

Forvaltningsplan Skjærgårdsparken Telemark

Interkommunalt samarbeidsprosjekt for planlegging, forvaltning, drift og vedlikehold av de offentlige friluftslivsområdene i kystsonen i Kragerø, Bamble, Porsgrunn og Skien kommuner

Foto: Mapaid AS

Desember 2006

Fylkesmannen i Telemark

Forord

Fylkesmannen i Telemark har på vegne av Miljøverndepartementet og Direktoratet for naturforvaltning godkjent forvaltningsplanen for Skjærgårdsparken Telemark. Forvaltningsplanen skal være en rettesnor og et praktisk hjelpemiddel for myndigheter, driftspersonell og andre aktører i arbeidet med planlegging, sikring, tilrettelegging, forvaltning og drift av de offentlige friluftslivsområdene på Telemarkskysten.

Bamble har hatt skjærgårdspark siden 1986, og Kragerø kom etter i 1994. Porsgrunn kommune har siden tidlig på 1960-tallet sikret store friluftslivsområder for allmennheten gjennom erverv i kommunal regi og med statstilskudd. Telemark fylkeskommune eier flere av friluftslivsområdene ved kysten. Til sammen utgjør de offentlige friluftslivsområdene på Telemarkskysten mer enn 12500 dekar fordelt på 141 forvaltningsområder/eiendommer. Forvaltningsplanen omhandler også utvikling av kyststier og kystled og behov for sikring av nye friluftslivsområder langs kysten. Skjærgårdsparken i Telemark vil etter dette omfatte alle sikra og tilrettelagte områder for allmennhetens friluftsliv langs kysten vår.

Forvaltning av offentlige friluftslivsområder omfatter et vidt spekter av oppgaver med flere aktører og forvaltningsnivåer som ansvarlige. Prosjektets hovedmål har vært en helhetlig og rasjonell forvaltning og drift av alle offentlige friluftslivsområder på Telemarkskysten. Uavhengig av eierskap til de offentlige friluftslivsområdene, skal forvaltningsplanen bidra til en helhetlig og rasjonell forvaltning, effektivt tilsyn og drift til beste for brukerne. For publikum fremstår alle områdene som naturprega og tilrettelagte friarealer for allmennhetens bruk.

Det er ressursbesparende at alle disse områdene for Telemarks del vurderes i sammenheng, og at det i fellesskap blir utviklet et handlingsprogram med prioritering av oppgaver. Planen blir et viktig bidrag til finansiering og samarbeid om gjennomføring av enkelttiltak og felles prosjekter i Skjærgårdsparken. Forvaltningsplanens forslag om nye tiltak i enkeltområder, utvidet drift og fellesprosjekter viser behov for samla sett om lag 13,7 mill kr i nye midler fram mot år 2010. Planen skal også danne grunnlag for overføring av større myndighet og oppgaver knytta til friluftslivsområdene til kommunene. Når det gjelder organiseringa av friluftslivsarbeidet i kystkommunene, anbefales det å vurdere etablering av et interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten.

Per Ove Kittelsen, Telemark fylkeskommune, har vært leder av styringsgruppa for prosjektet. Styringsgruppa startet sitt prosjektarbeid i desember 2002 og avslutta planarbeidet i juni 2006. Forvaltningsplanen har vært ført i pennen av prosjektleder og rådgiver Synnøve Mæland. Førstekonsulent Gerd-Louise Wessel, fylkesmannen har bidradd med sekretariatsarbeid. Kommunenes driftsansvarlige, driftspersonell og oppmålingsetater har levert bidrag til planen, kart og registreringer og en rekke innspill underveis i prosjektet. Kartvedlegg og registreringsskjema er samla og tilrettelagt av Per Øyvind Gustavsen. Prosjektet har vært finansiert av midler fra Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning og Telemark fylkeskommune.

Fylkesmannen vil takke alle som har bidradd med innspill i planprosessen og til ferdigstilling av plandokument og ønsker lykke til med framtidig forvaltning av Skjærgårdsparken Telemark til beste for alle brukerne av Telemarkskysten.

Skien 20.desember 2006

Kari Nordheim- Larsen

Innhold	Side
1 Innledning	6
1.1 Bakgrunn for prosjektet	6
1.2 Mål for arbeidet med forvaltningsplanen	6
1.2.1 Hovedmål	6
1.2.2 Delmål	6
1.3 Organisering av prosjekt og planprosess	7
2 Nasjonal friluftslivspolitik, fylkesplaner og kommuneplaner	9
2.1 Stortingsmelding nr 39 (2000-2001). Friluftsliv – "En veg til høgare livskvalitet"	9
2.2 Friluftsløven og allemannsretten	10
2.3 Bruk av plan- og bygningsloven og båndlegging av arealer	11
2.4 Fylkesplaner	11
2.4.1 Fylkesplan for Telemark 2002 – 2005	11
2.4.2 Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv for perioden 2000 – 2003	12
2.4.3 Handlingsplan for friluftsliv i Telemark mot år 2000	12
2.5 Kommuneplaner	13
2.5.1 Porsgrunn	13
2.5.2 Bamble	14
2.5.3 Kragerø	15
2.6 Økonomiske virkemidler, tilskuddsordninger	15
3 Telemarkskysten	17
3.1 Noen fakta om kystkommunene	17
3.2 Hva kjennetegner bruken av kyststrekningen?	17
3.3 Fritidsbåter på Telemarkskysten	18
3.4 Private firmahytter, leirsteder og foreningsområder	18
3.5 Aktuelle samarbeidsprosjekt med nabofylker og –kommuner	19
4 Forvaltning av friluftslivsområder	21
4.1 Forvaltningsbegrepet	21
4.2 Forvaltningsnivåene og oppgavefordeling	21
4.2.1 Kommunene	22
4.2.2 Fylkesmannen	22
4.2.3 Fylkeskommunen	22
4.2.4 Direktoratet for naturforvaltning (DN)	23
4.2.5 Frivillige organisasjoner og private aktører	23
4.3 Retningslinjer for forvaltning av offentlige friluftslivsområder	23
4.3.1 Arealavgrensning	24
4.3.2 Omdisponering	24
4.3.3 Drift og tilsyn	24
4.3.4 Informasjon	24
4.3.5 Tilrettelegging og opparbeiding	25
4.3.6 Skjøtsel	25
4.3.7 Bygninger og anlegg	26
4.3.8 Atferdsregler	26
4.3.9 Bruk av friluftslivsområder til festivaler og andre arrangementer	27
4.3.10 Jakt og fritidsfiske	27
4.3.11 Erstatningsansvar for personskade i sikra friluftslivsområder	28
4.3.12 Nabointeresser (byggesaker, jordskifte)	28
4.3.13 Festekontrakter. Innkreving og disponering av inntekter	28
4.3.14 Ulovlige byggverk, stengsler og lignende	29
4.3.15 Kulturminner i Skjærgårdsparken	30
5 Tilrettelegging, opparbeiding og drift	31
5.1 Skjærgårdstjenesten 1992 - 2006	31
5.2 Skjærgårdstjenesten Telemark, drift	31
5.3 Personalressurser, båter og driftsbaser	32

5.4	Servicebygg og havneanlegg	33
5.5	Samordning av drift	34
5.6	Standarder for tilrettelegging for friluftsliv	36
6	Sikring av friluftslivsområder	39
6.1	Sikringsformer	39
6.2	Sikring er viktig for allmennhetens tilgang til strandsona	39
6.3	Friluftsrådernes Landsforbund (FL)'s sikringsprosjekt	40
6.4	Prioritering av områder for sikring – kommunevis	40
6.4.1	Kragerø	40
6.4.2	Bamble	41
6.4.3	Porsgrunn	42
6.4.4	Skien	42
7	Muligheter for utvikling av kystled – Telemark	48
7.1	Langesundsfjorden	49
7.2	Kragerøskjærgården	52
7.3	Oppstart og etablering Kystled Telemark – Langesundsfjorden	52
7.4	Kystled Vestfold	53
7.5	Erfaringer fra Kystleden i Oslofjorden	53
8	Kyststier	55
8.1	Porsgrunn	55
8.2	Bamble	55
8.3	Kragerø	55
8.4	Skien	55
9	Nye naturvernområder i Skjærgårdsparken	57
9.1	Vernebestemmelser, skjøtsel og allmennhetens bruk av områdene	58
10	Organisering av friluftslivsarbeidet i kystsonen	61
10.1	Kort om organiseringa i dag	61
10.2	Interkommunalt friluftsråd	61
10.2.1	Hva er et friluftsråd?	61
10.2.2	Aktuelle arbeidsoppgaver for friluftsråd	62
10.2.3	Hvorfor interkommunalt samarbeid om friluftsliv?	62
10.2.4	Friluftsrådernes Landsforbund, oppgaver og roller	62
10.3	Interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten?	63
10.4	Tilsynsråd for skjærgårdsparken	63
10.5	Framtidig fordeling av lokale oppgaver og ansvar	64
11	Handlingsprogram	65
11.1	Forslag om opparbeidingstiltak og tilrettelegging i de enkelte områder	65
11.2	Kostnader nye tiltak enkeltområder	79
11.3	Behov for investering i båter og nytt teknisk driftsutstyr	79
11.4	Andre foreslåtte forvaltningstiltak/ fellestiltak	79
11.5	Konsekvenser av utvidelse av Skjærgårdsparken med nye områder, økt drift	80
11.6	Finansiering av nye tiltak fram mot 2010 i Skjærgårdsparken Telemark	81
12	Litteratur og kilder	84
VEDLEGG		
1.	INNKOMNE HØRINGSUTTALELSER, RESYME, NR 1 – 23	85
2.	AVTALE OM FORVALTNINGEN AV SKJÆRGÅRDPARKEN, FORSLAG	94
3.	REGISTRERINGSSKJEMA OG KART OVER DE ENKELTE FRILUFTSLIVSOMRÅDER. KOMMUNEVISE VEDLEGG: PORSGRUNN, BAMBLE OG KRAGERØ	

1 INNLEDNING

1.1 Bakgrunn for prosjektet

Bamble har hatt skjærgårdspark siden 1986, og Kragerø kom etter i 1994. Porsgrunn kommune har siden tidlig på 1960- tallet med kommunale midler og ved økonomisk bistand fra staten sikret friluftslivsområder ved erverv – ikke minst gjelder dette de store skogkledd øyer i fjordområdene og viktige landfaste badeplasser og strandområder. Telemark fylkeskommune eier flere av friluftslivsområdene ved kysten. Til sammen utgjør de offentlige friluftslivsområdene på Telemarskysten mer enn 12500 dekar fordelt på om lag 140 forvaltningsområder/eiendommer.

Forvaltningsplan for skjærgårdsparken i Kragerø ble utarbeidet i 1997 på oppdrag fra Miljøverndepartementet, og det er nå et behov for rullering av denne. Forvaltning av offentlige friluftslivsområder omfatter et vidt spekter av oppgaver med flere aktører og forvaltningsnivåer som ansvarlige. Stortingsmeldinga om friluftsliv tar opp arbeidet med forvaltning av sikra områder. I meldinga vektlegges både saker som gjelder planleggingsoppgaver og eiendomsforvaltning, samt oppgaver som er knyttet til tilrettelegging, drift, skjøtsel og informasjon i friluftslivsområdene.

Uavhengig av eierskap til de offentlige friluftslivsområdene, skal forvaltningsplanen bidra til en helhetlig og rasjonell forvaltning, effektivt tilsyn og drift til beste for brukerne. Det er viktig og ressursbesparende at alle disse områdene for Telemarks del vurderes i sammenheng, og at det i fellesskap blir utviklet et handlingsprogram med prioritering av oppgaver. Planen skal også danne grunnlag for overføring av større myndighet og oppgaver for friluftslivsområdene til kommunene.

Miljøverndepartementet og fylkesmannen i Telemark tok initiativ til prosjektet gjennom arrangement av to møter i 2002 – der representanter fra kommunene, Telemark fylkeskommune, Miljøverndepartementet og Skjærgårdstjenesten deltok.

1.2 Mål for arbeidet med forvaltningsplanen

1.2.1 Hovedmål

- **Prosjektets hovedmål er en helhetlig og rasjonell forvaltning og drift av alle offentlige friluftslivsområder på Telemarskysten.**

1.2.2 Delmål

1. **Prosjektperioden skal munne ut i ferdigstilling av en "Forvaltningsplan skjærgårdsparken Telemark". Plandokumentet skal vise status for 141 sikra områder og gjennom et handlingsprogram vise behov for nye tiltak.**
2. **Plandokumentet skal gi en oversikt som viser prioriterte behov for sikring av nye områder ved kysten.**
3. **Planen skal beskrive muligheter for utvikling av trasèer for kyststier og kystled.**
4. **Planprosessen skal omfatte konkret beskrivelse av kommunenes myndighet og ansvar for områdeforvaltningen.**
5. **Planprosessen skal gi grunnlag for å vurdere behovet for danning av interkommunalt friluftsråd for kystområdene og etablering av tilsynsråd for skjærgårdsparken.**

Det er videre et mål at forvaltningsplanen skal være et praktisk hjelpemiddel for myndigheter, driftspersonell og andre aktører i arbeidet med planlegging, sikring, forvaltning og drift av de offentlige friluftslivsområdene ved Telemarkskysten.

Forvaltningsplanen vil gi grunnlag for at alle de sikra friluftsområdene på Telemarkskysten kan inngå og forvaltes som skjærgårdsparkområder.

De besøkende ser ikke forskjell på ulike områder avhengig av om de ble sikra ved servituttavtale da Bamble og Kragerø fikk skjærgårdspark, eller om de ble innkjøpt av kommune, fylkeskommune eller staten før eller etter skjærgårdsparketableringene i 1986 og 1994. For publikum fremstår alle områdene som naturprega og tilrettelagte friarealer for allmennhetens bruk.

Skjærgårdsparken i Telemark vil etter dette omfatte alle sikra og tilrettelagte områder for allmennhetens friluftsliv langs kysten her.

1.3 Organisering av prosjekt og planprosess

Planarbeidet har vært organisert som et prosjekt med egen prosjektleder og ei prosjektansvarlig styringsgruppe. Miljøvernavdelinga hos fylkesmannen har vært sekretariat for styringsgruppa og regnskapsansvarlig.

Deltakere i prosjektet

Kragerø, Bamble og Porsgrunn kommuner, Telemark fylkeskommune og Fylkesmannen i Telemark på oppdrag fra Miljøverndepartementet (MD) og Direktoratet for naturforvaltning (DN)/ Statens Naturoppsyn (SNO). Skien kommune har deltatt i prosjektet ved behov og har kommet med innspill bl.a. til sikring av nye områder i Voldsfjorden.

Deltakere i styringsgruppa

Kommune/Etat	Avdeling	Representanter	Vararepr.
Kragerø kommune	Havnevesenet	Borgar Thorsen	
Bamble kommune	Kommunalteknisk enhet	Morten Torgersen	Unni Lyngmyr
Porsgrunn kommune	Etat for byutvikling	Tore Kildal	Finn Resch
Telemark fylkeskommune	Regionaletaten, Plan	Per Ove Kittelsen	Lars Haukvik
Fylkesmannen	Miljøvernavdelinga	Gerd-Louise Wessel	Odd F. Steen
Skjærgårdstjenesten	Driftsenhet Kragerø	Tom Bjørn Nilsen	Alf Martin Dalen
Tilsynsråd for SKP/grunneierrepr.	SKP-Kragerø	Laila Høyvarde	
Skien kommune	Etat for byutvikling/ Miljøvern	Egil Movik	

Per Ove Kittelsen, Telemark fylkeskommune, har vært leder av styringsgruppa.

Synnøve Mæland har vært ansatt som prosjektleder i full stilling i 11 måneder og har hatt kontorplass dels i på Fylkeshuset (fylkeskommunen) og dels på Statens Hus (fylkesmannen). Det har vært avholdt 7 møter i styringsgruppa i prosjektperioden. For Skien kommune har miljøvernleder Eigil Movik deltatt i planarbeidet.

Møter med organisasjonene

Våren 2003 ble det avholdt tre kommunevise møter med de med frivillige organisasjoner og andre aktører som hadde interesse i planarbeidet. Møtene var åpne, annonsert på forhånd og totalt meget godt besøkt av representanter fra båt – og seilforeninger, kystlaga, sjøspeidere, kajakkpadlere, natur- og friluftslivsorganisasjoner, velforeninger o.a.

I forbindelse med høringsfasen ble det avholdt møter med grunneierlag o.a. organisasjoner bl.a. på Jomfruland der ett av temaene var ønske om å utarbeide en samordna verne- og bruksplan for hele øya.

Planlegging er ikke bare et produkt, men en prosess

Arbeidet med forvaltningsplanen for skjærgårdsparken Telemark har ikke bare dreid seg om å få fram et planprodukt for perioden 2004 - 2010, men har også vært betydelig prosessorientert. Det har i prosjektperioden og under høringsfasen vært gjennomført mange møter, samtaler og befaringer med en rekke aktører for bidrag i konkrete enkeltsaker underveis. Vi nevner her noen av de spesielle saker det er arbeidet parallelt med og initiativ som er tatt underveis i planprosessen:

- Sikring av nye områder, forholdet til kommuneplanens arealdel
- Nye naturvernområder, Oslofjordverneplanen
- Bygninger og anlegg, istandsetting av f. eks. Langøytangen Fyr og brygga på Øitangen
- Kystled – muligheter på Telemarkskysten, etablering av hytter for overnatting på Langøytangen Fyr, Sildevika og Håøya.
- Kystfortet Krikken i Kragerø (område nr 133). Plan for rassikring og gjennomføring av tiltak.
- Ivarsand i Bamble (område nr 48) – ny brygge til rettighetshavere.
- Sikring av ilandstigningsbrygge til Kattøya og landfast atkomst ved gangbrygge fra Olavsberget innerst i Eidangerfjorden (område nr 20 og 21)
- Innledet samarbeid med Porsgrunn videregående skole om istandsetting og bruk av bygninger på Kattøya

Høringsrunden

Utkast til plandokument ble sendt på høring 15.mai 2004 med høringsfrist 15.september 2004. Det ble klart at de ulike aktører – og særlig kommunene - trengte mer tid på planbehandlingen, og høringsfristen ble utvidet til 1.november 2004. Fylkesmannen mottok til sammen 23 høringsuttalelser i perioden juni 2004 – juni 2005. Resymè av de innkomne uttaleser følger som vedlegg til planen.

Styringsgruppa har hatt tre møter etter at høringen var gjennomført. Styringsgruppa ved Per Ove Kittelsen overleverte plandokumentet til Fylkesmannen for godkjenning i forbindelse med skjærgårdsparkarrangement 15.juni 2006. Fra dette tidspunktet fikk Skjærgårdsparken Telemark sitt offisielle navn og Langesundsfjorden Kystled fikk sin godkjennelse med tre kystledhytter.

2 NASJONAL FRILUFTSLIVSPOLITIKK, FYLKESPLANER OG KOMMUNEPLANER

2.1. Stortingsmelding nr 39 (2000-2001). Friluftsliv – "Ein veg til høgare livskvalitet"

Friluftsliv er en viktig del av vår nasjonale identitet. En stor del av den norske befolkning utøver friluftsliv, og det er brei politisk oppslutning om temaet. Friluftsliv er knytta til turer av ulike slag, kveldstur med bikkja, søndagstur i skog og mark, hytteturer, jakt- og fisketurer, bær- og soppturer, båtturer eller turer langs strender og svaberg. Turen gir fred og ro, naturopplevelse, avbrudd fra pliktene i hverdagen og fra tidsklemma og gir anledning til å bruke kropp og sanser på andre måter enn i hverdag og i arbeid.

I Stortingsmelding nr 39 (2000 – 2001)" Friluftsliv - Ein veg til høgare livskvalitet" finner en både nasjonale mål og definerte innsatsområder for bl.a. allemannsretten, barn- og unges muligheter til friluftsliv, utvikling av strandsona langs kysten, sikring og forvaltning av områder for friluftsliv. Vi gjengir nedenfor noen hovedpunkter fra stortingsmeldinga om friluftsliv.

Nasjonale mål for friluftslivet:

Strategisk mål:

Alle skal ha høve til å drive friluftsliv som helsefremjande, trivselsskapande og miljøvennlig aktivitet i nærmiljøet og i naturen elles.

Nasjonale resultatmål:

1. *Friluftsliv basert på allemannsretten skal haldast i hevd i alle lag av befolkningen.*
2. *Barn og unge skal få høve til å utvikle dugleik i friluftsliv.*
3. *Område av verdi for friluftslivet skal sikrast slik at det fremjar miljøvennleg ferdsel, opphald og hausting, og at naturgrunnlaget blir teke vare på.*
4. *Ved bustader, skular og barnehagar skal det vær god tilgang til trygg ferdsel, leik og annan aktivitet i ein variert og samanhengande grøntstruktur med gode samband til omkringliggjande naturområde.*

Strandsona

I stortingsmeldinga beskrives strandsona som ett av de viktige områdene for å utøve friluftsliv, og som samtidig er utsatt for et særskilt press. Tiltak som forslås for å sikre og videreutvikle potensiale for friluftsliv i strandsona er bl.a.

- å avgrense alle former for ytterligere bygging i strandsona
- hindre at eksisterende atkomst til strandsona ikke blir dårligere ved utbyggingstiltak
- gjennomføre en strategi for å sikre allmenn tilgang til viktige områder langs kysten fra svenskegrensa til Hordaland.
- vurdere reglene for ferdsel i strandsona basert på allemannsretten, bålbrekking og grilling, gjennomføre informasjonskampanjer m.m.

Friluftslivet sitt natur- og kulturgrunnlag

De eldste bosettingene i Norge ligger ofte i strandsona. Hustufter, båtoppsett og gravhauger vitner om at strandsona har vært attraktiv i svært lang tid og preger landskapet med kulturhistoriske spor. I nyere

tid har vi også nytta de rike forholda ved kysten til rekreasjon, men og til daglige gjøremål og gjerne i en kombinasjon mellom nytte og rekreasjon.

Kjennetegnet på kystfriluftslivet er aktiviteter som bading, soling, båtliv og fritidsfiske. De tradisjonelle aktivitetene har fått selskap av mer utstyrskreven og spenningsorienterte aktiviteter. Ved kysten som i innlandet er det likevel de korte turene til fots som er den vanligste formen for aktivitet.

Friluftsliv i endring

Stortingsmeldinga legger stor vekt på de helsemessige sidene av det å drive friluftsliv. Videre legges det nå til grunn et romsligere friluftslivsbegrep enn tidligere, særlig i forhold til aktiviteter som utføres av barn og unge. Stortingsmeldinga tar også opp tiltak for å stimulere og legge til rette for et ikke-motorisert båtliv og ønsker å videreføre kystledprosjekt i regi av Den Norske Turistforening (DNT), Friluftsrådenes Landsforbund (FL) og Forbundet Kysten. En skal også vurdere om spillemidlene i økende grad kan nyttes til tilrettelegging langs kystleden.

Utfordringer i sikringsarbeidet

Stortingsmeldinga peker på de to viktigste utfordringene i sikringsarbeidet framover

1. sikre allmenn tilgang til attraktive kyst- og strandområder
2. ta vare på mulighetene for friluftsliv i og ved byer og tettsteder.

Videre legger stortingsmeldinga vekt på en god forvaltning av sikra friluftslivsområder for framtida og til beste for allmennheten. En målretta satsing på tilrettelegging skal skje gjennom planlegging.

Innsats fra aktører på mange plan

Det kreves innsats på lokalt, regionalt og nasjonalt nivå og fra mange sektorer. Kommunene utgjør i dag det viktigste nivået i arbeidet med friluftslivet. De har ansvaret for arealplanlegginga som er avgjørende for om det finnes attraktive areal for friluftsliv i nærmiljøet. Kommunene har ansvar for tilrettelegging av områder, opparbeiding og merking av turstier, informasjon, turkart og lignende. De frivillige organisasjonene er sentrale i arbeidet med å stimulere og organisere friluftslivsaktiviteter og vil også hegne om friluftslivet sine interesser i spørsmål som gjelder arealbruk og arealplanlegging.

2.2 Friluftsloven og allemannsretten

Allemannsretten, retten til fri ferdsel og opphold i utmark, utgjør fundamentet for våre friluftstradisjoner. Denne retten er nedfelt i friluftsloven og bygger på respekt for miljøverdier, grunneiere og andre brukere. Særlig i kystsonen er friluftsliv basert på allemannsretten truet av ulike former for nedbygging, kommersialisering, privatisering og stengsler. Mange enkeltinngrep i kystsonen – og spesielt langs Oslofjorden og Sørlandskysten – har over tid redusert tilgjengeligheten og ferdselsmuligheten i strandsona.

Da friluftsloven ble revidert i 1996 fikk loven følgende **formålsbestemmelse**:

"Formålet med denne loven er å verne friluftslivets naturgrunnlag og sikre allmennhetens rett til ferdsel, opphold m.v. i naturen, slik at muligheten til å utøve friluftsliv som en helsefremmende, trivselskapende og miljøvennlig fritidsaktivitet bevares og fremmes."

Formålsparagrafen innebærer at friluftsgorganene ikke bare skal være passive forvaltere, men også gå aktivt inn i arbeidet med å fremme friluftslivet.

Vi ser en økende tendens fra hytteeiere og grunneiere til å privatisere områder som etter friluftsløven er å betrakte som utmark. Erfaringsvis vil det stadig være behov for å informere og hegne om allmennhetens rettigheter til fri ferdsel i utmark og til sjøs.

Når strandsona mange steder i Norge er blitt nedbygget og privatisert skyldes dette også manglende oppfølging av forbudet mot bygging i 100-meters-beltet fra det offentlige side.

Friluftsløven verner ikke arealer mot omdisponering - unntaket er hvor omdisponering er et sjikanøst stengsel. Vern av områder gjøres først og fremst gjennom plan- og bygningsloven og naturvernloven, og når staten og/eller kommunen sikrer offentlig eiendomsrett til friluftsmål gjennom erverv eller varig servitutttavtale.

2.3 Bruk av plan- og bygningsloven og båndlegging av arealer

Det er viktig å presisere at arealer for allmennhetens friluftsliv ikke kan ivaretas kun ved sikring (erverv eller servittutt). Arealer for friluftsliv må først og fremst tas vare på gjennom bruk av plan- og bygningsloven (PBL). Plan- og bygningsloven har som formål å legge til rette for samordning av statlig, fylkeskommunal og kommunal virksomhet og gi grunnlag for vedtak om bruk og vern av ressurser. Mange av lovens bestemmelser har betydning for ivaretagelse av friluftslivsarealer for allmennheten, bl.a. er det adgang til å båndlegge arealer gjennom kommuneplan i 4 år med sikte på regulering. Bestemmelsene om konsekvensutredning er sentrale for ivaretagelse av viktige nasjonale friluftslivsinteresser i større utbyggingssaker.

Allemannsretten og friluftsløven gir allmennheten rett til fri ferdsel i utmark. Det er bare behov for at det offentlige har rådighet over utvalgte, spesielt viktige arealer for å tilrettelegge særskilt for friluftsliv. Det kan være behov for sikring når særlig verdifulle områder står i fare for å bli nedbygd eller på annet vis bli tatt i bruk til andre formål. Det er og behov for sikring når et område er så mye brukt at ferdselen totalt sett går ut over allemannsretten, eller når det kreves fysiske tilretteleggingstiltak i området.

Arealplaner etter PBL gir et godt grunnlag for sikring ved erverv eller servittutt. Det kan og være behov for sikring av attraktive arealer hvor allmennheten ikke har ferdselsrett etter allemannsretten og friluftsløven, fordi arealet er innmark i friluftsløvens forstand.

Ansvar for å ivareta allmenne friluftslivsinteresser i arealplanlegging og ved forvaltning av naturressurser ligger hos planmyndighetene på de tre nivåene, stat, fylkeskommune og kommune. Kommunene er tillagt hovedansvaret for planlegginga etter plan- og bygningsloven. Kommunene har derfor en avgjørende rolle når det gjelder å ivareta arealer for allmennhetens friluftsliv.

2.4 Fylkesplaner

2.4.1 Fylkesplan for Telemark 2002 – 2005

Verdigrunnlag: Fredrikstaderklæringen/LA 21

Hovedmål: Å synliggjøre og videreutvikle Telemarks kvaliteter som bosted, arbeidssted, etableringssted og ferie- og fritidssted, for å få vekst i folketall og arbeidsplasser.

Kultur og identitet, Grenland/Nedre Telemark: Regionen er attraktiv og har store kvaliteter i gode natur- og friluftslivsområder som har betydning for folks levkår.

2.4.2 Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv for perioden 2000- 2003

Vi har sakset følgende fra fylkesdelplan for idrett og friluftsliv:

- Fylkeskommunen vil i planperioden arbeide for at planlegging av anlegg og område for idrett og friluftsliv blir ein del av det ordinære kommuneplanarbeidet, og blir samordna med arealdelen i kommuneplanen og budsjettarbeidet i kommunane.
- Fylkeskommunen vil i planperioden ta initiativ til å samordne den planlegginga staten gjennom fylkesmannen utfører når det gjeld tiltak for friluftsliv, med planlegginga i fylkeskommunen og kommunane.

Av regionale samarbeidsprosjekt innen idrett og friluftsliv omtalt i planen kan nevnes:

- Skjærgårdsparken, Skjærgårdstjenesten
- Friluftslivsamarbeidet på Jomfruland
- Turkartserien for Grenland
- Sykkelturismeprosjektet
- Kystledprosjektet
- Telemarkskanalen

Om kystledprosjektet er det bl.a. sagt følgende:

- Langs Telemarkskysten ligg det godt til rette for å føre kystleia vidare frå Vestfolds grense til Aust Agder, med ei kopling av leia til fjordområda mellom Langesund og Skien. Langs desse aksane er det bygningar som kan vere høvelege for overnatting, m.a. slike som er fråflytta i samband med automatiseringa av fyrstasjonane. Det er òg mogleg å føre prosjektet vidare langs Telemarkskanalen frå Skien til Dalen og Notodden.
- I planperioden bør det utarbeidast eit forprosjekt for vidareføring av kystleiprojektet gjennom Telemark. Forprosjektet må drøfte kopling av kystleia med miljøvenleg tilrettelegging for båtbasert friluftsliv langs Telemarkskanalen på strekninga Brevik – Dalen.

2.4.3 Handlingsplan for friluftsliv i Telemark mot år 2000

Handlingsplanen for friluftsliv i Telemark (Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernavdelingen, rapport 4/96) omhandler bl.a. 9 satsingsområder, der friluftsliv ved kysten er ett av dem. Fra målformuleringer for kysten gjengis følgende:

- Bevare og sikre for framtida gjenværende ubebygde strandarealer gjennom et sterkere strandvern (jf. RPR for Oslofjorden).
- Opprettholde og forbedre allmennhetens adgang til strandarealer langs sjøen fra landsida og til fots.
- Samordne og bedre forvaltning og drift av alle offentlige friluftslivsområder ved sjøen gjennom interkommunalt samarbeid.
- Vannkvaliteten i fjordområdene skal tilfredsstille kravet til badevannskvalitet.

Handlingsplanen foreslår bl.a. følgende tiltak:

- Det bør vurderes å etablere et interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten med videreføring av driftsopplegget for Skjærgårdstjenesten.
- Det skal arbeides videre med Kyststien, slik at den blir mest mulig sammenhengende og med tanke for enkle overnattingssteder langs kysten.
- Det må utarbeides mest mulig ens atferdsregler for kystområdene og standarder for ensarta skilting og merking av friluftslivsområder.
- Alle stier og veger til offentlige friluftslivsområder ved sjøen bør få en systematisk gjennomgang og vurderes merka og skilta på nytt for å bedre tilgjengeligheten fra landsida.
- For funksjonshemmede brukere bør noen hovedområder ved sjøen tilrettelegges spesielt for denne gruppen med brygger, løftekraner, rullestolstier o.l.
- Det må arbeides med fartsbegrensninger, sonering av motorferdsel o.l. for å hindre og regulere uvetting og støyende bruk av fritidsbåter til sjøs.

2.5 Kommuneplaner

Fjordområdene og skjærgården har stor betydning for folks helse og trivsel, for barn og unges oppvekstvilkår og for natur- og kulturopplevelser. Videre er en attraktiv skjærgård og lett tilgjengelige naturområder et stort fortrinn når folk skal vurdere å etablere seg i distriktet, for utvikling av næringsliv, for reiselivet, for verdsetting av kulturtilbud og lignende.

Ett av måla i arbeidet med en forvaltningsplan for skjærgårdsparken Telemark, er at forankring av natur- og friluftsinteresser knyttet til strandsona vil stå sterkere i kommunal planlegging i framtida – og i forhold til den betydning kyststrekningen har i den enkelte kommune. Arealbruken som denne planen omhandler kan på en måte omtales som "den grønne infrastrukturen ved sjøen".

Kommuneplanens arealdel og kommunenes langtidsplaner tar i varierende grad opp forhold omkring forvaltning av friluftsområder i offentlig eie, behov for nye sikring av områder og muligheter for utvikling av kyststier og kystled. Vi forsøker her å gjengi - i en noe forkorta utgave - hva de enkelte kommuner har sagt om temaet i sine overordna planer og i eventuell temakartlegging.

2.5.1 Porsgrunn

• Sammen om Porsgrunn. Langtidsplan for Porsgrunn 2000 – 2015

Et av hovedmåla i Porsgrunn er "Trygge og trivelige omgivelser" og vi har sakset følgende fra dette dokumentet under avsnitta natur og friluftsliv og effektiv arealbruk.

- Større sammenhengende naturområder har betydning for trivselen, det biologiske mangfoldet og landskapsbildet. Dette gir også et bedre grunnlag for å utvikle turistnæringen. Strandsonen i Porsgrunn, som naturområde, har både regional og nasjonal interesse.
- Det bør utvikles helhetlige løsninger hvor grønne korridorer og ferdselsårer fra boligområder, også gjennom bylandskap og kulturlandskap, føres ut i fri natur.
- Funksjonshemmede bør gis bedre muligheter til ferdsel i naturområdene. Viktige friluftsområder er fjordområdene, bymarka og Bjørkedal/Oklungen. Sikring av områdene og tiltak for økt tilgjengelighet er viktig. Det bør utarbeides en prioritert oversikt over verdifulle friluftsområder. I tillegg til å utvikle nye strekninger av turstier, bør deler av de eksisterende forbedres.

- **Kommuneplanens arealdel (2000 – 2015)**

Kommuneplanen i Porsgrunn viser friluftsområder i offentlige eie som båndlagte områder. Strandsonen etter de rikspolitiske retningslinjer (RPR) er vist som LNF-områder sone B, der friluftsliv, natur og landskapsvern er dominerende interesser. Kyststien langs fjordområdene i Porsgrunn er vist som sammenhengende tursti/forbindelsesveger.

- **Kartlegging av grønnstrukturen Porsgrunn kommune, 2003**

Porsgrunn har behandla temaet tur og rekreasjon i forbindelse med sitt arbeid med "grønn plakat". Strandsoner og sjønære områder, badeplasser og fiskeplasser er med i kategori A – Områder med meget store verdier for tur- og rekreasjon.

Det er utarbeidet temakart for tur og rekreasjon, landskap og biologisk mangfold. Karta viser også friluftsområder i offentlig eie og hovedstier – både eksisterende og planlagte trasèer. Grønn plakat med de tre temakarta gir ingen føringer for hvordan de ulike arealene bør forvaltes, men viser hvordan verdiene i grønnstrukturen er vurdert etter faglige kriterier. Karta gir et godt grunnlag for å jobbe videre med gjennomføring av kyststien (jf kap 8). I forbindelse med bystyrebehandling ble det fattet vedtak om:

- I all kommunal forvaltning og planlegging som berører det fysiske miljøet skal det foretas vurderinger av i hvilken grad verdier knyttet til tur og rekreasjon, landskap og biologisk mangfold påvirkes.
- I vurderingene skal Grønn plakat legges til grunn med tilhørende temakart og tekstbeskrivelser.

2.5.2 Bamble

- **Kommuneplan 2004 – 2015 - langsiktig del**

Bamble kommune bygger sin kommuneplan på tre sektorplaner:

- Plan for bolig, næring og infrastruktur
- Plan for helse- og omsorgstjenestene
- Plan for oppvekst og kultur

Fra sektorplan for oppvekst og kultur har vi sakset følgende:

Strender – Kommunens strender som Krogshavn, Ivarsand og Rognstranda er fint opparbeidet og mye brukt av kommunens innbyggere og besøkende. Flere steder er det dårlig tilgjengelighet for funksjonshemmede.

Naturområder - Kommunen har store og flotte naturområde som Tangen, Langøya samt en mengde steder i skog og ved vann i hele Bamble. Tilgjengeligheten er stort sett god.

Under behandlingen i oppvekst- og kulturkomiteen ble denne strategien enstemmig vedtatt prioritert gjennomført i 2004.

- Kommunens strender som Krogshavn, Ivarsand og Rognstranda utvikles til attraktive møteplasser for alle. Dette krever at de i større grad tilpasses funksjonshemmede ved at det bygges skifteboder og tilrettelagte gangveier.
- Bamble kommune klarlegger Langøyas status som friområde i forhold til verneplan for Oslofjorden. Dette krever at Bruksplan for Langøya realitetsbehandles politisk

Sektorplan for bolig, næring og infrastruktur har lagt følgende prinsipper til grunn for planlegginga:

- Kysten forvaltes som en nasjonal verdi.
- Sikre sammenhengende friluftsområder og "grønne lunger" for aktiv lek og naturopplevelser.
- Kommunenes mangfoldige og rike natur skal være en kilde til opplevelse og rekreasjon for kommende generasjoner.
- Opprettholde vedtatt kystsoneplan med hensyn til arealbruk i sjø.

2.5.3 Kragerø

- **Kommuneplan langsiktig del 1996 – 2008**

I gjeldende kommuneplan vedtatt 12.mars 1998 er Kragerø Havnevesen omtalt i kap 8 om særbedrifter. En av hovedutfordringene for havnevesenet er oppbygging, vedlikehold og drift av ca 6500 mål skjærgårdspark og friarealer. Strategier som er nevnt er å sørge for at skjærgårdsparken forblir en nasjonal oppgave, og å arbeide med å få tilført nødvendige midler til drift og utvikling av skjærgårdsparken.

- **Kommuneplanens arealdel 2003 – 2015**

De sikra områder i Kragerø (eksisterende friområder/skjærgårdspark) er vist som byggeområder (§ 20 – 4 1.ledd nr 1 – friområde). Ingen framtidige områder er vist i gjeldende arealdel.

2.6 Økonomiske virkemidler, tilskuddsordninger

Hva slags standard vi kan forvente å finne i skjærgårdsparkområdene, og hvor mange av de foreslåtte tiltak som kan gjennomføres og realiseres, vil selvsagt avhenge av hvor mye midler som til enhver tid stilles til disposisjon til formålene. Vi går her kort gjennom mulige finansieringskilder av prioriterte og foreslåtte tiltak.

Miljøverndepartementet har en rekke tilskuddsordninger til naturforvaltningstiltak, jfr. det årlige **rundskrivet fra Miljøverndepartementet (T 1/2003) Tilskotsordninger for 2004**. De viktigste ordningene blir disponert av Direktoratet for naturforvaltning. Fylkesmannen får årlig en rammebevilgning og behandler søknader fra kommuner, organisasjoner og lag.

Tilskudd til friluftslivsformål - **friluftslivsmidlene** - kan nyttes til sikring av arealer, planlegging, tilrettelegging og informasjon. Midlene kan også nyttes til stimuleringstiltak for å øke interessen for friluftsliv. Over budsjettet til Statens Naturoppsyn (SNO) stilles midler til oppsyn og drift av skjærgårdsparkene gjennom Skjærgårdstjenesten.

Kulturdepartementet sender ut et årlig rundskriv om de såkalte **spillemidlene** (tippemidler). En del av overskuddet for Norsk Tipping A/S stilles til disposisjon for en stønadsordning til utbygging av idrettsanlegg og til opparbeiding av turveger, turstier, skiløyper og turkart. Ordningen administreres av fylkeskommunen. Det er innført et plankrav for tildeling av spillemidler. Plankravet innebærer at områder og anlegg det søkes tilskudd til, skal være innarbeidet i kommuneplaner for idrett og friluftsanlegg. Søknader går via kommunen til fylkeskommunen, som får sine rammer fra Kulturdepartementet.

Landbruksdepartementet har en ordning med **kulturlandskapsmidler**, som kanaliseres gjennom de kommunale landbrukskontora og fordeles av fylkesmannens landbruksavdeling. Disse midlene kan

bl.a nyttes til å bedre tilgjengeligheten i jordbruksområder ved etablering av turveger og stier. Her forutsettes det at grunneier selv er søker eller samarbeider om søknaden.

Fylkeskommunen bevilger årlig egne midler til ulike friluftsmål.

For Telemarks fylkeskommune gjelder det midler til drift av områder som fylkeskommunen eier som går som driftsmidler til Skjærgårdstjenesten, samt bevilgninger til båtfond og til spesielle friluftslivstiltak bl.a. på Jomfruland og Langøytangen Fyr.

Kommunene

Kommunene har i sine årlige budsjetter avsatt midler til drift gjennom Skjærgårdstjenesten og båtfondet. Hvor mye midler som går til opparbeiding og tilrettelegging i enkeltområder varierer stort fra kommunen til kommune og fra år til år.

Andre aktører

Vi har i prosjektperioden sendt søknader om støtte til etablering av Kystled Telemark til flere private og halvoffentlige aktører. I denne sammenhengen bør også nevnes finansiering av friluftslivstiltak i regi av friluftsansjonene med egne midler – og ikke minst gjennom egeninnsats og dugnadsarbeid.

Fra Brønnstadbukta ved Eidangerfjorden, landfast område med stor tilstrømning på gode dager. Foto: Jan Erik Tangen

3 TELEMARKSKYSTEN

3.1 Noen fakta om kystkommunene

Porsgrunn:

Porsgrunns innbyggertall er på 33550 per 1.januar 2006. Kystlinja på fastlandet er beregnet til 84 km, mens kystlinja på øyene i Porsgrunn utgjør 70 km. Antall hytter i Porsgrunn teller 1336, hvorav 978 ligger i 100-metersbeltet ved kysten.

Bamble:

Innbyggertallet i Bamble kommune er på ca 14.100.

Bambles kyststripe fra innerst i Voldsfjorden hvor den grenser til Skien, og til Fossingfjorden ved Kragerø teller 108 km. I tillegg finnes alle de store og mindre øyene som har ei kystlinje på 97 km. Bambles landareal utgjør ca 300 km². Bamble har lokalisert ca 2500 fritidshytter i sin kommune – de aller fleste ligger ved sjøen. Det meste av bosettingen er konsentrert til Langesundshalvøya mellom Langesund og Stathelle. Øvrige tettsteder er Herre, Valle og Feset. Bamble er også Telemarks største fiskerikommune med 60 yrkesfiskere.

Kragerø:

Kragerø kommune har om lag 11.000 innbyggere og et samlet areal på 307,4 km².

Kystlinja på fastlandet i Kragerø er beregnet til 147 km, mens øyene har ei kystlinje på 493 km. Det er i alt 495 øyer og holmer utafor fastlandet i Kragerø som til sammen dekker et areal på 36,3 km².

Bosettingen er i stor grad konsentrert om enkelte sentra, i byområdet, Helleområdet og i Sannidal.

Resten bor spredt. Kragerø har over 4000 hytter i sin kommune. Om sommeren firedobles befolkningen i Kragerø.

Skien:

Skien er Telemarks hovedstad og har per 2003 et innbyggertall på 50.281.

Skien kommunes kyststrekning i Voldsfjorden utgjør en lengde på 19,6 km, der 13,1 km er den landfaste kystlinja og 6,5 km utgjøres av øyene.

3.2 Hva kjennetegner bruken av kyststrekningen?

Kystområdene i Telemark har regional, nasjonal og internasjonal betydning for friluftsliv og rekreasjon. Bygging i kystsona har vært omfattende og har i sterk grad redusert allmennhetens adkomst til sjøen. På tross av byggeforbudet i 100-metersbeltet, har gjentetting av verdifulle strandarealer funnet sted.

Økt fritidsbruk av kystsona har skapt et behov for å sikre og tilrettelegge et stort antall og ulike typer områder for friluftsliv. Kystkommunene i Telemark har lange tradisjoner når det gjelder sikring, opparbeiding og drift av offentlige friluftslivsområder til sjøen. Kyststripa vår består også av varierte turområder med muligheter for en rekke friluftslivsaktiviteter gjennom hele året både på fastlandet og de store øyene.

Båtlivet kan i hektiske sommermånedene til tider føre med seg både støy, trengsel, faresituasjoner og forurensning og kan være en konflikt til det tradisjonelle og enkle friluftslivet. Med så mange brukere av kyststrekningen, er det behov for reguleringer av småbåttrafikken både hva gjelder fartsbegrensninger, septiktømming, liggetid ved gjestebrygger o.l.

Porsgrunn har fjordstrekninger med viktige landfaste badestrender og store, skogkledde øyer i Eidangerfjorden, Kattøya, Sandøya, Siktesøya, Håøya m.fl.

I **Bamble** ble skjærgårdsparken etablert i 1986. Her finner vi også de store, landfaste sandstrendene som staten har ervervet til allmenne friluftslivsformål (Rognstranda, Ivarsand, Rakkestadstranda).

I og ved Langesund finnes et betydelig antall badeplasser, nærturområder og verneområder som brukes hele året (Furustranda, Tangen Fort, Steinvika, Krogshavn, Jyleviktangen m.fl.).

Kragerøskjærgården har uttallige friluftslivsområder både på øyene og fastlandet. Skutevikkilen på Gumøy, Krikken på Skåtøy, Jomfruland, Portør og Stangnes er de mest kjente. Skjærgårdsparken i Kragerø, som ble etablert i 1994, har gitt nye attraktive områder for allmennhetens bruk. **Voldsfjorden** innerst i Frierfjorden (Skien og Bamble kommuner) har et stort potensial med attraktive bade- og båtutfartsområder. Skien kommune står som eier av en regionalt viktig badeplass i Røra ved Eidangerfjorden.

I samarbeid med frivillige organisasjoner er det etablert kyststi i deler av Porsgrunn og Bamble kommuner. Badevannskvaliteten er kraftig forbedret de siste årene, som har betydd at de indre fjordområder - særlig Frierfjorden og Voldsfjorden - har fått fornyet betydning for bading, fritidsfiske og annet friluftsliv.

3.3 Fritidsbåter på Telemarkskysten

Antall båter i Småbåtregisteret oppdatert per 20. desember 2006 for hele landet viser **282.368** registrerte småbåter i Norge. Tall for Telemark og nabofylkene Vestfold og Aust-Agder viser til sammen **49.897** småbåter hjemmehørende i disse tre fylkene. En del av disse er hjemmehørende i innlandet. Samla tall for antall småbåter registrert i alle kommunene i Telemark utgjør **16.008**. Summen av antall registrerte småbåter hjemmehørende i Kragerø, Bamble, Porsgrunn og Skien kommuner er **14.206 båter**. Disse tallene er lavere enn det som var registrert for få år siden. Småbåtregisteret ble overført fra Tollvesenet til Redningsselskapet i 2005 og overføringen har vært basert på en aktiv og frivillig godkjenning fra småbåteierne. Det er derfor ikke mulig å vise endringene de siste årene på en representativ måte.

3.4 Private firmahytter, leirsteder og foreningsområder

En rekke bedrifter og organisasjoner har egne hytter, leirsteder og foreningsområder med stor allmenn bruk. Gjennom årtier har aktiviteter på de stedene betydd svært mye for folk sitt møte med skjærgården og kystfriluftslivet. I dag er ikke alle tilbuda like attraktive. Brukstalla synker, bl.a. fordi det stilles høyere krav til standard og fasiliteter enn tidligere. En følge av dette er at slike steder også selges til private.

I forbindelse med planer for utvikling av Kystled Telemark er det framkommet tilbud fra flere organisasjoner om å stille utleiehytter til disposisjon for Kystleden.

Det ligger et stort potensiale for brukerne av kyststrekningen i å finne gode samarbeidsløsninger med foreningshyttene og -stedene. Det offentlige bør også være beredt hvis og når disse områdene legges ut for salg, slik at de blir vurdert for sikring til allmenne friluftslivsformål. I noen av områdene foregår per i dag et samarbeid med Skjærgårdstjenesten om drift og annen tilrettelegging i områdene; Seivall – tilhørende Brevik Seilforening, Saltneven – tilhørende Kragerø Seilforening.

3.5 Aktuelle samarbeidsprosjekt med nabofylker og -kommuner

Geopark Grenland – Gea norvegica Geopark

Geoparken i Telemark og Vestfold ble formelt godkjent av UNESCO 20.september d.å. og ble utropt til Nordens første geopark. Kommunene Bamble, Kragerø, Lardal, Larvik, Nome, Porsgrunn, Siljan og Skien har områder som inngår i geoparken. Det finnes svært mange spennende geologiske forekomster i kystregionen, bl.a. kambrosilur-bergartene på Eidanger- og Langesundshalvøya og nefelinsyenitter og larvikitter lenger øst (Oslofeltet). Utvelgelsen har foregått i samarbeid med kommunene.

Flere av de aktuelle lokalitetene sammenfaller med områder i Skjærgårdsparken Telemark, delvis også med naturvernområder. Det vil helt klart bli et behov for samarbeid med Skjærgårdstjenesten om drift og forvaltning av områdene generelt og spesielt om skilting og informasjon (ref. regiongeolog Sven Dahlgren).

Aktuelle områder/lokaliteter:

Porsgrunn:	Frierflauene – kambrosilurbergarter, landskap Veaholmen - nefelinsyenitt Håøya - nefelinsyenitter, landskap
Bamble:	Langøya - kalksteiner fra ordovicium, landskap Langesundstangen og Steinvika - kalksteiner fra ordovicium, fossiler, forkastninger Jyleviktangen – kalksteiner fra ordovicium Rognstranda- fundamental geologisk grense, grunnfjellet møter kambrium/ordovicium
Kragerø:	Langøy, Gumøy, Stussholmen – gabbroer, jernmalm, dolomitter, diabasganger Stråholmen – deler av Raet, grunnfjellsbergarter Jomfruland – deler av Raet Portør - isskuringer Stangnes – gammelt grunnfjell, geoparkens eldste, isskuringer Rekevika – marmor, pegmatitter

Sammen om vannveiene i Telemark

Telemark fylkeskommune har flere igangsatte internasjonale prosjekter som alle på ulike måter er knyttet til vannveiene i Telemark.

- **Canal Link**
- **Water City International II**
- **SuPortNet II**
- **Forum Skagerrak II**
- **Nordisk Transportpolitisk Nettverk**
- **Tusenårs-prosjektet Telemarkskanalen**

Kysten med starthavner i Kragerø og Bamble skal kobles mot vassdraga i innlandet og Telemarkskanalen (Canal Link). Vannbyene Skien og Porsgrunn skal bli mer attraktive, tilgjengeligheten til vassdraget og vannfronten skal bedres og turveier mellom de to byene utvikles (Water City). Det skal legges til rette for økt båtturisme og satses på å redusere skadevirkningene på miljøet av slik turisme. Den enkelte båtturist skal finne opplysninger om havner, attraksjoner etc tilgjengelig på nettstedet og alle samarbeidspartnerne skal bruke et Internet-sted (SuPortNet II) . Det forventes ny næringsutvikling og stimulering av lokalt entreprenørskap som følge av prosjektene.

Etablering av gjestehavner langs Telemarkskysten

Telemark fylkeskommune har gjennom de siste tre årene hatt et engasjement og vært pådriver for etablering av gjestehavner for fritidsbåter langs Telemarkskysten og på strekningen mellom kysten og Telemarkskanalen. Bakgrunnen for engasjementet er et ønske om mer bruk av Telemarkskanalen som opplevelsestilbud for båtturister og fylkesplanens målsetting om bedre opplevelser for bosatte og tilreisende samt tilrettelegging for næringsvirksomhet i kystkommunene og kanalkommunene.

Telemark fylkeskommunes engasjement i denne forbindelsen har vært en del av EU prosjektet Canal Link som har en målsetting om å legge forholdene til rette for økt aktivitet og trivsel langs vannveiene som et verktøy i arbeidet med steds- og næringsutvikling, øke attraktiviteten og legge grunnlag for økt reiselivsaktivitet og å forbedre kvalitet og tilbud i områdene og derigjennom å legge forholdene til rette for økt trivsel og livskvalitet for lokalbefolkningen.

Fylkeskommunens samarbeidspartnere og prosjektansvarlig for planlegging, gjennomføring og drift av Starthavnprosjektene er kystkommunene som har organisert seg i to prosjektgrupper Starthavn Kragerø og Starthavn Bamble/Porsgrunn.

Starthavn Kragerø er etablert og gjestehavnene ved Gunnarsholmen og ved Tårnbrygga på Jomfruland var delvis oppgradert og i drift allerede sommeren 2005.

Forprosjekt for Starthavn Bamble/ Porsgrunn er under utarbeiding og vil omfatte gjestehavner i Valle, Langesund, Stathelle, Brevik og Porsgrunn.

Gjestehavner med tilstrekkelig kapasitet og god standard er et viktig virkemiddel i forhold til kanalisering av ferdsele i skjærgårdsparken og innebære en vesentlig bedre tilrettelegging for båtbasert bruk av de offentlig tilgjengelige friluftsområdene i skjærgårdsparken.

Erfaringene fra drift av gjestehavna ved Tårnbrygga på Jomfruland som ble finansiert av Miljøverndepartementet som en del av skjærgårdsparken i Kragerø på 90 – tallet, er at inntjeningen i form av overnattingsavgift er større enn driftsutgiftene. Etableringsutgiftene bør dekkes gjennom et spleiselag mellom kommunene og de aktørene som har nytte av en bedre tilgjengelighet og bedre service overfor småbåtturistene.

Kragerø kommune ser på gjestehavnene som en del av skjærgårdsparken og har lagt driftsansvaret for havnene til skjærgårdstjenesten.

Gjestehavnene vil bli viktige elementer i skjærgårdsparken og forvaltningsplanen bør inneholde retningslinjer for drift av havnene på lik linje med drift av tilrettelagte friluftsområder.

Kystleden

I arbeidet med etablering av Kystled Telemark - Langesundsfjorden har det vært kontakt og møter med Kystleden i Oslofjorden og Kystled Vestfold (jf kap 7).

Det har i denne sammenheng også vært tatt kontakt med flere private, halvoffentlige og offentlige aktører. Telemark fylkeskommune ønsker å videreføre kystledprosjektet gjennom Telemark koplet mot Telemarkskanalen ved tilrettelegging for kystledaktiviteter fra Brevik til Dalen (jf 2.4.2).

4 FORVALTNING AV FRILUFTSLIVSOMRÅDER

4.1 Forvaltningsbegrepet

Forvaltning av friluftslivsområder omfatter arbeidet med planlegging, disposisjoner som gjelder arealbruk og eiendomsforhold, samt en rekke oppgaver knyttet til skjøtsel, tilrettelegging, vedlikehold og drift av friluftslivsområder.

I arbeidet med de offentlige friluftslivsområdene er det vanlig å skille mellom oppgavene ved utøvelse av forvaltningsmyndighet og praktiske forvaltningsoppgaver.

- **Utøvelse av forvaltningsmyndighet**
 - Eiendomsforvaltning
 - Planlegging
 - Spørsmål om omdisponering, anlegg av bygninger, andre inngrep etc
- **Praktiske forvaltningsoppgaver**
 - Løpende drift
 - Vedlikehold av bygninger og anlegg
 - Tilrettelegging og opparbeiding
 - Skjøtsel av vegetasjon
 - Informasjonstiltak m.v.

De praktiske oppgavene som gjelder løpende drift, tilsyn, skjøtsel og opparbeiding utføres for de fleste av områdene ved kysten av Skjærgårdstjenesten og i samarbeid med kommunen (jf. kap. 5).

Ved forvaltning av sikra friluftslivsområder treffes avgjørelser i utgangspunktet ut fra en privatrettslig posisjon som grunneier/rettighetshaver eller på bakgrunn av fullmakt. Denne posisjonen danner det rettslige grunnlaget for planlegging og iverksetting av tiltak i friluftslivsområdene og kontroll med at områdene brukes som forutsatt. Det har i praksis vært uklare grenseoppganger for hvilke oppgaver de ulike forvaltningsnivåene har hatt ansvar for. Hensikten med dette prosjektet er bl.a. å foreta en systematisk gjennomgang av forvaltningen av de enkelte områder, og å komme fram til en rasjonell fordeling av oppgaver og myndighet gjennom **forvaltningsavtaler** (jf. vedlegg 3).

4.2 Forvaltningsnivåene og oppgavefordeling

Hvem gjør hva i forvaltninga av de sikra områdene?

Det overordna forvaltningsansvaret for statlige områder er lagt til Direktoratet for naturforvaltning (DN). For skjærgårdsparkområdene er det inngått servituttavtaler mellom den enkelte grunneier og Miljøverndepartementet. Store deler av forvaltningen ligger hos fylkesmannen, kommunene eller hos interkommunale friluftsråd der de finnes. For områder som kommunen eller fylkeskommunen eier eller har bruksretten på ligger forvaltningen primært hos hjemmelshaver.

Alle skjærgårdsparkområdene er beskrevet i egne vedlegg med kart fordelt på kommunene Porsgrunn, (område 1 – 30) Bamble (område 31 – 71) og Kragerø (område 72 – 141). Her er behov for tiltak i hvert enkeltområde skissert, bruken av området, behov for skjøtsel og andre forvaltningsmessige utfordringer konkretisert.

Skjærgårdsparkens arealer fordelt på kommune og hjemmelshaver:

	Areal av sikrede områder i skjærgårdsparken			
Grunneiere i Skjærgårdsparken	Bamble (da)	Kragerø (da)	Porsgrunn (da)	Totalt (da)
Fylkeskommunen	250	118	7	375
Kommunen	855	217	843	1 914
Privat (servituttavtale)	1 604	3 751	87	5 442
Staten	220	1 999	2 639	4 858
Sum	2 929	6 084	3 577	12 589

Skjærgårdsparkens arealer som også er vernet etter naturvernloven (jf kap 9):

Areal av sikrede områder som også er vernet etter naturvernloven			
Bamble (da)	Kragerø (da)	Porsgrunn (da)	Totalt (da)
240			240
647		130	776
	30	29	59
	695	1 406	2 100
887	725	1 564	3 176

4.2.1 Kommunene

Kommunene har et generelt ansvar for å ivareta friluftslivsinteressene i den enkelte kommune og som planmyndighet. Kommunene har eier- og forvaltningsansvar for sikra friluftslivsområder.

4.2.2 Fylkesmannen

Fylkesmannen har det generelle forvaltningsansvaret på vegne av staten innen sitt fylke.

Fylkesmannen vil i noen slike saker kunne ha flere roller, bl.a. som grunneier og planmyndighet, og det er viktig å skille de rollene fra hverandre.

Myndighetsutøvelse:

- Gi uttalelser til DN i saker som skal avgjøres av DN
- Godkjenne/kreve eventuelle tiltaksplan
- Godkjenne/kreve skjøtselsplan
- Ivareta statens jakt- og fiskerett
- Ivareta statens interesser som nabo og i jordskiftesaker
- Stadfeste atferdsregler
- Midlertidig omdisponering (mindre enn 10 år)
- Overføre oppgaver til kommune/interkommunalt friluftsråd
- Registrere opplysninger om områdene i Naturbasen

4.2.3 Fylkeskommunen

Fylkeskommunen har ansvar for et totaltilbud til innbyggerne i fylket innen idrett, kultur og friluftslivsformål og deltar i en rekke kommunale og interkommunale utviklingsprosjekter innen idrett, kultur og friluftsliv og fordeler spillemidler. Fylkeskommunen har også en rekke oppgaver etter plan- og

byggningsloven som er svært viktige for å ivareta friluftslivsinteresser i strandsona og som utviklingsaktør i fylket/regionen.

Telemark fylkeskommune står også som grunneier av flere offentlige friluftslivsområder ved kysten. Driftsansvaret har vært lagt til kommunen eller de seinere åra hos Skjærgårdstjenesten. Telemark fylkeskommune har vært en viktig samarbeidspartner i Skjærgårdstjenesten Oslofjorden /Telemark.

Ref.nr.	Område	Kommune	Areal	Driftsansvar	Merknader
18	Brønnstadbukta	Porsgrunn	7 da	Skjærgårdstjenesten	En parsell
38	Krogshavn	Bamble	70 da	Skjærgårdstjenesten	
39	Jypleviktangen	Bamble	250 da	Skjærgårdstjenesten	
47	Daumannsbukta	Bamble	40 da	Skjærgårdstjenesten	
117	Øitangen	Kragerø	16 da	Skjærgårdstjenesten/ Øitangen Feriesenter (TFK Eiendom)	Telemark fylkes- kommune fester av staten arealet rundt bygningene på Øitangen
119	Tåmbrygga/ Solbakken	Kragerø	25 da	Skjærgårdstjenesten	
119	Tårntjernet	Kragerø	70 da	Skjærgårdstjenesten	

4.2.4 Direktoratet for naturforvaltning (DN)

DN har det overordna ansvaret for forvaltningen av sikra friluftslivsområder

- Har ansvaret for at områdeforvaltningen skjer i samsvar med nasjonal friluftslivspolitik
- Kan gripe inn i enkeltsaker
- Skal ta avgjørelser om langvarig omdisponering
- Skal godkjenne og signere dokumenter som forutsettes tinglyst som heftelser på eiendommen
- Statens naturoppsyn (SNO) - har hovedkontor i DN – og har myndighet etter naturoppsynsloven

4.2.5 Frivillige organisasjoner og private aktører

Organisasjonene utfører en rekke praktiske forvaltningsoppgaver som tilsyn, drift, tilrettelegging, informasjonstiltak, kartproduksjon osv for det offentlige etter avtaler med forvaltningsmyndigheten (Turistforeninger, idrettslag, velforeninger, Røde Kors, Kystlag m.fl.). For Telemarks del er det også inngått avtaler med private aktører om drift- og vedlikehold av arealer, bygninger, havneanlegg m.m. på friluftslivsområder der det er ressursbesparende og optimalt ut i fra forholda på stedet (Rognstranda, Valle, Portør m.fl. jf kapittel 5.5).

I noen kommuner har en skoleklasse eller andre "adoptert" friluftslivsområder, for eksempel er dette prøvd med hell i Asker. Hos oss deltar skoleklasser og idrettslag i strandrydding om våren i regi av Skjærgårdstjenesten.

4.3 Retningslinjer for forvaltning av offentlige friluftslivsområder

For framtida blir det viktig at en finner fram til et rasjonalt og kostnadseffektivt system for hvem som gjør hva i de offentlige friluftslivsområdene. En går her gjennom noen av de viktigste forvaltningsoppgavene, hvem som har ansvaret og hvilke hovedutfordringer vi ser for under denne typen oppgaver i skjærgårdsparken Telemark.

4.3.1 Arealavgrensning

Grenseoppgang, kartforretninger og oppmåling av eiendommer er primært kommunen sitt ansvar. Det er en viktig oppgave i forbindelse med sikring av nye områder, og det må følges opp med oppmåling/kartforretning. I det minste må en kreve en entydig kartavgrensning som tinglyses, slik at det ikke er tvil om hva det offentlige står som hjemmelshaver for. Det offentlige sliter med uavklarte eierforhold – noen ganger fører det til grensetvister - i områder som ikke har hatt godt nok kartgrunnlag eller vært gjenstand for kartforretning og oppmåling da de ble ervervet til friluftslivsformål.

4.3.2 Omdisponering

All forvaltning av offentlige friluftslivsområder skal legge til grunn at området er sikret for allmennhetens bruk til friluftslivsformål. Dette er i seg selv en god nok grunn til ikke å akseptere annen bruk av området. Omdisponering innebærer at hele eller deler av området blir brukt til annet enn friluftslivsformål.

Omdisponering for 10 år eller mer skal alltid betraktes som langvarig omdisponering. DN skal alltid ivareta statens interesser i alle saker som gjelder permanent eller langvarig omdisponering av sikra friluftslivsområder. Fylkesmannen skal ivareta statens interesser ved midlertidig omdisponering i inntil 10 år. Kommunen kan ivareta denne oppgaven i medhold av forvaltningsavtale.

4.3.3 Drift og tilsyn

Drifts- og tilsynsansvaret defineres til å gjelde tilsyn, ansvar for å holde orden i området, ansvar for drift og vedlikehold av eksisterende tilretteleggingstiltak, vedlikehold av informasjonskilt og lignende.

For de offentlige friluftslivsområdene og skjærgårdsparkområdene på Telemarkskysten er det Skjærgårdstjenesten som utfører drifts- og tilsynsoppgavene.

Ved at vi erverver flere områder for allmennhetens bruk til friluftslivsformål og ved økt tilrettelegging og opparbeiding av eksisterende områder, vil drift- og tilsynsarbeidet i den enkelte kommune og gjennom Skjærgårdstjenesten øke.

Tiltak:

Ved årlig rullering av planer og gjennomføring av nye opparbeidingstiltak skal driftskonsekvenser av nye tiltak synliggjøres i budsjett- og plansammenheng i den enkelte kommune og for driftsenheten.

4.3.4 Informasjon

Informasjon i tilknytning til offentlige friluftslivsområder har flere viktige funksjoner:

- Informasjon om områdets kvaliteter og spesielle naturgitte forhold.
- Informasjon om hvilke regler som gjelder for opphold og bruk av området
- Informasjon om hvor ulike servicefunksjoner og fasiliteter befinner seg
- Anvisningskilt fra hovedveg for bilutfart og tilreisende

Det er kommunene og Skjærgårdstjenesten som utarbeider informasjonsopplegg for det enkelte område - ofte i samarbeid med staten og frivillige organisasjoner. For områder som har verneinteresser har fylkesmannens miljøvernavdeling et selvstendig ansvar som forvaltningsmyndighet. Gjennom samarbeidet om Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden er det utarbeidet faglige retningslinjer og standarder

for skilting og informasjon (jf. kap. 5.7). Kartet "Friluftsliv på Telemarkskysten" ble utarbeidet i 1996 i et spleiselag mellom kommunene og staten og trenger fornyelse.

Tiltak:

En systematisk gjennomgang av behovet for fornyet og bedre skilting og informasjon. Særsilt vektlegges landfaste områder og anvisningsskilter fra hovedveg og ut til disse, som må foregå i samarbeid med vegmyndighetene.

Ajourføring og opptrykk av kartet "Friluftsliv på Telemarkskysten"

4.3.5 Tilrettelegging og opparbeiding

De offentlige friluftslivsområdene skal være tilgjengelige, attraktive og naturpregete. All tilrettelegging skal ha to formål:

- Minske de fysiske barrierene for friluftsliv og dermed legge til rette for økt friluftslivsaktivitet.
- Hindre at friluftslivsaktivitetene fører til unødige naturinngrep, slitasje og forstyrrelse på plante- og dyrelivet, kulturminner og kulturmiljøer.

Direktoratet for naturforvaltning har utarbeidet veiledningsmateriale for naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv, som skal legges til grunn for arbeidet (DN-Håndbok nr 3 –1993). Det er kommunene som har hovedansvaret for planer og prosjektering av tilretteleggingstiltak. Tiltakene utføres i stor grad av personell i Skjærgårdstjenesten, i kommunene eller ved anbud/tilbud fra private entreprenører.

Det nedlegges også en betydelig innsats – ofte med beskjedne tilskudd – i regi av frivillige natur- og friluftslivsorganisasjoner – med tilrettelegging av turstier, turkart, informasjonstavler og lignende. Fra sommeren 2005 har det vært tilrettelagt for enkel overnatting og kystledaktiviteter på Sildevika, Håøya og Langesundstangen som driftes av h.h.v. Skien-Telemark Turistforening, Brevikskysten og Langesundsfjorden Kystlag. Porsgrunn og Omegn Turistforening har gjort en betydelig jobb i samarbeid med Porsgrunn kommune om etablering av Kyststien.

Tiltak:

"Friluftsliv for alle" betyr å tilrettelegge flere områder for funksjonshemmede, barnefamilier og eldre brukere – universell utforming.. Samtidig må områdene med spesielle tiltak for funksjonshemmede gjøres bedre kjent og det trengs en systematisk gjennomgang av tilstand og behov..

4.3.6 Skjøtsel

Skjøtsel er de aktive tiltaka som blir gjennomført på økologisk grunnlag, for å opprettholde en bestemt natur- eller kulturtilstand. I sikra friluftslivsområder har offentlige myndigheter et spesielt ansvar for å drive skjøtsel som tar hensyn til naturverdiene i området, som for eksempel særlig verdifulle kulturlandskap og sårbart plante- og dyreliv. Behovet for skjøtsel må vurderes fra område til område. Mange av friluftslivsområdene er i ferd med å gro igjen med busker og trær pga for lite beiting, slått, vedhogst og annen tradisjonell bruk.

Det primære bruksformålet i områdene er friluftsliv. Det betyr at en må finne fram til skjøtselsmetoder som kan kombineres med allmennhetens bruk av områdene, for eksempel bruk av beitedyr.

Tiltak:

Opprettholde kulturlandskap på de store skogkledde friluftslivsområdene på øyene. Ny bruk av tradisjonelle former for skjøtsel som beiting, slått, vedhogst må settes i verk.

4.3.7 Bygninger og anlegg

I mange friluftslivsområder finner vi bygninger og anlegg som krever betydelig vedlikehold. Noen ganger har det vist seg vanskelig for eier/forvaltningsmyndighet å finne en bruk som kan forenes med friluftslivsformålet. Heldigvis har en rekke frivillige organisasjoner engasjert seg i både vedlikehold og bruk av slike bygninger. I fellesskap har en klart å bevare noen perler ved kysten, som stod i fare for å gå tapt for framtida. Som eksempler her kan nevnes to gamle fiskebruk på statens arealer - Stangnes i Kragerø ervervet i 1969 og Sildevika i Porsgrunn ervervet i 1973.

Gjennom frivillig innsats, et mer nyansert syn på det å ha bygninger på offentlige friluftslivsområder og gjennom ulike tilskuddsordninger har en klart å ta vare på noen kulturverdier og kulturminner ved kysten.

Store bygningsmasser er også å finne på de offentlige friarealer som Mule Varde i Porsgrunn, Langøytangen Fyr i Bamble og Øitangen i Kragerø. Her er det helt nødvendig med et samarbeid med kulturminnemyndighetene – også i forhold til oppgavene med restaurering og vedlikehold. Ansvaret for bygningene har ikke alltid vært klart nok plassert. En ser her store utfordringer i forvaltningen, og Staten, fylkeskommunen og kommunene må være villig til å avsette ressurser - både når det gjelder utgifter og ansvarsforhold.

Tilsvarende vil også gjelde for nybygde bryggeanlegg og servicebygg på flere av de mest intensivt bruke friluftslivsområdene våre, som Tårnbrygga, Portør, Ivarsand m.fl.

Tiltak:

Det må utarbeides en strategi for hvordan bygninger og anlegg som bevares og brukes skal forvaltes i samsvar med eiendommens funksjon som friluftsområde.

4.3.8 Atferdsregler

Friluftslovens § 15 gir hjemmel til å fastsette atferdsregler for friluftslivsområder hvor utfarten er stor. Allemannsretten og god ferdselskultur er rettesnor for hvordan den enkelte skal oppføre seg på et offentlig friluftslivsområde. Atferdsregler kan innskrenke eller utvide de rettigheter som følger av friluftslovens bestemmelser om ferdsel og bruk. Reglene tar særlig sikte på å opprettholde ro og orden, verne dyre- og plantelivet og fremme helsetiltak og sanitære forhold. Atferdsreglene tar også sikte på å regulere spesielle forhold som telting, liggetid i havn, bålbrekking og lignende.

Atferdsreglene vil forenkle oppsynsfunksjonene, og det vil være enklere for de som har drift- og tilsynsansvar og få publikum til å rette seg etter anvisninger eller rette opp ulovligheter på området. Atferdsreglene vedtas av kommunen med samtykke fra grunneier. Reglene skal stadfestes av fylkesmannen. Forut for innføring av atferdsregler bør friluftslivsmyndighetene ha diskutert hvilken bruk en ønsker av de forskjellige friluftslivsområdene, og hvor det skal tas spesielt hensyn til bestemte grupper av brukere.

Atferdsregler er forskrifter etter forvaltningsloven. Rundskriv T-6/97 gjennomgår prosedyrer for fastsetting. I vedlegg 4 følger gjeldende regler for Skjærgårdsparken fastsatt av Miljøverndepartementet 19.mai 1995.

Tiltak:

Gjennomgang av eksisterende regelverk og behov endringer og samordning i atferdsregler

for Skjærgårdsparken Telemark.

4.3.9 Bruk av friluftslivsområder til festivaler og andre arrangementer

Mange sikra friluftslivsområder er åpne, naturskjønne arealer lokalisert nær byer og tettsteder. Disse kan derfor være av interesse for arrangører av utflukter, aktivitetsdager, undervisning, festivaler, konserter, sportsarrangementer og lignende. Noen eksempler på dette er Krogshavn og Steinvika i Bamble og Jomfruland i Kragerø. I utgangspunktet bør en ha en positiv holdning til flerbruk av offentlige friluftslivsområder. Ved vurdering av spørsmål om bruk av et friluftslivsområde til slike arrangementer må en ta i betraktning:

- slitasje/forstyrrelse på vegetasjon og naturmiljø
- om arrangementet vil fortrenge allmennhetens bruk av området
- om arrangøren har godt nok opplegg for parkering, renovasjon, toalettforhold, opprydding etc.
- vernebestemmelser i områder som også har et vern etter naturvernloven.

En tillatelse til bruk av skjærgårdsparkområder til ulike arrangementer bør inneholde vilkår om at arrangøren er ansvarlig for eventuelle skader i området og ulemper påført andre brukere av området. Arrangøren skal sørge for at området er ryddet og tilbakeført i samme stand som før arrangementet.

Tiltak:

Noen skjærgårdsparkområder egner seg for arrangementer av ulike slag og kan med fordel markedsføres som dette, alternativt kan interesserte ungdomsgrupper "adoptere" områder (jf 4.2.5.)

Tillatelse til større arrangementer, som konserter, festivaler og lignende bør alltid gis i form av en skriftlig tillatelse eller avtale.

4.3.10 Jakt og fritidsfiske

I sjøen er fiske med stang eller handsnøre tillatt for enhver, mens fiskeretten i ferskvann ligger hos grunneier. Retten til fiske etter laks, sjørøret og sjørøye i sjøen med faststående redskap ligger også hos grunneier.

I skjærgårdsparkområdene i Bamble og Kragerø – hvor staten har inngått servituttavtaler med grunneier – har grunneier fortsatt retten til jakt og fiske (jf vedlegg 1).

De fleste sikra friluftslivsområder er så små at jakt er uaktuelt. For en del større øyer hvor stat eller kommune er grunneier, er det åpnet for jakt i samarbeid med lokal viltforvaltning og/eller jeger- og fiskeforeninger. Slike tillatelser til jakt må nøye vurderes opp den primære friluftslivsbruken av områdene. Ett eks. er Brattøy i Kilsfjorden i Kragerø. Hvis jakt tillates, bør det vurderes å stille vilkår om at jakt for eksempel ikke skal skje før en viss dato og/eller at det ikke skal jaktes i helgene.

Når det gjelder storviltjakt kan de offentlig eide friluftslivsområdene i kombinasjon med andre eiendommer utgjøre jaktområder. Hele eller deler av områdene kan stilles til disposisjon for jegere eller jaktlag som ønsker å innlemme områdene i beregningsgrunnlaget for sine jaktområder. Inntekter fra jakt på offentlige friluftsområder skal settes inn på konto til forvaltning og skjøtsel av området.

I noen fylker (bl.a. Vestfold og Aust-Agder) er det åpnet for sjøfugljakt på kommunale og statlige friluftslivsområder i perioden fra 10.09. til 28.02. Det er pekt ut aktuelle områder, der det ikke er konflikt

til allmenne friluftslivsinteresser, samtidig som det ettertrykkelig er sagt at det ikke er tillatt med jakt på de øvrige områdene som stat og kommune eier i skjærgården. Tilsvarende prosjekt er etablert som en prøveordning for 22 skjærgårdsparkområder i Telemark fra 2004 til 2007 - i regi av Norges Jeger og Fiskeforbund (NJFF) og foreslått i forvaltningsplanen. Det er utarbeidet kart og informasjonsmateriell for allmennhetens jaktrett på sjøen.

Tiltak:

Evaluering av prøveordning med allmenn sjøfugljakt i 22 skjærgårdsparkområder på Telemarkskysten innen 1.februar 2007.

4.3.11 Erstatningsansvar for personskade i sikra friluftslivsområder

Personskade som oppstår på sikra friluftslivsområder og som skyldes naturgitte forhold har det offentlige normalt ikke noe ansvar for. Det blir den enkelte friluftslivsutøvers ansvar å begrense aktivitetsnivået etter ferdigheter og naturforhold.

På friluftslivsområder med stupetårn, brygger eller andre tekniske innretninger vil det kunne oppstå ansvar for skaden, hvis skaden skyldes mangelfullt vedlikehold eller feilaktig konstruksjon eller plassering. Tekniske innretninger som settes opp av Skjærgårdstjenesten eller kommunene vil disse også ha ansvaret for. Ved forfall bør innretningene fjernes. Det er ikke påkrevet eller heller ikke ønskelig med "fareskilter" av typen "NB glatt svaberg" eller "advarsel stup" på steder hvor skader kan tenkes å oppstå. Unntaksvis kan slik skilting være nødvendig der tilrettelagte stier går i særlig vanskelig terreng. Eks. på denne problematikken har vi hatt på stier mot Prekestolen ved Dammane i Porsgrunn.

På områder hvor det foretas tilrettelegging for barn i form av lekeapparater eller lignende må det vises spesiell aktsomhet. Retningslinjer og forskrifter som er utarbeidet for slik tilrettelegging må følges. Også her må defekte innretninger fjernes.

Kystfortet på Krikken i Kragerø ble høsten 2004 stengt for publikum. Det ble foretatt en systematisk gjennomgang av behovet for sikring av kystfortet. Våren 2005 ble Krikken sikret med fjellbolter og lignende i regi av Kragerø Havnevesen/Skjærgårdstjenesten og som et tiltak i Forvaltningsplanen.

4.3.12 Nabointeresser (byggesaker, jordskifte)

Ved nabovarsler må det særlig tas hensyn til eventuelle rettigheter som kommunen/staten har over naboeiendom, f.eks. atkomstrett. Det må også vurderes om det varslede tiltaket kan virke forstyrrende eller hindrende for allmennhetens bruk av området, og om det aktuelle tiltaket visuelt eller på annen måte kan virke ugunstig for friluftslivsinteressene.

I jordskifte- og grensegangsaker som berører statlige friluftslivsområder er det viktig at Direktoratet for naturforvaltning (DN) får tilsendt kopi av alle avgjørelser fra jordskifteretten så raskt som mulig, slik at DN kan vurdere eventuelle økonomiske konsekvenser og spørsmål om anke.

Per i dag er det staten ved Fylkesmannen som gjør disse avveininger i første instans. Ved inngåelse av en forvaltningsavtale med kommunen, vil dette være oppgaver kommunen får delegert av staten/Fylkesmannen.

4.3.13 Festekontrakter. Innkreving og disponering av inntekter

Innafor sikra friluftslivsområder finner vi flere steder festehytter der festekontrakter ble inngått med grunneier før området ble overtatt av det offentlige. Ideelt sett er det ikke ønskelig med private

bygninger i sikra friluftslivsområder, og slike bygninger bør på sikt fjernes når festekontrakten går ut. Det må vurderes i hvert enkelt tilfelle, og i praksis har det vist seg vanskelig og få fjernet slike bygninger. Alle kontrakter om forlengelse av festeforhold i områder hvor staten er grunneier, skal godkjennes av DN. For Telemarks del har vi slike festekontrakter på bl.a. Lille og Store Bukkøya i Langangsfjorden i Porsgrunn kommune. Det skal i utgangspunktet innkreves festeavgift fra slike festehytter. Unntatt er festehytter som har et allmenntillegget formål. Kommunen eller interkommunalt friluftsråd bør stå for innkreving av festeavgiften og eventuelt sørge for forhøyelse av avgiften.

Inntekter på sikra friluftslivsområder oppstår ved bortleie av grunn eller bygninger eller som følge av andre tillatelser. Inntektene skal gå til drift, skjøtsel og opparbeiding av friluftslivsområdet. Alternativt kan det avtales at leietaker skal utføre drifts- og vedlikeholdsoppgaver i området – også utafor det aktuelle leiearealet.

Tiltak:

Kommunene Kragerø, Bamble og Porsgrunn skal foreta en systematisk gjennomgang av inntekter fra festekontrakter og andre leieforhold på offentlige friluftslivsområder. Inntektene skal gå til skjøtsel og drift i områdene, kanaliseres og synliggjøres gjennom driftsenhetene i Skjærgårdstjenesten Telemark.

4.3.14 Ulovlige byggverk, stengsler og lignende

Det finnes en god del eksempler på at uvedkommende har tatt seg til rette i offentlige friluftslivsområder ved for eksempel å etablere båtnaust, brygge og plattinger, sette fra seg campingvogn, ha private båter i opplag og lignende. Det finnes også eksempler på at noen (bl.a. naboer) vil legge begrensninger på og hindringer i veien for allmennhetens bruk av offentlige friarealer. På noen arealer hvor det er inngått servituttavtaler, har det vært uklart hva hjemmelshaver kan gjøre av egne tiltak i skjærgårdsparkområder.

For å forebygge ulovligheter på offentlige friluftslivsområder, er det viktig at det offentlige håndhever sin grunneierrett, plan- og bygningsloven og friluftsloven. For saker som kan løses lokalt og på stedet har Skjærgårdstjenesten gjennom sitt tilsynsarbeid en sentral rolle. Skjærgårdstjenesten kan gi informasjon om gjeldende regelverk og bidra til holdningsskapende arbeid og konfliktdemping ute i felt. Skjærgårdstjenestens ansatte har i slike saker myndighet til å opptre på vegne av staten som grunneier gjennom Statens naturoppsyn.

Tiltak:

Saker som gjelder ulovligheter på offentlige friluftsområder skal prioriteres av forvaltningsmyndigheten.

Fra Skåtøy i Kragerø juni 2005. Fylkesmannen og kommunen anmelder ulovlig hogst i Skjærgårdsparken, brudd på bestemmelser om allmennhetens muligheter til fri ferdsel i strandsona, plan- og bygningsloven m.m.. Det ble gitt kr 250.000 i bot, samt krav om tilbakeføring av terreng. Arbeid med tilbakeføring pågå per juni 2006. Foto: Fylkesmannen i Telemark, miljøvernavdelinga.

4.3.15 Kulturminner i Skjærgårdsparken

Vi finner et mangfold av kulturminner og ofte et rikt kulturlandskap innafor skjærgårdsparkens mange enkeltområder. Det være seg gamle fiskebruk, isdammer, gruver, garnvinner, fyrbygninger, skolehus, tufter og ruiner fra nyere tid. Vi vet at i noen av våre områder på Telemarkskysten har det vært bosetting helt siden steinalderen (for eksempel Håøya) - naturlig nok - for det var her vi livnærte oss som fangstmenn og samlere etter siste istid.

Opplevelsen av kulturminner i landskapet utgjør en viktig del av friluftslivsopplevelsen. Det å finne monumenter eller rester etter menneskelig aktivitet styrker naturopplevelsen.

Tiltak:

Informasjon og formidling av kunnskap om kulturminner i Skjærgårdsparken Telemark skal prioriteres opp i arbeidet med infotavler, brosjyrer, skilt og kart.

5 TILRETTELEGGING, OPPARBEIDING OG DRIFT

5.1 Skjærgårdstjenesten 1992 - 2006

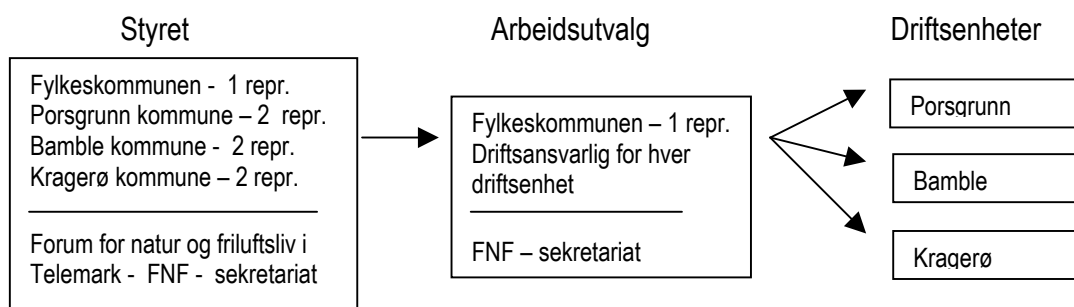
Skjærgårdstjenesten ble etablert i 1992 som en del av "Oslofjordprosjektet". Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden er et regionalt samarbeid mellom kommuner, fylkeskommuner, statlige myndigheter og Oslofjordens Friluftsråd om skjøtsel og drift av friluftsområder fra Svenskegrensa til Kragerø. Hovedformålet med Skjærgårdstjenesten har vært å høyne standarden på alle offentlige friluftslivs-områder ved sjøen og heve den mot et felles nivå i fjorden som helhet. Over Miljøverndepartementets budsjett ble det stilt midler til rådighet for kommunene til båter og annet teknisk driftsutstyr. Staten dekket om lag halvparten av driftsutgiftene til Skjærgårdstjenesten. Tiltaka skulle først og fremst være praktisk orientert og basert på et samarbeid mellom alle offentlige forvaltningsnivåer. Etter at Skjærgårdstjenesten for Oslofjorden var godt etablert og videreutviklet som organisasjon, ble det dannet tilsvarende organisasjoner for skjærgårdsparken på Sørlandet (Agder-fylkene) og for Vestkystparken i Rogaland og Hordaland.

Samarbeidet om Skjærgårdstjenesten på tvers av kommunegrenser og fylkesgrenser har bestått i felles kurs og opplæring, årlige fagmøter ved oppstart og avslutning av driftssesong og arbeid med felles standarder for skilting, informasjon, uniformering og lignende. Den statlige, sentrale delen av Skjærgårdstjenesten sorterer under SNO – Statens naturoppsyn i Direktoratet for naturforvaltning, der også statens budsjettansvar ligger. En del av oppgavene til Skjærgårdstjenesten utføres også etter avtale og samarbeid med SNO sentralt og lokalt.

5.2 Skjærgårdstjenesten Telemark, drift

For kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø er det inngått en samarbeidsavtale om drift av offentlige friluftslivsområder ved kysten. Fylkeskommunen og fylkesmannen er også parter i avtalen. Skjærgårdstjenesten utfører vedlikeholdsarbeid på tekniske innretninger som brygger, toaletter, benker og bord, badebøyer og stupeanlegg. Skjøtsel av skog, klipping av plenareal, skilting, tømming av søppel, vasking og vedlikehold av toaletter hører også til blant kjerneoppgavene til Skjærgårdstjenesten, samt informasjon og holdningsskapende arbeid.

Telemark driftsområde har et driftsstyre og et arbeidsutvalg. Fylkesmannens miljøvernavdeling har vært sekretariat til mars 2002. I 2002 ble det inngått en avtale om sekretariatsoppgaver lagt til Kragerø ved miljøvernrådsgiveren. Fra 2003 er oppgavene med sekretariatet lagt til Forum for Natur og Friluftsliv i Telemark (FNF Telemark). Driftsenhetene dekker stort sett områder innenfor egen kommune, men med noe overlapping. Driftsansvaret ligger i hver driftsenhet med h.h.v. byingeniøren i Porsgrunn, kommunal teknisk enhet i Bamble og Havnevesenet i Kragerø som ansvarlige og utførende enheter. Det er kommunene som har arbeidsgiveransvaret for driftspersonalet. For driftsenheten Kragerø er det også inngått et samarbeid med fylkesmannens miljøvernavdeling om oppsyn og drift av naturvernområdene på Jomfruland og Stråholmen. Fylkesmannens miljøvernavdeling møter ved behov i styret.

Figuren foran viser dagens organisasjonsmodell for Skjærgårdstjenesten Telemark. Tabellen nedenfor viser budsjettet for driftsdelen av Skjærgårdstjenesten og dagens finansiering.

Driftsmidler (budsjett-tall) for Skjærgårdstjenesten Telemark fra 1998 – 2006.
Tall i hele 1000 kr fordelt på driftsenhetene:

Driftsenhet:	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	
A. Kragerø										
Staten, SKP,SKJ.TJ	535	580	600	606	628	628	628	660	660	
			50'	100*						*Fra opparbeiding Skjærgårdspark
Fylkeskommunen	35	35	35	35	35	35	35	35	35	
Kommunen	188	196	201,3	201,3	201,4	201,4	207,4	159,6	446	
Skjøtsel Jomfruland					* 50	50	50	26,4		*Kap 1426 31-2
Gunnarsholmen								60		
Andre inntekter	136	216	176,5	275	250	250	250	545	645	
Sum Kragerø	894	1027	1062,8	1217,3	1164,4	1164,4	1170,4	1486	1586	
B. Bamble										
Staten, SKP,SKJ.TJ	390	425	425	431	441	441	441	460	460	
Fylkeskommunen	50	50	50	50	50	50	50	55	55	
Kommunen	234	230	250	267	235	235	235	301	301	
Andre inntekter	165	150	115	89	18	18	18	25	25	
Sum Bamble	839	855	840	837	744	744	744	841	841	
C. Porsgrunn										
Staten, SKP, SKJ.TJ.	375	385	385	391	401	401	401	408	420	
Fylkeskommunen	15	15	15	15	15	15	15	15	15	
Kommunen	449	530	650	515	675	500	500	402	404	
Andre inntekter	0	0	0	0	50	50	50	50	70	
Sum Porsgrunn	839	930	1050	921	1141	966	913	875	909	
Avsetning båtfond fra Telem. Fylkeskommune			30	30	30	30	30	30	30	
Fellesutgifter og administrasjon	20	20	20	20	25	55	55	55	55	
Godtgjøring folkevalgte				12	15	15	15	20	20	
Sum Telemark i 1000 kr:	2592	2832	3002,8	3037,3	3119,4	2974,4	2927,4	3307	3641	

5.3 Personalressurser, båter og driftsbaser

Dagens situasjon, personalressurser:

Porsgrunn har 2 faste stillinger og 1,3 årsverk knyttet til Skjærgårdstjenesten.

Bamble har 1 fast stilling knyttet til Skjærgårdstjenesten.

Kragerø har hatt 1½ faste stillinger knyttet til Skjærgårdstjenesten, 2 mann i arbeid med helårsdrift.

Oversikten viser disponibelt ukeverk for driftspersonale i Skjærgårdstjenesten fordelt på driftsenhetene gjennom året :

Kommune	Jan	Febr	Mars	April	Mai	Juni	Juli	Aug	Sept	Okt	Nov	Des	Sum
Porsgrunn	0	1	1	4	7	5	17	10	9	9	4	1	68
Bamble	2	2	2	2	8	29	33	21	11	5	3	2	120
Kragerø	8	8	8	16	16	16	20	20	16	8	8	8	152
Sum ukeverk	10	11	11	22	31	50	70	51	36	22	15	11	340

I handlingsdelen kap 11.5 er det lagt til grunn en økning på personellsida i den enkelte driftsenhet med et ¼ årsverk fra 2007 og fram til 2010, samla økning med ett årsverk i hver driftsenhet. Kragerø fikk med virkning fra 01.10.2006 to hele stillinger i Skjærgårdstjenesten gjennom økte kommunale bevilgninger.

Båter og driftsbaser:

Porsgrunn:

- Arbeidsbåt, flatbunnet m.baugport, lengde 13,5 m. 260 hk.
- Lettbåt, enskrogs planende, lengde 5,7 m, 115 hk
- Driftsbase på Banken i Brevik

Bamble:

- Arbeidsbåt 26 fot Minor 800 T
- Lettbåt Buster XL 5,30 m
- Base hos Havnevesenet på Stoa i Langesund

Kragerø:

- Arbeidsbåt 35,5 fot med kran og kraftblokk. Katamaran i aluminium. Ny 1999.
- Base 1, Barthebrygga, personalrom og verksted
- Base 2, Valberg, Lager. Her går leieavtale ut i 2008. Må reforhandles.

Det er etablert et båtfond der de lokale aktørene i Skjærgårdstjenesten årlig betaler inn beløp. Ved kjøp av båter etter en samla investeringsplan for Skjærgårdstjenesten i Oslofjorden, skal staten dekke 50 % til nyanskaffelser, i henhold til vedtekter for båtfond. Porsgrunn står for tur til investering i ny båt til 5 mill kr, jf kap 11.3.

5.4 Servicebygg og havneanlegg

Det følger i sommersesongen store driftsutgifter med intensivt brukte arealer – mange av dem har servicebygg og gjestehavnanlegg. Samtidig representerer noen av disse anlegga også ei inntektsside for Skjærgårdstjenesten gjennom havneavgifter, parkering og lignende. Men den bemanning som Skjærgårdstjenesten har som vist over, vil det i noen hektiske sommeruker være behov for å trekke inn andre aktører og leid hjelp i virksomheten.

- **Dikken på Sandøya (ref nr 16).** Grenland private Radioklubb driver campingplass som er åpen for allmennheten. Skjærgårdstjenesten har ansvar for den offentlige delen av båtfortøyningsbrygger.
- **Krogshavn ved Langesund (ref nr 38).** Samarbeidsavtale med LIF om parkering, servicebygg, rydding av hele området. Parkeringsbilletter i Krogshavn utgjorde for 2001 kr 18.120.

- **Rognstranda (ref nr 40).** Eier av Rognstranda Camping rydder strandområdene og betjener parkeringen på Rognstranda. Inntekter fra parkering går direkte til driver, for 2001 var tallet 39.000 kr.
- **Ivarsand (ref nr 48).** Kommunens vaktmestertjeneste driver servicebygg.
- **Kjønneøya (ref nr 63).** Samarbeidsavtale om privat drift.
- **Valle.** Skjærgårdsparkens servicebygg blei i 2001 flyttet og tatt inn som egen seksjon i privat bygg til Sjøbua. Driftsavtale med Bernt E. Andersen.
- **Øitangen (ref nr 117) på Jomfruland.** Telemark fylkekommune har festeavtale med staten om leie av 16 da tomt for påstående bygninger / feriested for funksjonshemmede. Staten har ansvaret for brygga på Øitangen, stor reparasjon foretatt vinteren 2004, der utgiftene er delt mellom stat og fylkeskommune.
- **Tårnbrygga (ref nr 119) på Jomfruland.** Havneanlegg og servicebygg bygd 1993 /1994. Bryggeplass i dag til 60 båter. Havneavgift kr 150/ 200 pr døgn. Driftes av Skjærgårdstjenesten.
- **Portør (ref nr 138).** Privat drift av servicedel i Portør Panorama tilsvarende 8 ukeverk, kommer i tillegg til 5.3.

5.5 Samordning av drift

I avtalen for Skjærgårdstjenesten Telemark inngått mellom kommunene, fylkeskommunen og fylkesmannen er det sagt følgende om intensjonen med etablering av samarbeidet:

"Avtalen inngås for å bedre forvaltningen av offentlige friluftslivsområder i Oslofjorden i form av forbedret skjøtsel og drift. Partene forplikter seg med dette til å bidra til et organisert arbeid i hele fjordområdet, til glede for brukerne av fjorden og av hensyn til naturmiljøet og fjorden som en unik fritidsressurs.

Formålet med samarbeidet er å høyne standarden på offentlige friluftslivsområder i Oslofjorden og å samordne ressursen og å effektivisere bruken av offentlige midler til friluftslivsformål. Utgangspunktet for all tilrettelegging for friluftsliv, er at friluftsliv skal drives som en naturvennlig fritidsaktivitet i naturområder. Skjøtsel og drift av områdene skal understøtte og understreke dette."

Den enkelte driftsenhet i hver av kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø har hatt store fordeler av samarbeidet som er utviklet gjennom Skjærgårdstjenesten:

- opplæring og faglig utvikling av kompetansen av driftspersonalet gjennom felles kurs og samlinger
- felles innkjøpsordninger (delvis innført), stordriftsfordeler
- standarder for utvikling av informasjon og skilting, felles brosjyrer, kart og informasjonskanaler over nettet
- felles investeringsplaner for båter og annet teknisk driftsutstyr
- samordna bruk og bestilling av teknisk spesialutstyr – og tjenester, som septiktømming, flisekutter
- båtene er disponible i oljevernberedskap
- praktisk samarbeid og bistand om ulike drifts- og anleggsoppgaver

Bedre samordning i Telemark

I dag følger grensene for driftsenhetene kommunegrensene for Porsgrunn, Bamble og Kragerø. En er nødt til å gjøre en vurdering av hensikten med dette og være villig til å justere grensene for driftsenhetene, dersom det kan føre til bedre samordning og bedre utnytting av felles ressurser. Driftsbaser må likevel være lokalisert i den enkelte kommune eller flere steder langs kyststrekningen av

hensyn til geografiske barrierer, transportavstander, logistikk, personale m.v. dersom dagens standard skal opprettholdes. For brukerne av kyststrekningen vil det uansett være standard på områdene, kvalitet på tilretteleggingstiltak og varierte naturopplevelser som er viktig, uavhengig av eierskap og administrative grenser.

Skjærgårdstjenesten Telemark har som de fleste andre driftsorganisasjoner et stort potensial i en bedre samordning av løpende drifts- og planleggingsoppgaver. Ved økt drift, flere områder å drifte, mer innsats også i verneområder vil oppgavene for Skjærgårdstjenesten Telemark øke. Det må være et mål at Skjærgårdstjenestens personell settes i stand til og får ansvar for lokale tilsynsoppgaver under SNO (Statens Naturoppsyn).

Arbeidet med en felles forvaltningsplan for kommunene forutsetter også en stor grad av samordning både på driftssida og tiltakssida for å få en strategisk og best mulig bruk av ressurser.

Hogstjengen på Brattøy i Kilsfjorden vinteren 2006. Foto: Tom Bjørn Nilsen, Skjærgårdstjenesten

Vi har naboer i både Vestfold og Agder som også er interessert i et samarbeid i grenseområdene. Langesundsfjorden med lokaliteter i Vestfold er særlig aktuell for en slik samordning av drifts- og tilsynsoppgaver.

Antall skjærgårdsparkområder og antall anløp fordelt på den enkelte driftesenhet i Skjærgårdstjenesten Telemark:

	Ant. anløpssteder	Antall områder	
Porsgrunn	27	30	
Bamble	41	42	
Kragerø	138	70	
Sum	206	142	

Det blir uansett viktig å vurdere de fordelene en har gjennom dagens samarbeidsform, kontra en ny organisasjonstilknytning. Dessuten er det svært viktig å ha med seg at Skjærgårdstjenesten Telemark i dag drifter mer enn 142 områder med store avstander fra Frierfjorden i nord til Portør i syd.

Tiltak:

Etablering av et interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten skal vurderes. Både geografisk og organisatorisk kan det være mye å hente - avhengig av hva slags modell en velger for et slikt råd.

5.6 Standarder for tilrettelegging for friluftsliv

Direktoratet for naturforvaltning har gitt ut en rekke håndbøker om tilrettelegging av friluftslivsområder, der temaer bl.a. er uteinformasjon, naturvennlig tilrettelegging og tilrettelegging for funksjonshemmede. Håndbok 27 – 2006 Naturvennlig tilrettelegging erstatter to eldre håndbøker; 1991-2: Ute-informasjon i naturvern-, friluftslivs- og kulturminneområder og 1993-3: Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv.

Håndbok 27 – 2006 bør brukes som en veileder for det videre arbeidet med tilrettelegging for friluftsliv i skjærgårdsparken i Telemark. Håndboken omtaler blant annet prinsipper om sonering mellom områder med enkel tilrettelegging og tyngre/mer omfattende tilrettelegging. Blant de 141 områdene i denne planen er det et bredt spekter av områdetyper. Populære badeplasser nær befolkningssentraene er eksempler på områder med høy grad av tilretteleggingsbehov. Urørte holmer og skjær ytterst i skjærgården har en egenverdi som følge av sin urørthet og behovet for tilrettelegging er lavt.

Stortinget har vedtatt at prinsippet om universell utforming skal legges til grunn for utviklingen av samfunnet. Dette har sammenheng med det etiske prinsipp om at løsninger som blir valgt ikke skal virke diskriminerende ved redusert tilgjengelighet og brukbarhet for enkelte grupper. Universell utforming av friluftslivsområder skal gi alle muligheter til naturopplevelse, uansett alder og ferdighetsnivå. Universell utforming bør ligge til grunn for all tilrettelegging i friluftslivsområdene, men det er mest realistisk å gjennomføre fysiske tiltak i områder nær befolkningssentraene og med høy grad av tilrettelegging. Det vil være mulig å følge prinsippene også på områder med liten tilrettelegging, men her bør hensynet til naturverdiene veie tyngst. På en kyststripe med stort utbyggingspress er det viktig å bevare mange av områdene i skjærgårdsparken så uberørte som mulig.

Tilrettelegging bør begrenses og samles slik at friluftslivsområdene ikke blir punktert av inngrep og tiltak. Der det er mulig bør terrengformene utnyttes for å skjule tiltak. Særlig viktig er det at tiltak ikke blir synlig i silhuett mot horisonten. Materialvalg er viktig, både med hensyn til utseende og varighet. Impregnerte materialer har lang levetid, men inneholder ulike miljøgifter og bør derfor unngås om mulig. I Skjærgårdstjenesten er det utviklet standarder for tilrettelegging for Oslofjorden og Telemark. I styringsgruppa er det enighet om at både skjærgårdstolett i ubehandla osp og "Bamblemodellen" i rødt glir godt inn i landskapet.

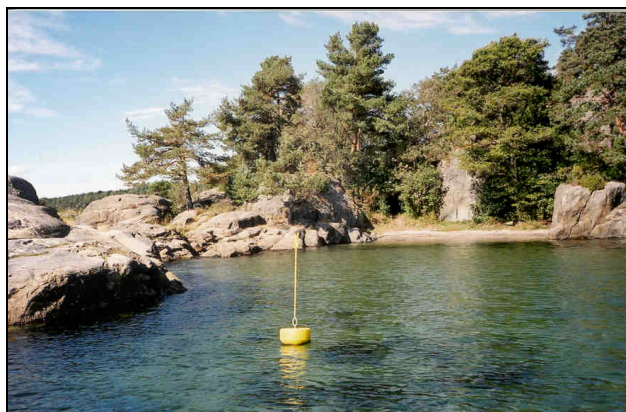
Fylkesmannen i Telemark utførte i 1996 en egen rapport om naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv med evaluering av tiltak i seks friluftsområder. (Se litteraturliste kap 12). Når det gjelder fortøyningsbolter har gruppa kommet fram til at T-bolter er mest effektivt og lettvinnt å bruke sammenlignet med øyebolter. Vi viser her noen av de standarder og løsninger vi ønsker å bruke for Skjærgårdsparken Telemark. (Fotografiene er tatt av Tom Bjørn Nilsen og Synnøve Mæland.)

Fra Portør i Kragerø. Standarder for veivisere.

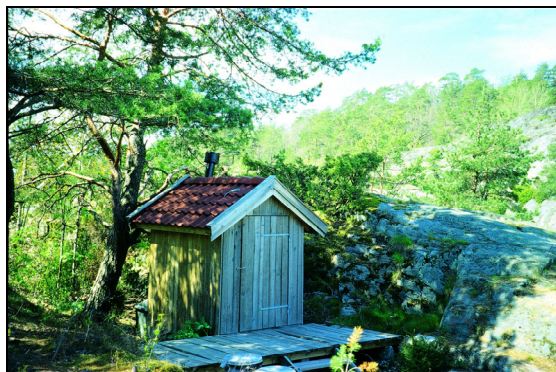
Skjærgårdstjenesten i Kragerø i arbeid med informasjonstavle i Skutevikkilen.

Badebøyer fra Brattholmen i Åbyfjorden Bamble.

Rullestolrampe i bruk på Krogshavn i Bamble.

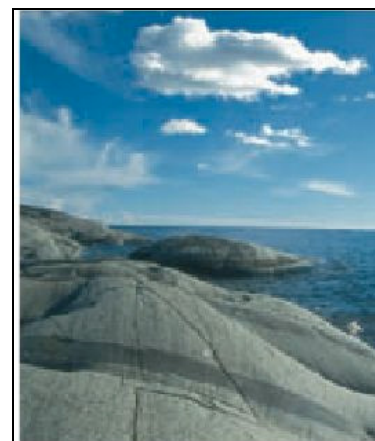
Osp er prøvd ut med hell i Skjærgårdsparken Kragerø.

"Bamblemodellen" står seg også bra i Skjærgårdslandskapet.

Sildevika ved
Bjønnes i Porsgrunn er
landfast. Kystledhytte
med kyststi og
har stor grad av
tilrettelegging for friluftsliv.

Svabergområder ytterst i skjærgården med lite tilrettelegging. Foto: Trond Endresen

6 SIKRING AV FRILUFTSLIVSOMRÅDER

6.1 Sikringsformer

Sikra friluftslivsområder kan være alt fra tungt tilrettelagte områder, til relativt "urørte" områder.

Et område er sikra når det offentlige har skaffet seg rådighet over arealet for allmennhetens bruk som friluftslivsområde ved erverv eller kjøp og ved langvarig avtale om bruk til friluftslivsformål eller ved såkalt servituttavtale.

I sikra friluftslivsområder har kommunen, fylkeskommunen eller staten selv eiendomsrett og er hjemmelshaver - eller har bruksrett - til områdene.

Når skjærgårdsparken i Bamble ble etablert i 1985/86 ble det inngått servituttavtaler mellom grunneier og Miljøverndepartementet for om lag 1800 da friluftslivsområder. Tilsvarende ble gjort i Kragerø i perioden 1993/94 for til sammen 3000 da skjærgårdsparkområder. De øvrige sikra arealer er ervervet av stat, fylkeskommune eller kommune.

I de tilfeller der staten har gitt tilskudd til kommunalt kjøp, vil det foreligge en tinglyst **erklæring** om at arealene ikke uten samtykke fra DN kan disponeres til andre formål enn friluftsliv.

Det forekommer også at friluftsansjasjoner, velforeninger eller andre ideelle lag og organisasjoner erverver områder eller inngår leieavtaler om bruk av områder til friluftslivsformål.

Overføring av eiendommer fra andre statsetater

Sikring av arealer til friluftslivsformål kan også skje ved at miljøvernforvaltningen overtar eiendommer fra andre statsetater som vedkommende etat ikke lenger har bruk for i sin virksomhet. Dette er skjedd for flere eiendommer med store friluftsliv- eller naturfaglige verdier, og denne politikken har særlig vært aktuell for eiendommer som forvaltes av Kystverket eller Forsvaret. Eksempler på overføring av slike eiendommer i Telemark er fyrbygningene på Langøytingen, fortet ved Langesundstangen, bygningene ved Fyret på Jomfruland, samt Deccastasjonen på Jomfruland (pågår 2006).

Avhendelse av statseiendom reguleres av "Instruks om avhending av fast eiendom som tilhører staten og overføring av fast eiendom mellom statsinstitusjoner" gitt av Arbeids- og administrasjonsdepartementet og vedtatt ved kgl. resolusjon den 19. desember 1997.

6.2 Sikring er viktig for allmennhetens tilgang til strandsona

Sikring av friluftslivsområder har fra starten av i 1930 åra vært blant friluftsrådernes kjerneoppgaver, særlig gjennom Oslofjordens Friluftsråd. Det å sikre badeplasser for den voksende bybefolkningen var en framtreddende oppgave i førkrigstida - og fram til i dag. Kystkommunene i Telemark har utført et langsiktig og systematisk arbeid når det gjelder planlegging, sikring av nye områder, opparbeiding og drift. Selvsagt må en her ta med at de har hatt stor drahjelp av staten når det gjelder finansiering av ulike regionale og nasjonale prosjekter. (Skjærgårdsparkene, Miljøpakke Grenland m.m.)

For Telemarks kyststrekning betyr det at et betydelig antall øyer og holmer er sikra i kommunene Kragerø, Bamble og Porsgrunn. Her kan en med fordel rette innsatsen mot sikring av landfaste områder, mens for eksempel Skien har et kystavsnitt i Voldsfjorden der lite eller ingenting er gjort for å sikre områder per i dag.

For Kragerøs del bør en prioritere arbeidet med sikring av Stråholmen - Østre øya. Det er svært mye brukt utfartsområde i dag, og det tilrettelegges med flere båtplaner for allmennheten i moloen. Videre må en rette fokus på å avslutte noen gamle saker, der det gjennom konsesjonsvilkår er satt krav om overdragelse/servitt for deler av eiendommen til allmenne friluftslivsformål. For øvrig ønsker kommunen å rette innsatsen mot landfaste og barnevennlige badeplaner nær der folk bor.

6.3 Friluftsrådernes Landsforbund (FL) 's sikringsprosjekt

De fire kystkommunene fikk i løpet av 2002 tilsendt rapporten "Behov for sikring av friluftsområder i kystsonen fra Østfold til Hordaland" fra Friluftsrådernes Landsforbund. "Sikringsprosjektet" gjennomføres av Friluftsrådernes Landsforbund (FL) på oppdrag fra Direktoratet for naturforvaltning (DN). Prosjektet startet opp i 2001. I ei referansegruppe til prosjektet har Telemark vært representert med Bjørn Erik Lauritzen / Tore Larsson fra Forum for natur og friluftsliv (FNF). Prosjektet har hatt som hovedmål:

Utarbeide samla behovsoversikt for sikring av friluftsområder i kystsonen fra Hordaland til Østfold, og forslag til strategi for gjennomføring av prioriterte behov.

6.4 Prioritering av områder for sikring – kommunevis

Fra prosjektet til Friluftsrådernes Landsforbund følger lister over sikringsbehov i perioden 2002 – 2007. Fylkesmannen og seinere FNF har sendt materialet til kommunene med nye høringsfrister. En har i fellesskap kommet fram til følgende kommunevis lister over områder som kan være aktuelt å sikre gjennom kjøp eller servituttavtaler. Skien kommune - med sin kyststrekning i Voldsfjorden - har også deltatt i denne delen av prosjektet.

Det er viktig med offensive planer og prioriteringer av områder som kommunene ønsker å sikre til friluftslivsformål. Og det er helt klart den enkelte kommunes ansvar å forhandle fram sakene etter den prioriterte lista og få de aktuelle områder inn i kommuneplanens arealdel. Erfaringer tyder likevel på at kjøp av arealer i tillegg til eller utenom denne lista vil forekomme, når eiendommer kommer på salg eller det skjer endringer i reguleringsmessig status. Erfaringsvis ser vi ofte at saker om kjøp og sikring av eiendommer tar uforholdsmessig lang tid fra "start til mål". Det er viktig å holde trykket oppe til skjøter, målebrev og andre nødvendige dokumenter er i havn. Fra statens side blir det ikke utbetalt noen form for tilskudd til sikring før tinglyst skjøte, panteattest, målebrev, kart og lignende er i orden.

6.4.1 Kragerø

Nr	Navn	Areal i da	Planstatus	Prioritet	Merknader
1	Breibukta, strand V på Tåtøy	4	Regulert til badeplass 1997		Eneste sandstrand på Tåtøy
2	Buskholmene, ytre	16	LNF-område		Mye brukt til båtutfart og bading
3	Dønnevika/ Kaninholmen	20	LNF-område		
4	Grønnsvik	8	Reguleringsplan, 1998, friområde	1	Landfast. prioritert for sikring
5	Hestangen	2	LNF-område		Nord for Krikken, mye brukt til båtutfart
6	Kvernkilen	150	LNF-område		Midt på Gumøy og øyer på utsida
7	Langårsund – Kreppa	6	LNF-område		Tilleggsareal til eks. skjærgårdspark
8	Laukøya	4	LNF-område		Utvidelse av skjærgårdspark
9	Møllebrygga ved Skarbo	2	LNF-område	1	Hellefjorden, landfast, lokal bruk
10	Tobakksrullen (Leikeren)	8	Regulert til friområde/bade-område		Sør for Bærøy
11	New Zealand og Tasmania	10	LNF-område		
12	Saltskjærholmen	40	LNF-område		
13	Sjursholmane	10	LNF-område		
14	Stråholmen, Østre øya	150	LNF-område	1	
15	Vestre Rauane	20	LNF-område		Foreslått fuglefredning med ferdselrestriksjoner på deler av området

					grunnet sjøfugl gj. Oslofjordverneplanen
16	Åtangen	4	Reg.plan under arbeid. Naboareal til nærings- område foreslått relatert til turisme		Kilsfjorden, Landfast
17	Årdalen/ Frøvik	2	LNF-område		Kilsfjorden, landfast, sandstrand, lokal bruk
18	Ærøy	2	LNF-område		Mye brukt bukt på nordsida. Sandstrand.
19	Mosholmen	25	Frionråde		Konsesjonsvilkår, mangler oppfølging og gjennomføring
20	Ospevika	2	Offentlig eiendom, Kragerø kommune.		Haslumkilen, landfast, sandstrand, naboareal til kirkegård.
21	Simensholmen	25	LNF-område		Stølefjorden, konsesjonsvilkår, mangler oppfølging og gjennomføring
22	Bergsøy	10	LNF-område		Tidligere søknad om erverv avslått av DN grunnet pris.
23	Kjellsøy	10-15	LNF-område		Utvidelse av eks. skjærgårdspark. Gml sak.
24	Kil				Landfast. Viktig lokalt for Kil.
25	Åsvika				Skåtøy

6.4.2 Bamble

Nr	Navn	Areal i da	Planstatus	Prio- ritet	Merknader
1	Bakerovnen	5	Kommunedelplan Valle, LNF-område		LNF-sone 1, med særlig vekt på rekreasjon og landskapsverdi
2	Breidsand	2	Reguleringsplan	1	Deler av stranda er regulert til friluftsområde og strandvegetasjon
3	Eksetangen	6	Kommunedelplan Valle, LNF-område		LNF-sone 1, med særlig vekt på rekreasjon og landskapsverdi
4	Elvikstranda	1	Framtidig frionråde	1	Fungerer i dag som friluftslivsområde for allmennheten.
5	Flesketangen/ Stranda Voldsfj.	20	LNF-område		
6	Halsund, Voldsfj.	20	LNF-område		
7	Mejulen	20	LNF-område	1	Ei hytte midt på øya Gravrøys fra bronsealderen
8	Prisgrunn	20	Regulert 2002 Friluftsområde		Naboareal til lvarsand
9	Rønningstranda- Valle	1	Kommunedelplan Valle. Frionråde	1	Landfast. Stor lokal bruk.. Under arbeid. Tilsagn gitt fra DN 2005
10	Salen-Nord	20	Kommundelplan Fagerheim. Lokalt naturvern- og frionråde		Våtmarksområde, havstrand, gammel isdam, to hytter i området
11	Sigbjørndammen Voldsfj.	20	LNF-område. Lokalt verneområde		Gammel isdam. Havstrandvegetasjon.
12	Veitholmen v/Brevikstrand	2	Regulert til frionråde	1	Stort press på arealene i Brevikstrandfjorden. Lite sikra
13	Hydrostranda	?	Store deler regulert til frionråde. Eies av Hydro-stranda Feriesenter.	1	Hytteområder for utleie. Under omregulering, omgjøring fra utleie til private hytteområder. Aktuelt for Kystled-prosjekt

14	Iris				Utvidelse av eks. skjærgårdsparkområde
----	------	--	--	--	--

6.4.3 Porsgrunn

Nr	Navn	Areal i da	Planstatus	Prioritet	Merknader
1	Auen	0,5	LNF-sone A	1	P-plass, atkomst til Håøya
2	Bjørundsåsen og Kjerringholmen på Bjønnes	160	LNF-sone B	2	
3	Narholmen på Håøya	85	LNF-sone B	3	
4	Siktesøya Vest	150	LNF-sone B	4	
5	Sandøya, området mellom skolebr. og fergebrygga	5 - 10		5	
6	Karisholmane	70			
7	Løvøya syd	77	LNF-sone B		Norcem er grunn-eier.Omsøkt 2003. Bevilge 237.780 i statlige midler..
8	Dalenstrand	60	LNF-sone B		Norcem er grunneier Omsøkt 2003. Bevilget 185.000 i statlige midler.
9	Hvalen	10			Kyststi. Omsøkt 2003.Bevilget 21.000.
10	Atkomst mellom Olavsberget og Alfheim	5	Reg. til off. friområde		
11	Døvikbukta	5	Boligområde		Landfast
12	Malchinstranda – Lundodden	2	LNF-sone B		Kyststi
13	Lorteholmen	4	LNF-sone B		Ornefjorden
14	Hesteholmen	34	LNF-sone B		Utsida av Sildevika
15	Sandvika – Håøya Syd	25-500	LNF-sone B		
16	Bjørkholmen – Ornefjorden.	4			
17	Østre Brattholmen	50	LNF-sone B		Spesielt for båtbruk
18	Vestre Brattholmen	50	LNF-sone B		Spesielt for båtbruk. Ei hytte
19	Lammeskjæra/Lamøya	20		Priorit.	Vestfold. Norcem er grunneier
20	Vrangsund	20		Priorit.	Vestfold. Atkomst til Håøya.

6.4.4 Skien

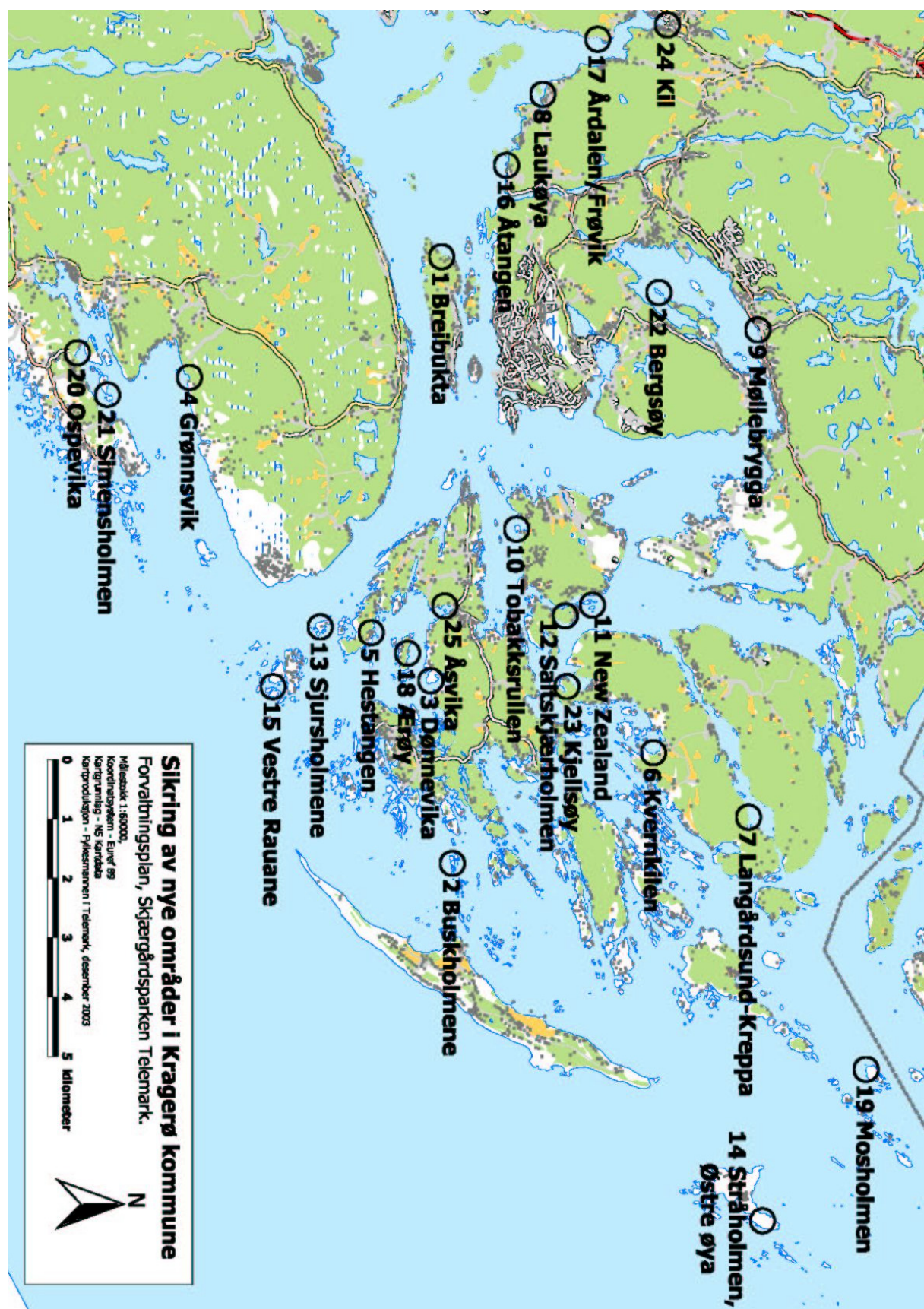
Nr	Navn	Areal i da	Planstatus	Prioritet	Merknader
1	Balsøya, Voldsfjorden	150	Det meste er vist som LNF-område. Eies av Skien kommune. Innerste del er vist som næringsområde.	1	Næringsområde for Norsk Metallretur
2	Bolvik Jernverk, Voldsfjorden	20	I hovedsak vist som LNF-område i arealdelen.	1	Grunneier arbeider med et planforslag som legger opp til boligbebyggelse og næringsvirksomhet (kafe, bensinstasjon m.m.) ved riksveien og offentlig friområde mot vannet. Sjøhus tenkes brukt til allmennyttig formål/ museum samt privat småbåtanlegg.
3	Flakvarp, Voldsfjorden	5	LNF-område arealdelen.		Landfast. Nær til boligområder.
4	Holmene, Voldsfjorden	15	LNF-område arealdelen		Del av et spesielt øylandskap innerst i Voldsfjorden
5	Langøya, Voldsfjorden	50	LNF-område arealdelen		Del av et spesielt øylandskap

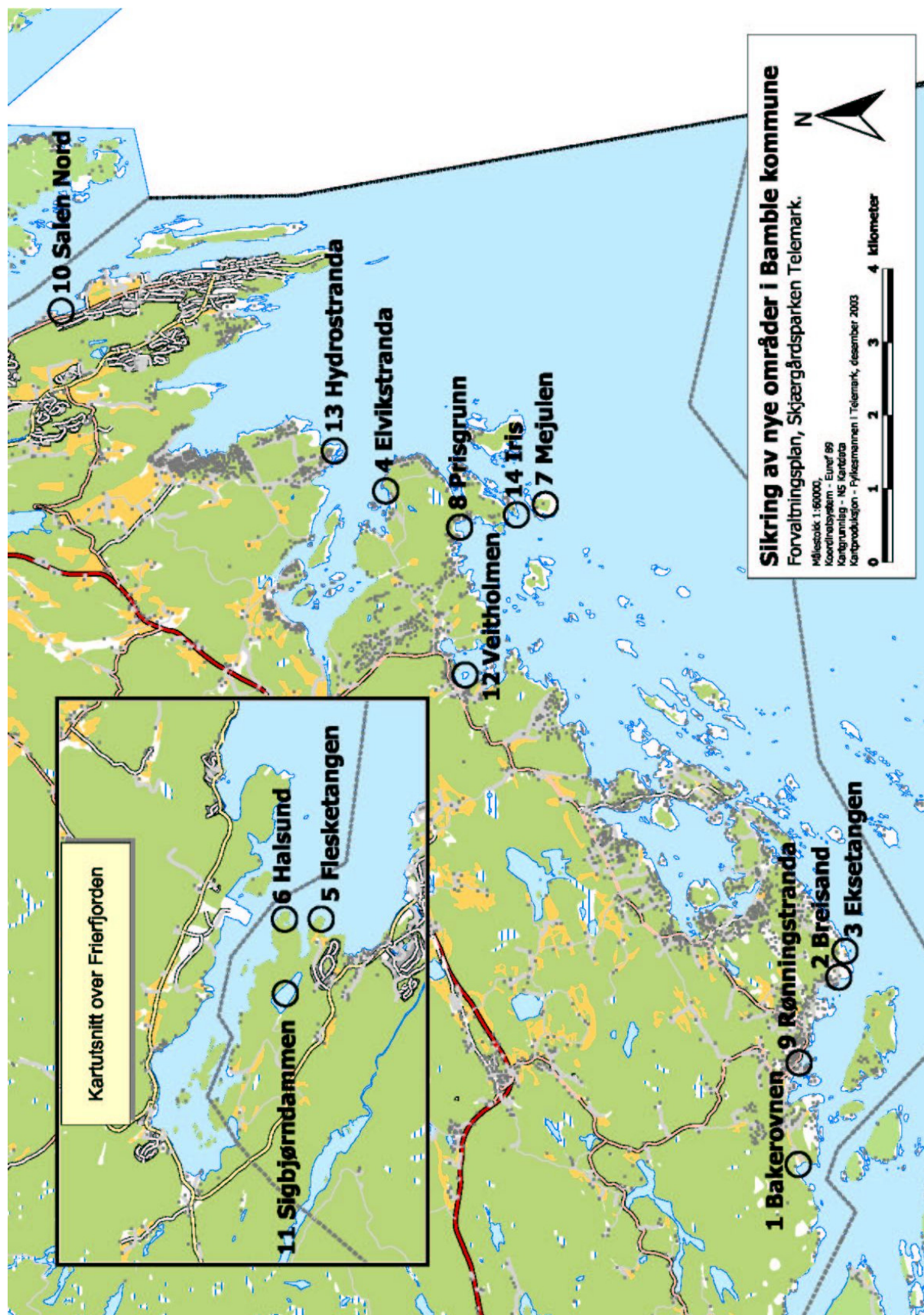
					innerst i Voldsfjorden
6	Rørabekken, Voldsfjorden	20	LNF-område arealdelen		Eiendom øst for bekken eies av Skien kommune.
7	Områder langs Skiensselva		"Vannplanen" for Skiensselva og Hjellevannet, 1991		Stort behov for sikring, tilrettelegging og opparbeiding av turveger, fiskeplasser, badeplasser m.m.

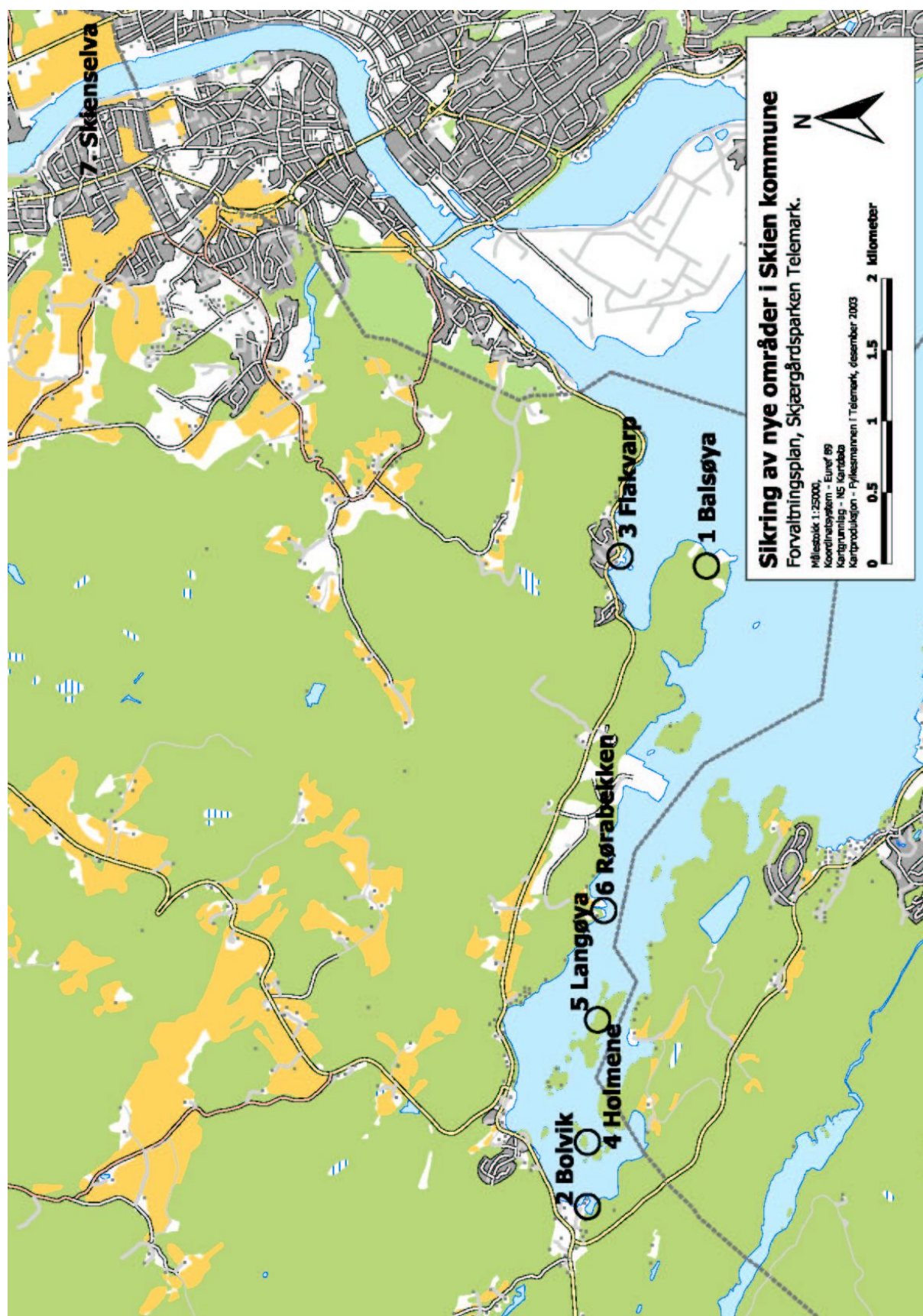
Holmer og strandlinje med skjærgårdspreg innerst i Voldsfjorden i Skien. Foto: Mapaid as

7 MULIGHETER FOR UTVIKLING AV KYSTLED - TELEMARK

I delmål 3 til forvaltningsplanen for Skjærgårdsparken Telemark heter det at "Planen skal beskrive muligheter for utvikling av trasèer for kyststier og kystled". Det vises også til notat av 27.05.2003 om "Muligheter for utvikling av Kystled i Telemark".

Definisjoner:

Kystleden er en fellesbetegnelse for tilretteleggingstiltak for ferdsel med eller uten overnatting langs kysten både til vanns og til lands. Det vil si at **kyststier** også er inkludert i begrepet. **Åreskifte** er en naturlig dagsetappe for ikke-motorisert ferdsel med båt i et kystledopplegg etter samme mønster som Den Norske Turistforening (DNT) sine hytter i fjellet.

Formål:

Formålet med kystleden er å legge forholdene til rette for et enkelt, miljøvennlig friluftsliv i kystsonen, som er tilpasset bruken av ro- og seilbåter. Gjennom kystleden får folk muligheter til å oppleve skjærgården med robåt og enkel overnatting – hvor formidling av kystkultur og informasjon om natur – og friluftsliv står sentralt.

Muligheter på Telemarkskysten:

Det ble i møter med organisasjonene i prosjektperioden 2003/2004 avdekket en veldig stor interesse for temaet, særlig da i fjordområdene mellom Langesund og Eidanger. Det offentlige (kommunene, fylkeskommunen og staten) er hjemmelsinnehavere både av arealer og bygninger som er velegnet til formålet. Tilbudet om overnatting og utleie av båter i kystleden vil særlig være et tilbud til folk som ikke har hytte eller båt selv. Det har vært stor enighet om å satse på kystled i Telemark, og vi har hatt gode muligheter til å komme i gang fordi det offentlige rår over både bygninger og arealer. Det viser seg å være bra tilgang på aktuelle bygninger til formålet. Utfordringa har vært å få på plass en driftsorganisasjon og å få til et samarbeid om å utvikle aktivitetstilbudet i form av hytter for enkel overnatting, robåter, skyss ut til destinasjonene m.v.

7.1 Langesundsfjorden

Sentrale aktører i arbeidet med etablering av kystled for fjordområdene innafor Langesund har vært Langesundsfjordens Kystlag, Brevikskysten og Skien Telemark Turistforening (STT). De to førstnevnte er med i Forbundet Kysten og har i gang en rekke aktiviteter innen fartøyvern og kystkultur, mens STT har solid erfaring med drift og utleie av turishytter.

Følgende bygninger og arealer har vært vurdert for denne bruken i Langesundsfjorden, se kartvedlegg:

Kattøya – innerst i Eidangerfjorden. Kattøya ble i 2002 innkjøpt av staten til offentlige friluftslivsformål og inngår nå i Skjærgårdsparken Telemark. Det ligger ei hytte midt på Kattøya, samt ei bu på den delen som vender mot Olavsberget. Skjærgårdstjenesten i Porsgrunn har etablert ei ilandstigningsbrygge og har fått statlige midler til sikring av atkomst - 1,3 mill kr (2005/6) til ei landfast gangbrygge fra Olavsberget til Kattøya. Det betyr at vi får et nytt og urørt skogområde i Eidangerfjorden til allmenne friluftslivsformål med gode muligheter for fiske, bading og lignende, og at Kattøya blir tilgjengelig for alle og landfast gjennom hele året.

Det er i juni 2006 innledet et samarbeid med Porsgrunn Videregående skole om istandsetting av den gamle tømmerhytta midt på øya som et turmål, varmestue om vinteren og/eller for overnatting i form av etablering av kystledhytte.

Mule Varde - Gartnerbolig

Ligger landfast innerst i Eidangerfjorden og har en rekke bygninger, hageanlegg og badeplasser. Naturinformasjonssenter i regi av natur- og friluftslivsorganisasjonene, møtelokaler. Gartnerboligen kan settes i stand til formålet, den er utvendig restaurert. Kulturkontoret i Porsgrunn kommune har saken under arbeid.

Løvøya

Foreningen Brevikskysten arbeider med å sette i stand låven på Løvøya Nord, som i dag er i kommunal eie. Avtale med Porsgrunn kommune er forhandlet fram, og formålet er bl.a. bedre bruk og bedre tilgjengelighet til friarealet på Løvøya. Skien-Telemark Turistforening med fl. har deltatt på dugnad på stedet.

Sandøya. Inkabua ved Kalven.

Foreningen Brevikskysten har planer om å sette i stand Inkabua på den sørlige delen av Sandøya. Bua er etter det vi erfarer i kommunal eie. Bua og brygge er til "nedfalls" og må restaureres og bygges opp igjen. Avtale med Porsgrunn kommune om disponering av bygning og brygge må forhandles fram. Sandøya er attraktiv, har ferjeforbindelse fra Brevik og lett tilgjengelig for allmennheten.

Sildevika – i Ormerfjorden.

Sildevika er landfast, det tar ca 20 min å gå fra opparbeida parkeringsplass ved Bjønnesvegen. Gammelt fiskebruk med brygge og naust, bussforbindelser og et greit område å sykle til. Fram til juni 2005 var Sildevika i bruk til leirskole og noe utleie til organisasjoner. Det var Brevik skole, som etter avtale med staten (fylkesmannen), administrerte bruken, overnatting og aktiviteter i tillegg til leirskolen på Klokkeholmen.

Fra 20.juni 2005 er det inngått leiekontrakt for ti år mellom staten og Skien-Telemark Turistforening om kystledhytte/ubetjent turisthytte for allmennheten. STT har 2005/2006 gjort en betydelig innsats for vedlikehold av bygningen, bl.a. ved å oppgradere bygningene innvendig. STT samarbeider med Skjærgårdstjenesten om drift av utearealene. Det har så langt vært stor pågang for leie av Sildevika som kystledhytte, og det ligger også robåter til disposisjon for kystledfolket som leier seg inn. Kyststien går forbi hytta, og det er virkelig et flott friluftslivsområde som nå får nytt liv.

Sildevika i Ormerfjorden, Porsgrunn kommune er åpen som kystledhytte
I regi av Skien – Telemark Turistforening.

Paradisbukta på Håøya – leirskole. Porsgrunn kommune har leirskole og 8 utleiehytter med 4 senger i hver i Paradisbukta. Stedet egner utmerket godt til formålet. Bygningene i dag er lite i bruk, da Porsgrunn kommune har konsentrert sin virksomhet til Klokkeholmen. Leirskolen på Håøya har vært administrert av kulturkontoret i Porsgrunn, men ligger i dag til Ingeniørvesenet/Skjærgårdstjenesten.

Våren 2005 ble en av hyttene i Paradisbukta og brygge satt i stand av Skjærgårdstjenesten til formål kystled. Brevikskysten har påtatt seg ansvaret for utleie av kystledhytta. Stedet har ikke kokemuligheter, så fasilitetene her har absolutt et forbedringspotensial.

Langøytangen Fyr

Etter at Langøytangen fyr ble automatisert i 1990, tok Bamble kommune initiativ til å få overdradd fyrbygningene med ønske om å ta dem i bruk til museumsvirksomhet og fremme av kystkultur. Kystverket overdro i 1993 vederlagsfritt bygningene til Direktoratet for naturforvaltning, eksklusiv tårnhuset og maskinhuset, som fortsatt disponeres av Kystverket.

Det har gjennom flere år pågått en dialog mellom statlige og kommunale myndigheter for å finne fram til en omforent løsning om ansvar og vedlikehold av bygningsmassen på Langøytangen Fyr, kostnadsrammer, framleiemuligheter etc. Langesundsfjordens Kystlag – som har egne lokaler midt i Langesund ved St. Helena - meldte tidlig sin interesse for 1-2 bygninger på fyret til kystledaktiviteter. Høsten 2004 ble et formelt samarbeid innledet mellom statlige miljøvernmyndigheter, kystlaget, Grenland Dykkeklubb og Grenland Havn IKS. De var alle viktige aktører i arbeidet og hørte til på Fyret. Arbeidet kunne starte opp etter felles målformuleringer og framdriftsplan i prosjektnotat fra Fylkesmannen - "Langøytangen Fyr i Bamble kommune – Tiltak for istandsetting, bruk og vedlikehold av fyrbygningene til kystled og kystkultur. Notat 20.01.2005 Synnøve Mæland, Fylkesmannen i Telemark, MVA". Følgende målformuleringer lå til grunn:

- Rehabilitering av bygningsmassen på Langøytangen Fyr med sikte på at bygninger skal settes i stand for utleie til kystledaktiviteter og være samlingssted og møteplass for kystkultur og sjøbaserte friluftslivsaktiviteter.
- Få på plass langsiktige leiekontrakter med aktører som naturlig hører til på stedet, slik at bygningsmassen blir tilgjengelig for allmennheten, og slik at en får avklart ansvarsforhold for istandsetting, bruk og vedlikehold av det enkelte bygg, av fellesarealer og fellesfunksjoner på fyrområdet.
- Det er et siktemål å åpne fyrmesterboligen (bygg 1) for utleie og kystledaktiviteter innen juni 2005 i samarbeid med Langesundsfjorden kystlag. Samtidig er målet å sette i stand felles møterom og utstillingslokaler i bygg 4 – den første fyrmesterbolig fra 1839.

Vår og høst 2005 ble prosjektplanen gjennomført, og de aller fleste planlagte tiltak gjennomført. Det er inngått 40-årsleiekontrakt med Grenland Havn IKS (bygg 2) og Grenland Dykkeklubb (bygg 3) for to av fyrbygningene, 20-årskontrakt for Langesundsfjorden Kystlag for bygninger til uteie for kystled (bygg 1) og kystkultur/samlingssted (bygg 4). Grenland Havn har videre påtatt seg istandsetting, drift og vedlikehold av nytt bryggeanlegg.

Bjørkøya – HAF's feriested

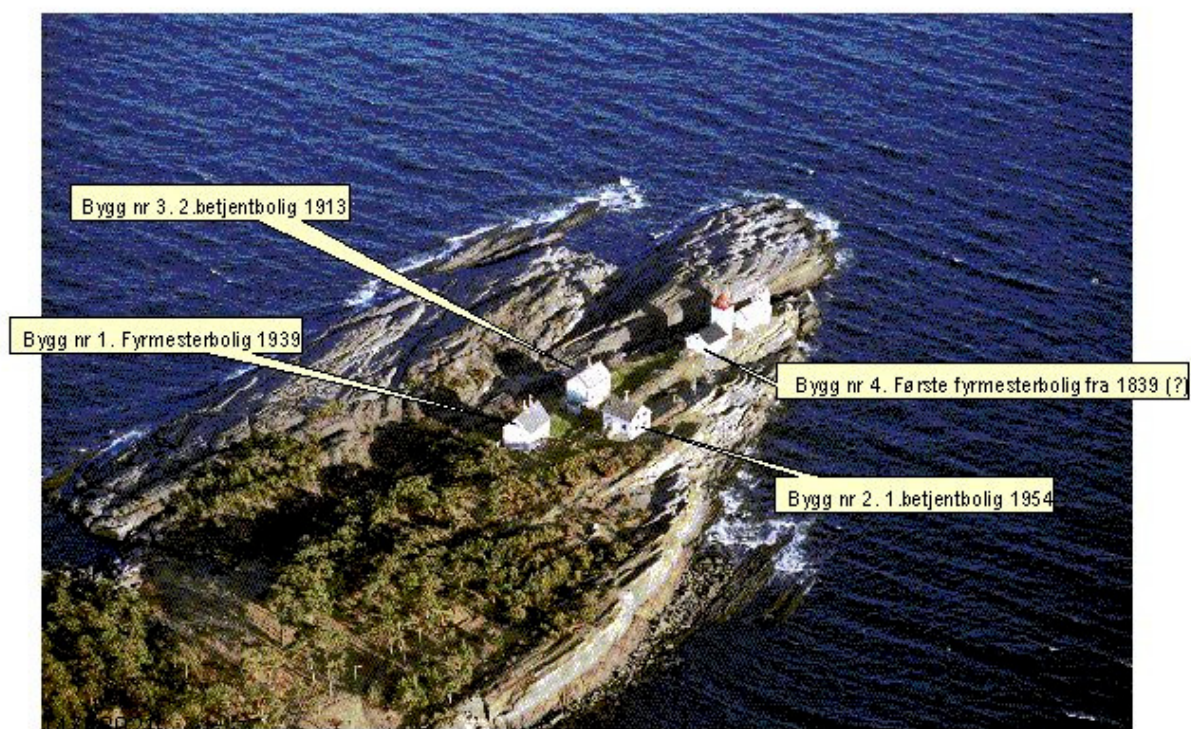
Vi har vært i kontakt med Herøya Arbeiderforening (HAF) om muligheter for å innlemme 1-2 feriehytter på Bjørkøya i Kystleden. Beliggenheten i fjorden midt mellom de andre prosjektene på Løvøya, Sildevika, Håøya og Langøya gjør dette stedet svært så interessant for denne type aktivitet. Bjørkøya har i sommerhalvåret ferjetilknytning, og her er opparbeida båtplasser. Ansvarlig for båtholdet til Kystleden kan for Bjørkøyas del være Brevikskysten.

Hydrostranda

Her kan det også være muligheter til å få disponere bygninger til Kystleden. Det har foreløpig ikke vært tatt direkte kontakt med eierne.

Nytt skifertak legges på fyrmesterboligen på Langøytangen Fyr.
Foto: Leif Karlsen

Bygg nr 1 – 4 på Langøytangen Fyr med årstall. Foto: Mapaid as

7.2 Kragerøskjærgården

For Kragerøs har det skjedd mye i løpet av 2006 og det er planer om å stifte lokallag av Forbundet Kysten. Aktuelle lokaliteter:

Deccastasjonen på Jomfruland - Forsvarsbygg avhender eiendommen, og det er aktuelt å ta denne i bruk både for Skjærgårdstjenesten og som kystledhytte (2 bygg). I

Tårnbrygga på Jomfruland – Sjøbua, 2.etasje

Fyrbygningene på Jomfruland – Kan ha ledig kapasitet til formålet

Øitangen på Jomfruland – Kan være aktuell, men har i dag allerede utleie for spesielle grupper i regi av Telemark fylkeskommune.

Stavseng Fyr - Ny fyrlykt - Kystverket har leid ut bygninger som kan være aktuelle som kystledhytter

Strømtangen Fyr - Kystverket har leid ut bygninger som kan være aktuelle som kystledhytter

Stangnes – Vurdere overnattingsmuligheter i uthuset i tilknytning til det gamle fiskebruket. Drives av turistforeninga i Kragerø (KOT).

Gumøyknuten – Tidligere Forsvarets eiendom

7.3 Oppstart og etablering Kystled Telemark - Langesundsfjorden

I høringsutkastet av plandokumentet fra mai 2004 hadde vi denne målsetting og følgende prioritering av områder og bygninger for utleie/overnatting i forbindelse med etablering av kystled Telemark:

"Målsetting:

Etablere og sette i drift 2-4 kystledhytter på strekningen fra Langesund til Eidanger i løpet av sommeren 2004.

Prioriterte områder og bygninger:

- 1) Sildevika
- 2) Paradisbukta (Jordsbukta) på Håøya
- 3) Langøytangen Fyr (Langesundsfjordens Kystlag m.fl.)
- 4) Kattøya
- 5) Løvøya Nord (Brevikskysten)
- 6) Inkabua på Sandøya (Brevikskysten)
- 7) Mule Varde (Gartnerbolig)

Resultat:

Sommer 2005 var tre destinasjoner på plass – Sildevika ved Bjønnes i Porsgrunn (driftes av Skien-Telemark Turistforening), Paradisbukta på Håøya i Porsgrunn (Brevikskysten) og Langøytangen Fyr ved Langesund i Bamble (Langesundsfjorden Kystlag). Det arbeides nå med istandsetting av destinasjoner på Løvøya, på Kattøya og på Mule Varde. – alle i Porsgrunn.

7.4 Kystled Vestfold

I løpet av planprosessen har det vært tatt kontakt med prosjektmedarbeidere for Kystled Vestfold. Kystled Vestfold har bl.a. disse måla for sin virksomhet:

- Kystleden skal formidle kystkultur og gi informasjon om natur og friluftsliv.
- Det skal være kystleddestinasjoner langs hele Vestfoldkysten slik at besøkende kan ro fra sted til sted. Vestfolds kystled skal knyttes opp mot kystleden i indre Oslofjord, Østfold og i Telemark.
- Kystleden i Vestfold skal sees i sammenheng med reiselivsproduktet generelt i området og vise sammenheng med andre aktiviteter som for eksempel sykkel og vandring langs kyststiene.

Overnattingssteder:

Kystled Vestfold har bl.a. disse overnattingssteder:

- Svenner Fyr (Larvik)
- Gokstadholmen (Sandefjord)
- Posthytta på Løvøya (Horten)
- Sandsletta

7.5 Erfaringer fra Kystleden i Oslofjorden.

Det har vært kontakt med Oslofjordens Friluftsråd (OF) som driver Kystleden i Oslofjorden med forespørsel om booking, markedsføring og andre råd i forbindelse med arbeidet med Kystled Telemark. Følgende tall for Kystleden og fakta om samarbeidspartnere gjengis:

- Oppstart 1997 med 1 hytte, 8 hytter i 2002. Hyttene er enkle og ikke spesielt store.
- Må booke inn på forhånd, jobber med dropp-inn (kajakpadlere). Bestilling via internett.
- Hyttene i indre fjord åpne fra påske til oktober.
- Leier hyttene for ca 100 kr/seng/natt (kr 800 ved 8 senger), maks 3 døgn, samt utleie av robåter
- Over 4000 overnattinger i 2002. Stor etterspørsel etter tilbud i ytre fjordområder og sørover i fjorden. (Byfolk, barnefamilier m. fl.)

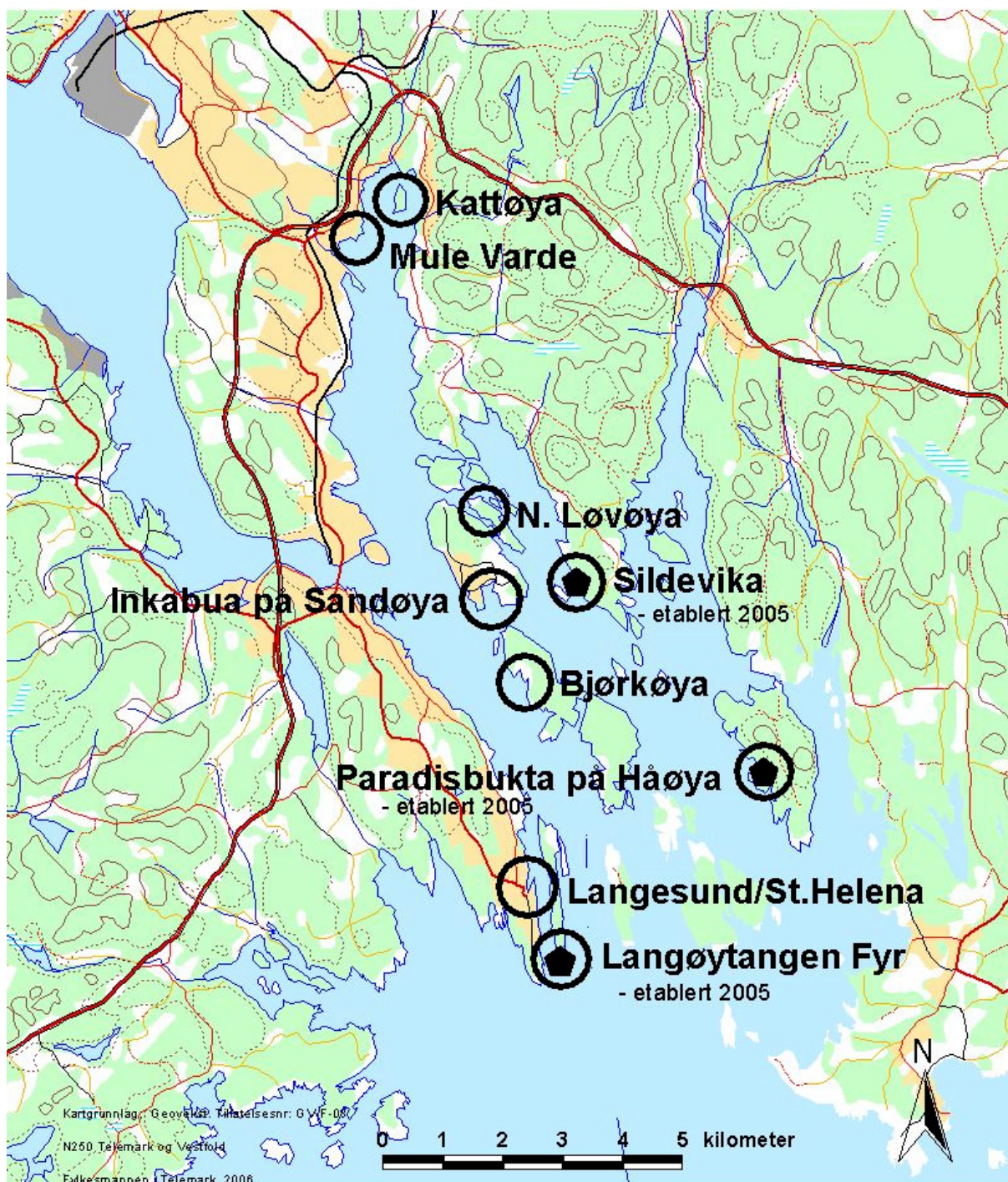
Disse organisasjonene samarbeider med OF om Kystleden i Oslofjorden:

- **Forbundet Kysten** er en kulturvernorganisasjon som ønsker å bevare tradisjoner for framtiden. Kystlagenes virksomhet spenner fra restaurering av båter og sjøhus, til seiling og sjømannskap. I indre Oslofjord er det 7 lokallag: Soon Water, Drøbak Kystlag, Nesodden Kystlag, Bunnefjorden Kystlag, Kystlaget Viken, Kystlaget Vestsiden og Nærnes Kystlag.
- **Follo Museum** er regionsmuseum for Follo og ansvarsmuseum for kystkulturen i Akershus.
- **Den Norske Turistforening Oslo og Omegn**

Langesundsfjorden kystled

Etablerte utleiehytter, forslag og muligheter

8 KYSTSTIER

Det er flere grunner til å satse på etablering av kyststier og å arbeide systematisk for å få de mest mulig sammenhengende. Kyststien gjennom Vestfold er et godt eksempel på resultater av langsiktig og systematisk sikring av ferdselsmulighetene ved sjøen.

I et folkehelseperspektiv er turgåing den aller viktigste friluftslivsaktiviteten som de fleste i Norge bedriver i en eller annen form. Stier er de mest brukte "anlegga" i friluftslivssammenheng. Kysten er attraktiv, og det å sikre ferdselsmuligheter gjennom planlagte og kanaliserte traseer, er med på å hindre at arealene blir nedbygd.

8.1 Porsgrunn

Porsgrunn er kommet lengst, det er gjort en god del i regi av organisasjonene og som eget prosjekt. Frierstien ble allerede tilrettelagt i 1994/1995 i et samarbeid mellom Porsgrunn og Omegn Turistforening og Porsgrunn kommune.

Klar kobling til arealdelen i kommuneplanen og temakartlegging. Det er utarbeidet kartvedlegg som viser status for gjennomførte og planlagte stier.

Det mangler noen viktige linker innerst i Eidangerfjorden og ved deler av Langgangsfjorden for at kyststien skal bli sammenhengende. Arbeid med sikring av parkeringsplass og turutgangspunkt ved Vrangsumd/Mørjefjorden er også viktig for å få bedre atkomst til stinettet på Håøya.

8.2 Bamble

Langesund – Krogshavn - Rognstranda

Opparbeida stier i flere av verneområdene ved Langesund.

G/S – veg til Vinjestranda

8.3 Kragerø

G/S veier

Nasjonal sykkelrute fra Fossing over Levangshavløya til Risør i Aust Agder.

Kyststi på Levangshalvøya. Noen av de større øyene har tilrettelagte kyststier, Jomfruland, Skåtøy m.fl.

8.4 Skien

Det foreligger en rekke planer om tilrettelegging av sammenhengende turveier langs elva, men de er ikke gjennomført i sin helhet. Det er inngått et samarbeid mellom Porsgrunn og Skien kommune og Telemark fylkeskommune om prosjektet. For 2005 og 2006 er det bevilget spillemidler og midler over miljøverndepartementets budsjett til gjennomføring av turveien Hjellevannet rundt.

Water-city: Vannbyene Skien og Porsgrunn skal bli mer attraktive og tilgjengeligheten til vassdraget og vannfronten skal bedres, jf 3.5.

Økonomiske virkemidler. Grunneieravtaler

Kommunene kan søke om spillemidler til opparbeiding av turstier eller turveier. Det blir da stilt krav til avtale med grunneiere om bruk av arealet på minimum 10 år (tursti) eller 40 år (skiløyper).

9 NYE NATURVERNOMRÅDER I SKJÆRGÅRDPARKEN

Gjennom barskogverneplanen er områder som tidligere ble innkjøpt til friluftslivsformål eller gjenstand for servituttavtaler nå lagt ut som verneområder med hjemmel i naturvernloven (Kgl res. desember 2002). I verneplan for Oslofjorden ble det 30.juni.2006 i Telemark totalt vernet 26 områder med et samlet areal på 2 km² i kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø. Av disse har 7 helt eller delvis status som offentlig friluftslivsområder/skjærgårdspark.

Fra tidligere har vi Øitangen på Jomfruland i Kragerø som ble vernet som landskapsvernområde allerede 28.april 1978 og innkjøpt av staten til allmenne friluftslivsformål i oktober samme år. Dertil kommer Jypleviktangen ved Langesund. Sistnevnte ble innkjøpt av Telemark fylkeskommune i 1973 og vernet i 1993 og inngår i dag i Rognsflauane naturreservat. Begge disse områdene har vært svært mye brukt som regionale friluftslivsområder for allmennheten og er i folks bevissthet mer friluftslivsområder for bruk - enn verneområder med restriksjoner på bruk. Vi vet av erfaring at slike områder er gjenstand for stor oppmerksomhet fra allmennhetens side.

Den allmenne bruken, som ofte knytter seg til opparbeida stier og i tilrettelagte områder, fører utvilsomt til positive holdninger til bevaring av natur. For miljøvernmyndighetene representerer disse brukerne en betydelig alliansepartner. Det blir derfor viktig at en også i en framtidig forvaltning av de nye verneområdene tar med seg allmennhetens bruk som et positivt element og unngår unødvendige konflikter i forhold til et nytt regelverk etter naturvernloven.

Utdrag av etablerte verneområder og nye verneområder i Oslofjordverneplanen, der stat eller kommune tidligere har ervervet eller inngått avtaler for bruk til friluftslivsformål /skjærgårdspark:

Navn på område	Kommune	Areal skjærgårdsp i da	Vernestatus/ År	Areal verneområde i da	Merknader
Øitangen – Jomfruland	Kragerø	292	Jomfruland landskapsvernomr. 1978	560	Bygninger med 16 da festetomt leid ut til Telemark fylkeskommune.
Jypleviktangen - Skinvika	Bamble	247	Rognsflauane naturreservat 1993	633	Jypleviktangen utgjør en del av Rognsflauane naturreservat
Håøya	Porsgrunn		Håøya naturreservat 2002	1818	Verneområdet er noe større en skjærgårdsparken
Ørstvedtholvøya/ Kohtøya	Porsgrunn	30	Plante- og dyrefredningsområde .2006	29	
Langesundstangen	Bamble	138	Langesundstangen naturreservat 2002	138	
Langøya	Bamble		Landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning. Oslofjordverneplan vedtatt 30.juni 2006	495	Fyrstasjonsområdet o.a. er unntatt fra fredningen.
Krogshavn	Bamble	3	Plantefredningsområde. Oslofjordverneplan vedtatt 30.juni 2006	3	Gjelder bekken.
Ødegården	Kragerø	794	Naturreservat . Oslofjordverneplan vedtatt 30.juni 2006	317	Skjærgårdsparken på Ødegården består av flere delområder på tils. 794 dekar.
Skadden naturreservat	Kragerø	260	Foreslått naturreservat Utvidelse av eks. sjøfuglreservat	565	Gjelder Skagerrakstrand Evnt. vernevedtak behandles i sjøfuglplanen.
Berg	Kragerø	370	Plante- og dyrefredningsområde i Oslofjordverneplan vedtatt 30.juni 2006	37	

Brattøykollen	Kragerø	287	Naturrestat. Oslofjordverneplan vedtatt 30.juni 2006	106	
---------------	---------	-----	--	-----	--

9.1 Vernebestemmelser, skjøtsel og allmennhetens bruk av områdene

Et fredningsvedtak innebærer at arealene skal forvaltes som verneområder etter naturvernloven. Skjøtsel av områdene, tilrettelegging for bruk, informasjonstiltak, atferdsregler osv. må følgelig understøtte at områdene er underlagt verneforskrifter. Det er derfor svært viktig med informasjon og kommunikasjon fra forvaltningsmyndigheten om hvilke regler som gjelder og hvorfor.

Nedenfor gjengis noen av vernebestemmelsene som legger restriksjoner på bruken til friluftslivsformål. Vi vil erfare at graden av restriksjoner på allmennhetens bruk - og ikke minst organisert bruk - varierer etter verneformål og etter tidspunktet for opprettelsen av verneområdene. I de områder hvor det eksplisitt er uttrykt forbud mot telteirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer, er det en oppfatning hos forvaltningsmyndigheten at skoleklasser eller grupper på ca 30 personer kan besøke reservatet uten å søke om tillatelse.

Det foreslås noen opparbeidings- og tilretteleggingstiltak som tar hensyn både til verneformålet og friluftslivsbruken av områdene.

Rognsflauane naturrestat (Jypleviktangen og Skinvika inngår)

Formålet med reservatet er barskogvern med bl.a. barlind og rik flora på kalkgrunn. Idrettsarrangement, jaktprøver og annen organisert bruk av reservatet er forbudt. Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning utenom eksisterende veier er forbudt. Det samme gjelder bålbrenning og etablering av nye båtplasser.

Det er i bestemmelsene ikke sagt noe om vanlig telting. Skoleklasser må i prinsippet søke forvaltningsmyndigheten om å bruke området.

Tiltak:

For å hindre slitasje og skader på skog som følge av bålbrenning på Jypleviktangen, bør det tilrettelegges noen faste bålplasser med tilhørende ved, alternativt faste grillplasser.

Håøya naturrestat

Formålet med fredningen er å bevare et kystnært skogområde med stor variasjon og lite påvirkning av skogtyper med bl.a. landets særligst forekommende bøkeskog og en rekke hekkende rovfuglarter.

Bruk av naturrestatet til telteirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er ikke tillatt. Forvaltningsmyndigheten skal søkes i forbindelse med merking, rydding og vedlikehold av eksisterende stier, løyper og gamle ferdselsveier.

Tiltak:

Teltplass på anvist område N for Paradisbukta må vurderes på nytt og avgrenses i forhold til verneforskriften.

Ørstvedthalvøya/Kohtøya

Formålet med vernet som plante- og dyrefredningsområde er å ta vare på sjeldne lavarter, kalkfuruskog og kalktørreng / kalktørreg med flere sjeldne plantearter og med vitenskapelig verdi som referanseområde. Av dette følger det i forslag til vernebestemmelser at naturrestatet ikke kan brukes

til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer og at bålbrekking og grilling utenfor anviste plasser er forbudt.

Tiltak:

Anlegg av faste grillplasser på egnede steder

Vurdere teltforbud p.g.a slitasje (atferdsregler etter friluftsløven)

Langesundstangen

Formålet med vernet er å bevare en viktig lokalitet av Oslofeltets fossilførende bergarter og et kystnært skogområde med havstrand, som har betydning for bevaring av sjeldne og trua arter av bl.a. karplanter, lav og insekter.

Bruk av naturreservatet til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er ikke tillatt. Bruk av sykkel, hest og kjerre og ridning er forbudt. Bålbrekking og bruk av grill er forbudt. Det er adgang til å bruke motorisert rullestol på eksisterende veier.

Tiltak:

Vurdere teltforbud p.g.a slitasje (atferdsregler etter friluftsløven)

Kanaliserer ferdsel til eksisterende vegnett for å unngå tråkk- og slitasjeskader på vegetasjon

Langøya

Landskapsvernområde med plante- og dyrelivsfredning, der formålet er å bevare kalkfuruskog, kalkbergvegetasjon, kalktørrenger og havstrand med sjeldne plante- og insektarter. Oppsetting av skilt, merking av stier og løyper er i utgangspunktet ikke tillatt, men det kan gjøres unntak etter søknad. Teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer er forbudt.

Det er ikke sagt noe om bålbrekking i verneforskriften.

Arealene rundt Hovedgården på Langøya og fyrbygningene på Langøytangen er holdt utenfor verneområdet.

Tiltak:

For Langøya skal det utarbeides egen forvaltningsplan med utgangspunkt i verneverdiene og med forslag til skjøtselstiltak.

Ødegården

Formålet med Ødegården naturreservat er bl.a. å bevare en kystnær gammelskog med stort mangfold av naturtyper og arter.

I forslag til vernebestemmelser heter det at naturreservatet ikke kan brukes til teltleirer, idrettsarrangementer eller andre større arrangementer og at bålbrekking og bruk av grill er forbudt. Forvaltningsmyndigheten kan gi tillatelse etter søknad til merking av stier og løyper, samt nødvendig vedlikehold av traktorvei fram til Tjønntveit brygge.

Tiltak:

Harmonisere bestemmelser for bruk og tilrettelegging med de nye verneforskriftene.

Skadden

Formålet med verneforslaget er utvidelse av eksisterende sjøfuglreservat av hensyn til strandvegetasjon og kvartærgeologi. Bålbrekking og bruk av grill vil være forbudt, det samme gjelder for teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer. Ferdselsforbud er foreslått i perioden

15.april til og med 1.august i delen mot SV (det gamle sjøfuglreservatet). Vedlikehold og merking av eksisterende stier kan gjøres etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Tiltak:

Det vil være et stort behov for å kanalisere/regulere ferdsele gjennom et eventuelt nytt verneområde.

Brattøykollen

Formålet med vernet av denne delen av Brattøy er å bevare en lite påvirket og gammel ask-eikeskog. Bålbrenning og bruk av grill er forbudt, det samme gjelder for teltleirer, idrettsarrangementer og andre større arrangementer. Vedlikehold og merking av stier kan gjøres etter tillatelse fra forvaltningsmyndigheten.

Tiltak:

Tilrettelegging for friluftslivsbruk må gjøres på den delen av Brattøy som ikke vil omfattes av vernevedtaket.

Langesundstangen fort. Foto: Per Øyvind Gustavsen

10 ORGANISERING AV FRILUFTSLIVSARBEIDET I KYSTSONEN

10.1 Kort om organiseringa i dag

Det vises til kap 4 om Skjærgårdstjenesten i Telemark.

Vi har i dag ikke noe interkommunalt friluftsråd for Telemark. Dette skyldes trulig det faktum at kommunene med de største befolkningskonsentrasjonene og friluftslivsinteressene har lange og solide tradisjoner i planlegging, sikring, opparbeiding og drift av friluftsområder. Særlig gjelder dette de store kystkommunene, som gjennom Skjærgårdstjenesten har et apparat til å drifte enkeltområder ved kysten. For driftsapparatet følger det klare fordeler med det å være knyttet til en kommunal organisasjon, slik Skjærgårdstjenesten er i dag. .

Statlige bidrag i forbindelse med planlegging, finansiering av kjøp og erverv, tilrettelegging og drift har også gjort sitt til at "trykket" mot kommunene har vært mindre når en vurderer innsatsen overfor kystfriluftslivet.

Til nå har tilrettelegging og skjøtsel i tur- og markaområdene i stor grad vært overlatt til de frivillige organisasjonene i regionen. Tilrettelegging av kyststier og merking av turløyper i skjærgården har også i stor grad vært utført av organisasjonene – også velforeninger - og ofte i et samarbeid med Skjærgårdstjenesten.

10.2 Interkommunalt friluftsråd

I prosjektplanen delmål nr 5 er det sagt at planprosessen skal gi grunnlag for å vurdere behovet fore danning av interkommunalt friluftsråd for kystområdene.

Spørsmålet om etablering av interkommunalt friluftsråd har vært drøfta flere ganger tidligere blant friluftslivets aktører i regionen (bl.a. styret for Skjærgårdstjenesten, informasjonsmøte i Porsgrunn desember 1995, ved flere høringsmøter under arbeidet med "Handlingsplan for friluftsliv i Telemark mot år 2000".) Det er et uttalt ønske fra mange parter om å danne et interkommunalt friluftsråd. Det har vært vurdert om friluftsrådet også skal ta for seg oppgaver i de viktige tur- og markaområdene vi har i nedre Telemark.

Det er et behov for å styrke arbeidet med friluftsliv i kystsona og samordne ressurser og innsats - utover det arbeidet som i dag utføres av Skjærgårdstjenesten og gjennom natur- og friluftsforskningsorganisasjonene. Det er ønskelig å få Skien kommune inn i dette arbeidet. Skien kommune er største kommunen i fylket med 50.000 innbyggere og eier og driver Røra Badeplass ved Eidangerfjorden. Skien har også et fiskerikt og biologisk rikt kystavsnitt i Voldsfjorden og innfallsporten til Telemarkskanalen.

10.2.1 Hva er et friluftsråd?

Et friluftsråd er et fast samarbeid mellom to eller flere kommuner og eventuelt organisasjoner om nærmere definerte felles friluftsoppgaver. Samarbeidet er formalisert gjennom vedtekter, årsmøte, styre, arbeidsprogram, budsjett, årsmelding og regnskap. Det fastsettes egen kontingent til friluftsrådet.

Formelt sett er friluftsråda en forening med hjemmel i Kommunelovens § 27.

10.2.2 Aktuelle arbeidsoppgaver for friluftsråd

- Sikring av arealer
Høringsinstans saker etter plan- og bygningsloven - innspill
Grunneieravtaler stier og løyper
Erverv og bruksavtaler
- Tilrettelegging, forvaltning og drift av friluftsområder
- Informasjon
Kart, brosjyrer, bøker, infotavler m.m.
- Aktivitetstiltak
Turer, kurs for lærere, skole- og barnehageopplegg, Naturvettene

10.2.3 Hvorfor interkommunalt samarbeid om friluftsliv?

Følgende generelle synspunkter om hvorfor vi bør etablere et friluftsråd for Telemarkskysten ble lagt fram av daglig leder i Friluftsrådets Landsforbund (FL) i møte med styringsgruppa for forvaltningsplanen:

- Friluftslivet kjenner ingen kommunegrenser
- Effektiv og samordna utnytting av ressursene
- Regional prioritering
- Koordinere statlige, fylkeskommunale og kommunale midler i friluftslivsarbeidet
- Kompetansesentra friluftsliv (rådgivning, kontinuitet)
- Utgiftsfordeling mellom kommunene
- Sette friluftslivet på dagsorden

10.2.4 Friluftsrådenes Landsforbund (FL), oppgaver og roller

- Samarbeidet om friluftsliv gjennom Oslofjordens Friluftsråd har pågått i mer enn 70 år og er ett av de eldste saksfeltene for interkommunalt samarbeid.
- Det eksisterer 17 friluftsråd i dag med ulike modeller for organisasjon, vedtekter, arbeidsoppgaver m.m.
- Friluftsråda har 156 medlemskommuner med 63 % av landets befolkning.
- Friluftsråda har 136 medlemsorganisasjoner
- Friluftsråda koordinerer statlige, fylkeskommunale og kommunale midler og oppgaver og får således mer tyngde og kontinuitet i sine beslutninger.
- FL er opptatt av Kystsonopolitikk og -forvaltning. Det er et merkbart hull på Telemarkskysten på strekningen fra Svenskegrensa til Hordaland, der det ellers er etablert friluftsråd.
- Invitasjonen, fra Oslofjordens Friluftsråd om å bli med der, står ved lag, men FL har oppfattet at kommunene her helst vil danne et eget friluftsråd.
- Oslofjordens Friluftsråd koordinerer arbeidet med Skjærgårdstjenesten, men er ikke arbeidsgiver for de ansatte i Skjærgårdstjenesten.

10.3 Interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten?

Målsetting:

- **Utrede spørsmål om etablering av interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten innen juni 2007 som skal samordne arbeidet med friluftsliv knyttet til sjøområder, herunder drift av skjærgårdsparken, kystleden og kyststier.**
- **Partene i samarbeidet skal være kommunene, fylkeskommunen og frivillige organisasjoner som arbeider for fremme av allmenne natur- og friluftslivsinteresser.**
- **Ansvar for igangsetting og oppfølging av utredningen er Fylkesmannen.**

Prosessen må inneholde følgende oppgaver:

- Synliggjøre behovet for et bredere og sterkere interkommunalt samarbeid om kystfriluftslivet i regionen overfor kommunene, fylkeskommunen, statlige myndigheter og natur- og friluftslivsorganisasjoner.
- Utrede organisasjonsspørsmålet fram mot etablering av et forpliktende samarbeid herunder organisasjonsmodell for friluftsrådet, administrasjon, styrefunksjoner og finansiering
- Definere oppgaver og ansvar for friluftsrådet og grenseoppganger vis-à-vis kommunal planlegging og drift og organisasjonenes rolle.
- Utrede kriterier for finansiering og kostnadsdeling av oppgavene knytta til friluftsrådet, samt lokalisering av sekretariatsoppgaver/ administrasjon.
- Vurdere som én av flere alternativer at Skjærgårdstjenesten kan være en egen driftsenhet innafor friluftsrådet.
- Vurdere om Kystleden i Telemark skal ha en felles organisering/paraplyorganisasjon i tilknytning til friluftsrådet.
- Vurdere eierforhold/status for bygninger i Skjærgårdsparken.
- Representanter for større friluftsråd bør inviteres til møter.

10.4 Tilsynsråd for skjærgårdsparken

Servituttavtalene som er inngått for skjærgårdsparken i Bamble og Kragerø mellom grunneier i skjærgårdsparken og Miljøverndepartementet har bestemmelser om oppretting av et tilsynsråd (jfr vedlegg 1). Tilsynsrådet behandler og gir uttalelse i saker som gjelder eller har betydning for skjærgårdsparken og friluftslivet i området.

Tilsvarende formuleringer er gjort for Kragerøs del punkt 4.1 og 4.2. Mens tilsynsrådet for Kragerø har vært operativt og hatt møter 2-3 ganger i året, har tilsynsrådet for Bamble ikke vært operativt. I Kragerø har en behandlet saker som gjelder strømframføring, hogst, arealer til oppsetting av trafostasjoner, jakt og lignende i skjærgårdsparkområder.

Tiltak:

- Etablere et felles tilsynsråd for skjærgårdsparkkommunene

- Fylkesmannen må ha ansvaret for sekretariatsoppgavene.

10.5 Framtidig fordeling av lokale oppgaver og ansvar

Kapitel 4 beskriver de ulike forvaltningsoppgavene. Kommunenes og et eventuelt interkommunalt friluftsråds oppgaver og ansvar for sikra områder som staten eier eller har sikra med servituttavtale, kan avtales konkret gjennom en forvaltningsavtale som nevnt i kap 4.1. En slik forvaltningsavtale er f. eks. inngått for skjærgårdsparken i Kristiansand, og vil bli tatt opp med de øvrige kommuner som har skjærgårdspark.

Det er laget et utkast til forvaltningsavtale for skjærgårdsparken i Telemark, som vil bli tatt opp til avklaring mellom MD/DN og den enkelte kommune når forvaltningsplanen er ferdigstilt, jf vedlegg 3.

I henhold til punkt 2a og 2b i forvaltningsavtalen kan kommunen etter fullmakt fra staten ved Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning forestå følgende oppgaver:

- statens interesser i rådighet og tilgjengelighet for allmennheten, herunder også i naboforhold og ved jordskifte samt midlertidig omdisponering.
- merking av områdene.
- forvaltningsplan som grunnlag for områdebruk.
- fysisk og teknisk tilrettelegging.
- renhold, tilsyn, rydding og naturskjøtsel.
- lovhjemlet oppsyn.
- hensiktsmessig kontakt med grunneier.
- avveining av rimelige hensyn til eierens bruk og fastsetting av aktuelle vilkår og avgjørelser tilknyttet eiendomsbruken.

Servituttavtalene for skjærgårdsparken i Kristiansand, Søgne, Mandal og Lindesnes i Vest-Agder fikk et mer konkret innhold enn det som ble benyttet for Bamble og Kragerø. Juridisk står avtalene likt, men særlig for grunneierens og kommunenes forhold til eiendomsbruken er de seinere avtalene bedre som praktisk forvaltningsgrunnlag.

Det er også behov for egne avtaler for enkelteiendommer med spesielle utfordringer, f. eks. der det er bygninger som skal bevaras og brukes i en sammenheng som kan kombineres med allment friluftsliv. Slik avtale finnes f. eks. for Malmøya i Larvik og friluftsfyret Kvassheim på Jæren. I Telemark har vi inngått avtaler om drift og forvaltning av områder med spesielle bygninger og anlegg for bl.a. Sildevika og Kattøya i Porsgrunn, Langøytangen Fyr i Bamble, samt Øitangen, Tårnbrygga og fyrbygningene på Jomfruland i Kragerø.

11 HANDLINGSPROGRAM

Dette kapitlet viser oversikt over foreslåtte og prioriterte tiltak i planen; tiltak i enkeltområder, tiltak på driftssida, behov for investeringer i båter og teknisk driftsutstyr, andre felles og prioriterte forvaltningstiltak, samt tiltak av organisasjonsmessig art. De fleste tiltaka er kostnadsberegna.

Når det gjelder sikring av nye områder (ervert og servitutter) vises i sin helhet til kapitel 6. Prioriterte områder for sikring er ikke kostnadsberegnet. Det vil til enhver tid være mulig for kommunene å fremme saker og søknader om tilskudd fra staten til ervert, og det kan være tilfeldig hvilke områder som kommer på salg og når det skjer. Styringsgruppa har understreket behovet for et systematisk arbeid med ervert av nye områder og nye områdetyper. Det er fortsatt mange perler igjen på Telemarkskysten, som en bør ha som mål å innlemme i Skjærgårdsparken.

Når et gjelder finansiering av tiltaka vises til kapitel 2.6 om økonomiske virkemidler og tilskuddsordninger og kapitel 11. 2 – 11.6.

11.1 Forslag om opparbeidingstiltak og tilrettelegging i de enkelte områder

De kommunevise tiltaksskjemaene med referansenummer viser oversikt over behov for investering og nye tiltak i alle de 141 enkeltområder innafor Skjærgårdsparken i kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø. Det vises her også til registreringsskjema og kart i kommunevise vedlegg til forvaltningsplanen. Samla investeringsbehov for tilrettelegging og opparbeiding av enkeltområder i skjærgårdsparken Telemark i planperioden fra 2006 til 2010 utgjør i underkant av 7 mill kr for kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø, se egen tabell i 11.2.

Fra Tårntjernet på Jomfruland - Årets Friluftslivsområde 2001. Nyanlagt sti åpnes. Foto: Katrine Wold, Kragerø Blad Vestmar

PORSGRUNN KOMMUNE

Ref nr	Navn	Nye tiltak	Kostnad	Planlagt utført (i 1000 kr)					Merknader
				2006	2007	2008	2009	2010	
1	Paradisbukta, Håøya	Sikre atkomst fra landsida og opparbeide parkeringsplass	150 000			150			Engangskostnad. Kan dels tas over sikringsposter. Forhandlinger pågår
		Infotavler/Skilting	15 000			15			Under arbeid
		Utbedre sandstrand	25 000			25			
		Kragebrygge på østsida av bukta	100 000					100	
2	Skolebukta, Håøya	Skjærgårdstolett	35 000	35					Utført
		Infotavler/Skilting	15 000			15			
3	Rognlia	Infotavler/Skilting	15 000					15	
		Etablere grillplass	5 000					5	
4	LilleBukkøya	Skjærgårdstolett	35 000		35				
		Infotavler/Skilting	15 000		15				
5	Bukkøya	Skjærgårdstolett	35 000				35		
		Brygge	40 000					40	
		Infotavler/Skilting	15 000					15	
6	Kolapramåsen								
7	Kattholmen								
8	Veaholmen	Infotavler/Skilting	15 000				15		
9	Siktesøya øst med Gardsholmen	Infotavler/Skilting	15 000			15			
		Grillplass/Bål plass	5 000			5			
10	Siktesøya syd med Svensvika	Rydding av skog, anlegge grassareal	10 000			10			
		Utbedring av badestrand	20 000			20			
		Infotavler/Skilting	15 000			15			
		Grillplass/Bål plass	5 000			5			
11	Siktesøya vest - Andedammen	Infotavler/Skilting	15 000			15			
		Grillplass/Bål plass	5 000			5			
		Skjærgårdstolett	35 000			35			
12	Siktesøyholmene								
13	Sildevika	Renovering av gml. fiskebruk til utleiehytte for Kystleden	60 000	60					Hus og brygge tilrettelagt for Kystled 2005 i regi av STT
		Bål plass/Grillplass	5 000		5				
		Infotavler/Skilting	15 000		15				
		Skjærgårdstolett	35 000		35				
		Utemøbler	30 000	30					Utført. Bev. 2005

		Utbedre atkomst fra landsida trapp, rekkverk.	20 000		20				
		Reparasjon av steinmur rundt sivområde	20 000		20				
15	Løvøya	Infotavler/Skilting	15 000		15				
		Brygge – Kystled	40 000		40				Låve under restaurering som husvære for Kystleden i regi av for. Brevikskysten
		Flytebrygge fra holme på nordsida til Løvøya	200 000					200	For å bedre kapasiteten til badeområder og bryggeplasser
18	Brønnstadbukta	Utbedring p.plass	30 000			30			
		Grillplasser/Bålplasser	20 000			20			
		Søppelcontainer	10 000			10			
		Badeflåte	25 000		25				
		Servicebygg/toalett	150 000			150			
19	Røra								Skien kommune eier og drifter denne badeplassen
20	Olavsberget	Utbedring av atkomst til bade-og stupeanlegg	50 000					50	Gjelder betongtrapper og rekkverk
		Grillplass	5 000					5	
		Infotavler/Skilting	20 000					20	
		Toalettanlegg	150 000					150	
21	Kattøya	Istandsetting av hytte til Kystled / leirskole.	200 000		100	100			Samarbeid med Porsgr. vg skole om istandsetting av tømmerhytte midt på øya. Rive gml. annek
		Fortøynings- og ilandstigningsbrygge							Utført 2005. Bevilget 80.000
		Gangbru for fast forbindelse til Olavsberget							Bevilget kr 1.3 mill kr 2005 av DN over sikringsmidler. Vil bli utført 2006/2007.
		Fortøyningsbolter	10 000		10				
		Grassareal for telting							Utført 2005, 25.000.
		Skjærgårdstolett							Utført 2005, 35 000.

		Søppelcontainer	5 000		5				
22	Alfheim	Rydde vegetasjon	5 000				5		
		Påfylling av sand	25 000				25		Sikre forbindelse/ tilleggsareal til Olavsberget og Kyststien
		Restaurering av steinbrygge	50 000				50		
23	Mule Varde	Utbedring av badehus	25 000			25			Noen av bygningene kan bli aktuelle for utleie til Kystleden
24	Ørstevitøya/ Kohtøya	Reparasjon av steinbrygge	30 000				30		
25	Malchinbukta	Skjærgårdstolett	35 000	35					Utført 2006
		Påfylling av sand	30 000			30			
		Grillplass/Bålplass	5 000			5			
		Infotavler/Skilting	15 000			15			
		Forlenge molo	100 000				100		
26	Heistad Badeplass	Grillplass/Bålplass	5 000			5			
		Infotavler/Skilting	15 000			15			
		Badeflåte	25 000			25			
27	Øya Badeplass, Brevik	Forlenge molo	100 000					100	
28	Sommerlyst	Grillplass/Bålplass	15 000				15		
29	Bøtkekåsa	Benker og bord	5 000		5				
		Grillplass	5 000		5				
30	Dammane	Utbedringer, skilting, veg rullestolbrukere	200 000				200		Kyststi og nærturområde
	Sum Porsgrunn		2 240 000	160	170	595	475	680	2080
	Fordelt på åra			2006	2007	2008	2009	2010	

BAMBLE KOMMUNE

Ref nr.	Navn	Nye tiltak	Kostnad	Planlagt utført i (1000 kr)					Merknader
				2006	2007	2008	2009	2010	
31	Asvallstranda	Utvidelse av stranda	50 000		50				
		Utvidelse av p-plass	150 000		150				
		Grillplass	5 000		5				
		Benker	5 000		5				
		Infotavler/Skilting	15 000		15				
32	Stoa								
33	Waterlandsgate	Opparbeide sandstrand grasarealer	15 000					15	Landfast, sentrumsnært, utført 2005/06. Må gjentas
34	Langøya - Fyrstasjons-område	Fyrvokterbolig satt i stand til kystledhytte							Store deler av øya er i 2006 landskapsvern-område
		Rydde grassareal	20 000		20				
		Fjerne gammel utedo	5 000		5				
		Infotavler	30 000		30				
		lilandstignings-brygge							Utført 2005. Grenland Havn IKS har ansvar for istandsetting, drift, vedlikehold
35	Furustranda	Bygging av steinmur ut mot sjøen	400 000					400	Ny steinmur vil heve standarden, området blir mer bruksvennlig og estetisk
		Sandpåfylling	20 000		5	5	5	5	Etter avtale med naboer
		Infotavler/Skilting	15 000				15		
36	Langesundstangen Fort	Førnye infotavler							Utført 2006, naturvern
		Rydding av vegetasjon							Utført 2006, naturvern
37	Steinvika	Grillplass	5 000				5		Avklare med naturvern
		Utbedre vei- og parkeringsplass	100 000				100		Eksterne / leiearbeid
38	Krogshavn	HC-toalett	50 000	50					Under arbeid 2006
		Ny sandvolleyball bane	50 000			50			Må vurderes i samarbeid med kulturkontoret. Søke spillemidler
		Grillplasser	10 000			10			
		Lekeapparater	15 000			15			

39	Jypleviktangen med Skinvika	Infotavler/Skilting						Utført 2005
		Grillplasser/Bålplasser med tilkjørt ved	20 000			20		Avklare med vernemyndighetene om telting og bålbrekking i reservatet
40	Rognstranda	Utbedre plenareal	20 000			20		
		Vegutbedring / Ny veg til hytteområdet på vestsida	500 000				500	For å hindre gjennomkjøring i friområdet
		Grillplass	5 000			5		
		Ny platting Lillestranda	20 000			20		
		Baderampe for HC	50 000			50		
41	Skokleøya	Brygge	20 000				20	Gjestebrygge
		Grillplass	5 000				5	
		Benker	5 000				5	
		Infotavle	15 000				15	
		Stinett over øya	5 000				5	
42	Brattholmen	Gjestebrygge/ Kragebrygge	90 000				90	
		Sti- og trapper for å lette atkomst/ tilgjengelighet	10 000				10	
		Renovasjon	2 000				2	
		Infotavler/Skilting	15 000				15	
43	Aastadlandet	Skilting/info	15 000				15	
44	Engelsmann, Kattholmen, Saltholmen	Skilting/info	15 000				15	
45	Såstein	Benker	5 000			5		
		Grillplass	5 000			5		
		Teltplass	5 000			5		
		Stiutbedring	5 000			5		
		Infotavler/skilting	15 000			15		
46	Iris	Gangbru fra Daumannsbukta	100 000				100	Jf. Daumannsbukta nr 47. Må ses i sammenheng med felles bryggeløsning
		Skilting	2 000				2	
47	Daumannsbukta	Brygge	50 000				50	Felles bryggeløsning med private hytteeiere vurderes
		Utvide grasslette	10 000				10	
		Grillplass	5 000				5	
		Infotavler/Skilting	15 000				15	
48	Ivarsand	Baderampe for HC	50 000			50		
		Lekeapparater	3 000			3		
		Grillplasser	10 000			10		

		Benker	3 000			3			
49	Knipetangen-Svensvika	Skjærgårdstolett	35 000				35		
50	Haraldsøy	Fortøyningsbolter	6 000			6			
		Skilting/Infotavle	5 000			5			
51	Kråka	Grillplass	5 000			5			
		Utbedr/ etablering turstier	5 000			5			
		Infotavler/Skilting	15 000			15			
52	Rakkestad-stranda	Parkeringsplass. Bom							Satt av midler fra staten/DN
		Fellesbrygge							"
		Infotavler/Skilting	12 000			12			
53	Eggeløs, Stutane, Lille Fugleløs	Skilting	2 000		2				
54	Rauane	Skilting	2 000		2				
55	Bjønnøya	Renovasjon	2 000				2		
		Utbedr. stier til toppen	2 000				2		
		lilandstignings-brygge	10 000				10		
		Skilting	2 000				2		
56	Skarveset Østre	Skjærgårdstolett	35 000			35			
		Gjestebygge	50 000			50			
		Grillplass	5 000			5			
		Turstier	5 000			5			
		Infotavler	15 000			15			
57	Toner	Kragebrygge	50 000				50		lilandstigning
		Grillplass	5 000				5		
		Stiutbedring	2 000				2		
		Infotavler/Skilting	15 000				15		
58	Østre Holme	lilandstignings-brygge	50 000				50		
		Grillplass	5 000				5		
		Infotavler/Skilting	15 000				15		
59	Vestre Holme (Havneholmen)	Utvidelse i land - stigningsbrygge	30 000					30	
		Fortøyningsbolter	5 000					5	
		Grillplasser	10 000					10	
		Benker	5 000					5	
		Infotavle	12 000					12	
60	Danholmen, Langholmen, Lindholmen	Renovasjon	2 000		2				
		Skilting	2 000		2				
61	Langeskjær	Benker	5 000		5				
		Grillplass	5 000		5				
62	Hvitodden	Infotavler/Skilting	12 000			12			
		Grillplass	5 000			5			
		Benker	5 000			5			
62 b	Buvollen	Skjærgårdstolett	35 000				35		

		Benker	5 000				5		
		Skilting	2 000				2		
63	Kjønnoya	Ny vaskemaskin i servicebygg	35 000					35	Skjærgårdstjenes ten drifter servicebygg og gjestebrygge
64	Rødlandet	Infotavler/Skilting	12 000		12				Utbyggingsavtale med grunneier
		Ruste opp taolett	5 000		5				
		llandstigningsbrygge	20 000		20				
65	Bukholmen, Stangholmen, Kjeholmen Østre	Skilting	2 000		2				
66	Vittenskjul	Skilting	2 000			2			
		Toalett	35 000			35			
67	Leifsholmen	Skilting	2000			2			
68	Klokkertangen	Skilting	2 000			2			
69	Østre Vågøy								
70	Vestre Vågøy								
70	Rønning- b stranda								Bevilget 50% statstilskudd til erverv av stranda. Ikke slutført.
71	Håklippene								
	Sum Bamble		2 665 000	50	342	517	739	1017	
	Fordelt på åra			2006	2007	2008	2009	2010	

Fra Rakkestadstranda i Bamble. Foto: Mapaid as

KRAGERØ KOMMUNE

Ref nr	Navn	Nye tiltak	Kostnad	Planlagt utført (i 1000 kr)					Merknader
				2006	2007	2008	2009	2010	
72	Flesa - Askholmene								
73	Store Skrue og Kvakksund-holmen								
74	Børresholmen								
75	Store Fluer	Reparasjon av brygge	10 000					10	Området kan markedsføres for ungdomsarr. og ungdomstiltak
		Bål plass/grill plass 2	10 000					10	
76	Lille Fluer	Bål plass/grill plass	5 000			5			
77	Bringebærkastet	Rydding av vegetasjon	5 000		5				
78	Hellesøy	Rydding av vegetasjon	10 000			10			
		Opparbeide telt plass	20 000			20			
79	Langøykilen og Kirkholmen	Rydding av vegetasjon	5 000	5					
		Fornyelse/reparasjon av brygge	25 000	25					Under arbeid 2006
		Bål plass/grill plass 4	20 000			20			
80	Torggrimshull og Bukkholmen	Rydding av vegetasjon	5 000				5		
		Grill plass	5 000				5		
81	Gressholmen	Rydding av vegetasjon og gjengrodd innmark	20 000					20	
		Rydding og merking av turstier	5 000			5			
		Skjærgårdstolett	10 000			10			Flyttes fra Bukta (nr 113)
		Fortøyningsbolter 10	5 000			5			
		Renovasjonsstativ 4	4 000			4			
		Gjerde for beiting med sau	40 000					40	
82	Hegrefjell	Legge om luftstrekk ved brygga	20 000				20		I samarbeid med El.verket
		Rydding og merking av turstier	10 000				10		Området har et stort potensiale som turområde
83	Slerva	Badebrygge	10 000			10			
		Utbedring av grasareal	15 000			15			
		Utbedring av atkomstvei							Utført 2005

84	Sandvika	Rydding av vegetasjon	3 000		3				
		Opparbeide sti	5 000		5				
		Opparbeide strand	25 000		25				
85	Larsøy	Fornyelse og flytting av toalett	10 000					10	
		Sandpåfylling på strand	15 000					15	
		Rydding av gaml. innmark	5 000					5	
		Bålplasser/grillplasser 2	10 000					10	
86	Berg	Rydding og merking av turstier	10 000		10				
		Rydding av vegetasjon	30 000		30				
		Baderampe og p-plass for funksjonshemmede	50 000	50					Utført 2005 og 2006
		Oppgradere gammel kjerrevei til Bergneset	50 000		50				
87	Sjøbadet		200 000		100	100			
88	Gunnarsholmen	Tiltaksplan for området er utarbeidet. Utbedring av gjestebrygge, serviceanl. og grasareal							Intereg.prosjekt . "Vannveier i Telemark." Kulturkontoret i Krag.
89	Nautebakken	Nytt toalett							Utført 2006
90	Næpa	Fornyelse av toalettbygg	10 000		10				
		Opparbeide sti for rullestol/ barnevogn	10 000		10				
		Parkeringsplass	10 000		10				
		Drifts- og badebrygge	15 000		15				
		Sandpåfylling på strand	10 000		10				
		Stupebrett og badetrapp	10 000		10				
		Badebøyer	5 000		5				
		Bålplass/Grillplass	5 000		5				
91	Lille Kirkholmen								
92	Rekevika	Rydding av gml. Innmark	15 000				15		
		Opparbeide teltplass, gapahuk og bålplass	20 000				20		Området kan bli attraktivt for skoleklasser og som leirplass
		Fjerne brannrester etter våningshus	30 000				30		

		Tilrettelegge for beting	15 000				15		
		Utbedre atkomst fra bilvei	15 000				15		
93	Laukøya	Grillplass	5 000			5			Del av Laukøya bør prioriteres for sikring
94	Lyngdalsstranda	Grillplass/Bål plass	5 000			5			
		Badebøyer	5 000			5			
95	Kolvika	Brygge	30 000			30			
		Rydde vegetasjon	2 000			2			
		Badebøyer	5 000			5			
96	Brattøy	Rydding av kulturmark og tilrettelegge for beiting	30 000	30					Utført dels 2005 og dels 2006
		Rydde strand og sandpåfylling	20 000		20				
		Fjerne 1 toalett, utarb.infotavle	15 000		15				
97	Dypsundholmene	Førnye stupebrett og badetrapp	10 000		10				
98	Stumsnes og Sundholmen	Rydding av sti og P-plass	10 000					10	
99	Ramsdalen	Grillplass	5 000	5					
		Badebøyer							Utført 2005
100	Eidsholmen	Fjerne toalett og renovasjonsstativ	5 000				5		Til Fengesholmen
101	Kjeholmen i Kilsfjorden	Bål plass	5 000				5		
102	Vestre Stabbestad	Fjerne sprengstein ved strand, drenering, utbedring og grusing av veg, p-plass for funksjonshemmede							Utbyggingsavtale med Kragerø Golfpark om opparbeiding.
		Baderampe og fiskeplass for funksjonshemmede	60 000		60				
		Førnye ilandstigningbrygge	40 000		40				
103	Saltneven	Tilrettelegging for funksjonshemmede							Grunneier Kragerø Seilforening. Plan for tilrettelegging for funksjonshem.
104	Nessundholmen og Lille Furuholmen								
105	Bukkholmen	Grillplass/Bål plass	5 000		5				
106	Kirkeberget	Ny ilandstigningsbrygge og gangveg							Utført 2005
		Sandpåfylling på stranda							Utført 2005
		Stupebrett og badetrapp	10 000		10				

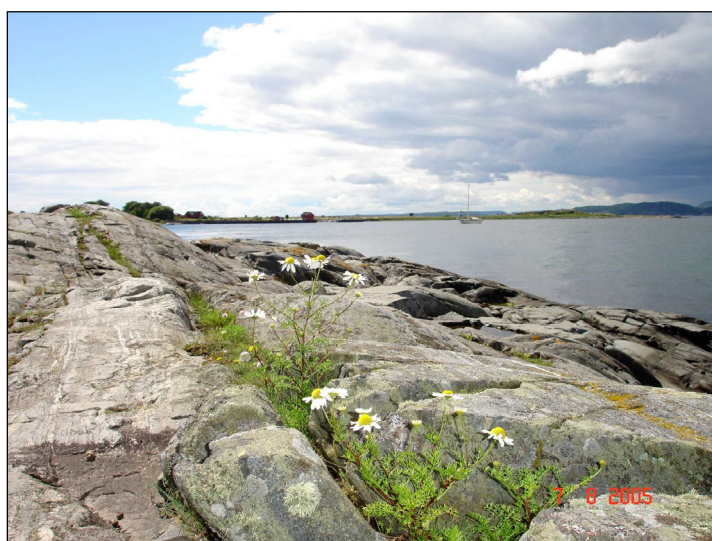
107	Bærø Paradisbukt	Fornylse toalettbygg	10 000			10			
		Fornylse ilandstigningsbrygge	30 000			30			
		Sandpåfylling strand	10 000			10			
		Grillplass/Bålplasser 2	10 000			10			
108	Kjelsøy	Opparbeide teltplass	10 000					10	
		Skjærgårdstoalett	35 000					35	
		Ilandstigningsbrygge	15 000					15	
		Renovasjonsstativ 2	2 000					2	
		Bålplass/Grillplass	5 000					5	
109	Rytterholmen	Fjerne toalett og renovasjonsstaiv	5 000			5			
110	Skredderhavna og Langholmene								
111	Skutevikkilen	Hogst av skyggetrær							Utført 2005
		Sandpåfylling	15 000			15			
112	Ravnholmen	Fornye toalettbygg	10 000			10			
		Bålplass/Grillplass 2	10 000			10			
113	Stussholmen								
114	Bukta	Fjerne toalett	5 000		5				Til annet område
115	Hassedalsundet								
116	Schweigaards- holmen	Bålplass/Grillplass 2	10 000				10		
117	Øitangen	Vedlikehold av midtre bryggekar							Utført 2004. Utgifter delt mellom staten og fylkeskomm
118	Saltstein og Beverskjæra								
119	Tårntjernet – Tårnbrygga	Eksisterende flytebrygger fornyes							Utført 2004, låneopptak på 1,2 mill. Selvfinansierend.
									Intereg.prosjekt . "Vannveier i Telemark." Kulturkontoret.
		Grillplass 4	20 000		20				
		Bord- og benker	10 000		10				
		Infotavler/Skilting	12 000		12				
		Forsterke kaifront indre havn	75 000		75				
120	Gjesskjæra								
121	Skagerrakstrand	Skilting	2 000			2			
122	Sukkertoppen, Geitholmen og Jespersund								

123	Buskholmen - Munkeskjær								
124	Ormøen	Fjerne toalett og renovasjonsstativ	5 000	5					
125	Skrata og Midtfjordskjær	Grillplasser 3	15 000			15			
126	Saltspøitene	Grillplass	5 000			5			
127	Østre Rauane								
128	Østre Naus								
129	Korsholmen								
130	Burøy	Bålpass/Grillplass	5 000		5				
131	Ødegården	Skilting 6	2 000			2			Utarbeidet egen skjøtselsplan for området
		Fortøyningsbolter 15	2 000			2			
		llandstigningsbrygge	15 000			15			
		Opparbeiding og merking av turstier til utsiktspunkt og kulturminner	15 000			15			
		Teltplass og gapahuk	20 000			20			Området kan bli svært så attraktivt for barn og unge
		Skjærgårdstoalett	35 000			35			
		Renovasjonsstativ	6 000			6			
132	Eidkilen	Drenere grasslette	25 000				25		
		Opparbeide sti	15 000				15		
		Baderampe for HC	35 000				35		
		Grillplasser 2	10 000				10		
133	Krikken og Krikkholmene	Fornyelse toalettbygg på Krikkholmen	10 000		10				
		Flytte toalett på Krikken	5 000		5				
		Utbedring av atkomst fra brygga til fortet	15 000		15				
		Plan for bruk og sikring av Krikken kystfort	100 000					100	Sikringsarbeider til 150.000 utført 2005. Må ha en egen plan for bruk og oppfølging.
134	Rødskjær								
135	Fengesholmen	Toalet fornyes og flyttes	5 000		5				Fra Eidsholmen
136	Tviskjæra								
137	Kjeholmen i Haslumkilen	Grill/bålpass	5 000		5				

138	Portør med Styrmannsholmen	Badeplassen Bleikmyrholet må bygges om for å hindre utvasking	100 000				100		
		Ny brygge Portør	100 000				100		
		Bål, grillplass	5 000				5		
		Betong på steinfylling ved brygga	30 000				30		
139	Larsholmen og Skarholmene								
140	Storholmen								
141	Stangnes og Vestre Rødal	Baderampe for bevegelses-hemmede	100 000					100	
		Parkeringsplass, nyanlegg	150 000	150					Utført 2006
	Sum Kragerø		2245000	270	630	473	475	397	2245
	Fordelt på åra			2006	2007	2008	2009	2010	

Fra Øitangen på Jomfruland. Foto: Synnøve Mæland.

Fra Stråholmen – Østre Øya. Foto: Gunn Marit Aasen.

11.2 Kostnader nye tiltak enkeltområder

Her er sammenstilt kostnadene av foreslåtte opparbeidings- og tilretteleggingstiltak i 141 skjærgårdsparkområder vist ved tabeller i kapittel 11.1. Samla behov for de tre kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø i planperioden er **kr 6.990.000 kr fram til 2010.**

Behov for midler til opparbeiding og tilrettelegging i 141 skjærgårdsparkområder fram til 2010:

Tiltak enkeltområder, kommunevis	Planlagt utført 2006	Planlagt utført 2007	Planlagt utført 2008	Planlagt utført 2009	Planlagt utført 2010	Totale kostn. 2006- 2010
Tiltak enkeltområder 11.1 Porsgrunn	160.000	170.000	595.000	475.000	680.000	2.080.000
Tiltak enkeltområder 11.1 Bamble	50. 000	342.000	517.000	739.000	1.017.000	2.665.000
Tiltak enkeltområder 11.1 Kragerø	270.000	630.000	473.000	475.000	397.000	2.245.000
Sum kr :	480.000	1.142.000	1.585.000	1.689.000	2.094.000	6.990.000

11.3 Behov for investeringer i båter og nytt teknisk driftsutstyr

Gjennom Skjærgårdstjenestens driftsbudsjett avsettes det årlig midler til båtfond. Båtfondet har egne vedtekter og planer for investeringer. Det vurderes av driftsstyret å avsette et tilsvarende fond til større, felles investeringer i teknisk driftsutstyr og maskiner som ikke kan tas direkte over drifta (jf kap 5.4). Nedenfor gjengis behovet for investeringer i nytt teknisk driftsutstyr og båter .

Planlagt utført Tiltak i 1000 kr	2006	2007	2008	2009	2010	Ansvar for oppfølging	Merknader / Henvisn. til kap. i plan
Ny arbeidsbåt, Porsgrunn		5.000 *				Kommunen Skjærgårds- tjenesten SNO	Har vært på beddingen i flere år. * Finansiering gjennom båtfond, statlige og kom. midler skal være på plass des 2006. Kap 5.4
Ny arbeidsbåt med lem, kran og løfteblokk, Bamble				1.500		Kommunen Skjærgårds- tjenesten	Finansiering gjennom båtfond og kommunale midler. Kap 5.4
Liten arbeidsbåt, Kragerø			500			Kommunen Skjærgårds- tjenesten	For lite kapasitet i dag med Knubben, kan overta gml. båt fra Bamble/andre. Kap 5.4
Gravemaskin			300			Skjærgårds- tjenesten	Bedre tilgjengelighet ved behov. I dag må slike maskiner leies. Kap 5.4 og 11.1
Sum i 1000 kr:		5.000	800	1.500			7.300

11.4 Andre foreslåtte forvaltningstiltak/fellestiltak

Her vises til omtale av tiltak i kap. 4, 7, 9 og 10 som vil utløse investeringsmidler, og som ikke allerede er nevnt i kostnadsoverslag i 11.1 – 11.3.

Behov for midler til fellestiltak og felles forvaltning av Skjærgårdsparken Telemark:

Planlagt utført Tiltak i 1000 kr	2006	2007	2008	2009	2010	Ansvar for oppfølging	Merknader/ Henvisn. til kap. i plan
Etablering Kystled - Kyststi i Telemark - Langesundsfjorden	100	100	100	100	100	Organisasjonene Kommunene Staten v/FM	Staten er med som hjemmelshaver/ Huseier. Kap 7 og 8
Oppstart Kystled Telemark - Valle – Kragerø	100	100	100	100	100	Organisasjonene Kommunene Staten v/FM Fylkeskomm.	Staten er med som hjemmelshaver/ huseier, Decca- stasjonen m fl, Kap 7
Opptrykk og ajourføring av kartet "Friluftsliv på Telemarkskysten". Ta med kulturminner.		200	200			Kommunene Fylkesmannen Fylkeskomm	Siste utgave fra 1996. Samarbeid mellom fylkeskom, komm. og staten. Kap 4.3.4. og 4.3.15
Tilrettelegge nett -utgave og CD- versjon av kart, bestemmelser		25	25			Kommunene Fylkesmannen Fylkeskomm.	Gjelder også detaljkart for alle reg. 141 områder
Utredning og mulig etablering av friluftsråd for Telemarkskysten		50	100	100	100	Kommunene Fylkesmannen Fylkeskomm.	Organisasjons- gjennomgang Kap 10.3
Felles tilsynsråd for skjærgårdsparken		20	20	20	20	Fylkesmannen	Sekretariatsoppgaver i h t servituttavtaler. Vil være "drift" 10.4
Evaluerings av allmenn sjøfugljakt på off. friluftslivsområder	15 *					Gustavsen Naturanalyser	4.3.10 Tiltaket satt i verk 2004 i regi av NJFF - * Viltfondet 2007
Evaluerings av bruk og behov for økt tilrettelegging for funksjonshemmede		100	100	200	200	Kommunene Fylkesmannen Fylkeskomm.	Universell utforming 4.3.5.
Skjøtsel av kulturlandskap, beiting		50	50	50	50	Skjærgårds- tjenesten	4.3.6
Strategi for bevaring og bruk av bygninger og anlegg						Kommunene Fylkeskom. Fylkesmannen	4.3.7
Nye atferdsregler						Kommunene Fylkeskom. Fylkesmannen	4.3.8
Gjennomgang av feste – og utleiekontrakter						Kommunene Fylkesmannen	4.3.13 Vil bety inntekter
Ulovlige byggverk og stengsler						Kommunene Fylkesmannen	4.3.14 Kontinuerlig
Generelle tiltak og info i nye verneområder		50	50	50	50	Fylkesmannen SNO - Skjærgårdstj.	9.1
Skjøtelsesplan for Langøya		80				Fylkesmannen Bamble kommune	9.1. Vernet etter naturvernloven 2006
Sum fellestiltak i 1000 kr	215	775	745	620	620		2.975

11.5 Konsekvenser av utvidelse av Skjærgårdsparken med nye områder, økt drift

Når vi foran har presentert behov for nye tiltak på i alt 141 skjærgårdsparkområder i kommunene Porsgrunn, Bamble og Kragerø vil det nødvendigvis få konsekvenser for økt drift i den enkelte

driftsenhet og for Skjærgårdstjenesten Telemark samla sett. I den grad kommunene/staten går til innkjøp av nye områder vil selvsagt også driftsomfanget for Skjærgårdstjenesten øke. Styringsgruppa vil poengtere behovet for varige og økte driftsmidler både fra statens side og fra kommunenes side til drift av Skjærgårdstjenesten, dersom en vil ønske å opprettholde høy standard på våre områder. Styringsgruppa vil også vise til arbeidsmiljøloven og muligheter for effektivisering av drift, dersom en til enhver tid er flere enn en person i arbeid på båt, i felt etc.

Dagens driftsnivå og fordeling på de ulike aktørene er vist i tabell 5.4 og utgjør i underkant av 3,6 mill kr for 2006. Vi gjengir her behov for nye driftsmidler tilført virksomheten i årsverk på personellsida. På personellsida er foreslått en økning tilsvarende ¼ årsverk for den enkelte driftsenhet i hvert år fram til 2010. Fra 2008 vil dette behovet utgjøre ½ årsverk ut planperioden. Talla er foreslått og vurdert av den enkelte driftsenhet i Skjærgårdstjenesten og i styringsgruppa, og det er "nøkterne" vurderinger som ligger til grunn. **En gjør oppmerksom på at Kragerø kommune (*) for 2006 har økt sitt tilskudd til drift med 200.000 og at en der har hatt en ønska effekt allerede for 2006.**

Behov for økning i driftsutgifter / driftskonsekvens:

Driftskonsekvens av nye tiltak:	2006	2007	2008	2009	2010	Tot. Økning 2006- 2010
Porsgrunn		125.000	125.000	125.000	125.000	500.000
Bamble		125.000	125.000	125.000	125.000	500.000
Kragerø *		125.000	125.000	125.000	125.000	500.000
Sum økt drift :		375.000	375.000	375.000	375.000	1.500.000

11.6 Finansiering av nye tiltak fram mot 2010 i Skjærgårdsparken Telemark

Økonomiske virkemidler og tilskuddsordninger er omtalt i kapittel 2.6. Hva slags standard vi kan forvente å finne i skjærgårdsparkområdene, og hvor mange av de foreslåtte tiltaka i planen som kan gjennomføres og settes i verk, vil avhenge av hvor mye midler som til enhver tid stilles til disposisjon til formålene. Midlene kan komme fra kommunene, fra fylkeskommunen, fra staten, fra andre aktører og ved hjelp av frivillig innsats lokalt og i regi av organisasjoner.

En felles forvaltningsplan for Skjærgårdsparken vil gi grunnlag for et felles løft for alle friluftslivsområdene og den "grønne infrastrukturen ved sjøen". Ved kommunenes og fylkeskommunens behandling - også som en delplan under idrett og friluftsliv – vil mange av tiltaka være tilskuddsberettiget i ulike kategorier for spillemidler over Kulturdepartementets budsjett. En attraktiv skjærgård og lett tilgjengelig naturområder er et stort fortrinn som også det offentlige må være villig til å satse ressurser på. Sammenlignet med priser på strandperlene i det private markedet, er ikke talla som er kommet fram gjennom denne planen urimelige høge.

Fritidsfiske på Telemarkskysten. Foto: Kjell Carm.

En presiserer igjen at utgifter til kjøp og erverv av nye områder i Skjærgårdsparken ikke er tatt med i oppstillingen nedenfor.

Samla behov for nye midler til drift og investeringer i Skjærgårdsparken Telemark 2006 – 2010:

Utgifter / oppgaver Beskrevet i kap:	2006	2007	2008	2009	2010	Totale kostnader 2006- 2010
Tiltak enkeltområder 11.1 Porsgrunn	160.000 *	170.000	595.000	475.000	680.000	2.080.000
Tiltak enkeltområder 11.1 Bamble	50. 000 *	342.000	517.000	739.000	1.017.000	2.665.000
Tiltak enkeltområder 11.1. Kragerø	270.000 *	630.000	473.000	475.000	397.000	2.245.000
Nytt teknisk driftsutstyr og båter 11.3		5.000.000 *	800.000	1.500.000		7.300.000
Forvaltning/ Fellestiltak 11.4	215.000	775.000	745.000	620.000	620.000	2.975.000
Driftskonsekvens nye tiltak 11.5		375.000	375.000	375.000	375.000	1.500.000
Sum kostnader kr:	695.000 *	7.292.000	3.505.000	4.184.000	3.089.000	18.765.000

Per desember 2006 legger en til grunn at behovet for nye midler er på om lag 13,5 – 13,7 mill kr fram til 2010. Finansiering av båt på kr 5 mill (*) er kommentert i 11.3 og er på plass gjennom salg av den gamle båten, kommunale midler, båtfondet og SNO-midler. Videre er en del av foreslåtte tiltak for 2006 (*) gjennomført og/eller finansiert .

Kommunene, fylkeskommunen, statlige myndigheter og andre aktører har gjennom oppfølging av dette planarbeidet en god anledning til å fatte vedtak som viser at Telemarks kystsone og skjærgård er et felles og viktig satsingsområde. Drift og vedlikehold av 141 skjærgårdsparkområder på Telemarskysten, tilrettelegging av kyststier og kystledaktiviteter er med på å gjøre Telemark til et bedre sted og bo for hver og en av oss.

Organisatorisk og driftmessig kan planen danne grunnlag for ny organisering og ny tenkning rundt hvem som har ansvaret for friluftslivstilbudet ved kysten. Videre vil vi kunne få store fordeler på en rekke områder ved at kommunene eller et friluftsråd forvalter og drifter områdene i fellesskap.

Utbyggingsavtaler

Ved behandling av reguleringsplaner og utbyggingsplaner for formål som boligtomter, hyttetomter og ulike turistanlegg vil det ofte være etterspørsel etter badeplasser, turområder, parkeringsplasser og lignende. Det er derfor ingen selvfølge at det offentlige skal holde slike arealer for alle i enhver sammenheng. Det koster å opparbeide "grønn infrastruktur" som annen infrastruktur.

Kommunene kan i mange tilfelle sette krav til samfinansiering og gjennomføring av denne type tiltak som atkomstveger, turstier, badeplasser, parkeringsplasser og lignende gjennom såkalte utbyggingsavtaler.

Ørstvedtholvøya i Porsgrunn

Gunnarsholmen i Kragerø

Valle i Bamble

Foto: Mapaid as

12 Litteratur og kilder

- Forvaltningsplan for friluftslivsområdene i skjærgården i Aust-Agder. Risør, Tvedestrand, Arendal og Grimstad kommuner og Fylkesmannen i Aust-Agder, Miljøvernavdelingen, desember 2000.
- Forvaltningsplan for Jomfruland Landskapsvernområde. Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernavdelingen. Rapport 1/2003.
- Forandringene i Skageraks kystsone – en utvikling i balanse? Fylkesmannen i Østfold, Miljøvernavdelingen. Rapport 5/99.
- Forvaltningsplan for skjærgårdsparken i Kragerø. Fylkesmannen i Telemark og Kragerø kommune 1997.
- Forvaltningsplan Skjærgårdsparken Mandal kommune. 2000.
- Forvaltningsplan for sikrede friluftslivsområder i Nøtterøy/ Tjømeskjærgården. Nøtterøy og Tjøme kommuner 2001.
- Fjerning av ulovlige stengsler i strandsonen. DN-Håndbok nr 14 – 2000.
- Friluftsliv for funksjonshemmede. DN-utredning 2003-4.
- Friluftslivsområder - offentlig sikring og forvaltning. DN-Håndbok nr 16 – 2001.
- Fylkesplan for Telemark 2002 – 2005. Vedtatt av fylkestinget 13.juni 2002.
- Fylkesdelplan for idrett og friluftsliv for perioden 2000 – 2003. Telemark fylkeskommune.
- Juss i strandsonen. DN-Håndbok nr 20 – 2002.
- Handlingsplan for friluftsliv i Telemark mot år 2000. Rapport 4/96. Fylkesmannen i Telemark.
- Langøytangen Fyr i Bamble kommune – Tiltak for istandsetting, bruk og vedlikehold av fyrbygningene til kystled og kystkultur. Notat 20.01.2005 Synnøve Mæland, Fylkesmannen i Telemark, MVA.
- Miljøverndepartementet. Rundskriv T-6/97. Om lov om friluftslivet av 28.juni 1957 nr 16.
- Miljøverndepartementet. Rundskriv T-1/2006. Tilskotsordninger for 2007. Ordningane omfattar områda naturforvaltning, friluftsliv, kulturminnevern, forureining og universell utforming.
- Muligheter for utvikling av Kystled i Telemark. Notat 27.05.2003. Synnøve Mæland
- Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv. Evaluering av tiltak i seks friluftsområder i Telemark. Rapport 5/96. Fylkesmannen i Telemark, Miljøvernavdelinga.
- Naturvennlig tilrettelegging for friluftsliv. DN-håndbok nr 3 – 1993 og DN-håndbok nr 27 – 2006..
- Stortingsmelding nr. 39 (2000 – 2001). Friluftsliv – Ein veg til høgare livskvalitet.
- Vern av viktige naturområder rundt Oslofjorden og Telemarkskysten. Delplan for Telemark fylke. Høringsforslag februar 2004. Fylkesmannen i Telemark.
- Verneplan for Oslofjorden – delplan Telemark. Vedtatt ved Kgl. Res. 30.06.2006.
- Noen nettadresser:
Miljøverndepartementet: www.md.dep.no
Direktoratet for naturforvaltning: www.dirnat.no
Fylkesmannen i Telemark: www.fylkesmannen/telemark.no
Telemark fylkeskommune: www.tfk.no
Bamble kommune: www.bamble.kommune.no
Kragerø kommune: www.kragero.kommune.no
Porsgrunn kommune: www.porsgrunn.kommune.no
Skien kommune: www.skien.kommune.no
Skjærgårdstjenesten: www.skjaergardstjenesten.no
Friluftsrådenes Fellesforbund: www.friluftsrad.no
Skien – Telemark Turistforening: www.stt.no
Langesundsfjorden Kystlag: www.lfkl.no
Kragerø og oppland Turistforening: www.krageroturistforening.no/

FORVALTNINGSPLAN SKJÆRGÅRDPARKEN TELEMARK RESYMÉ AV INNKOMNE HØRINGSUTTALELSER, NR 1 – 23
--

1. Det Kongelige Kultur- og Kirkedepartement (KKD) – 14.06.04

KKD har ingen merknader til bruken av spillemidler omtalt i planen.

2. Vestfold Fylkeskommune – Fylkesrådmannens stab – 05.07.04

Bemerket at skjærgårdsparkområdene våre brukes av mange Vestfoldinger, og at vi har en felles arena for småbåtbrukernes friluftsliv. Tar opp behovet for mer skilting, flere fortøyningsbolter og informasjon på kart, i kartbøker og på nettet for at flere av områdene skal få en høyere bruksfrekvens. Ønsker mer fokus på skjøtsel av og beiting i friområdene, for å hindre gjengroing av busker og kratt og følgelig at verdien til friluftslivsformål reduseres.

3. Skien kommune – Hovedutvalg arbeid, næring og miljø – 18.08.04

Hovedutvalgets vedtak:

1. Kystområdene i Telemark anses for å være viktige rekreasjonsområder for Skien kommunes innbyggere. Kommunen stiller seg positiv til at det utarbeides en forvaltningsplan for skjærgårdsparken i Telemark.
2. Med bakgrunn i Voldsfjorden sitt potensiale som marint friluftsområde stiller Skien kommune seg positiv til å starte opp et arbeid for å vurdere sikring av nye friluftsområder i Voldsfjorden. Eventuelle framtidige områder vil bli inkludert i Skjærgårdsparken.
3. Badeplassen Røra i Eidangerfjorden eies av Skien kommune og driftes i dag på en tilfredsstillende måte gjennom avtale med private aktører. Ut fra dagens situasjon er det ikke aktuelt å endre denne avtalen til fordel for Skjærgårdstjenesten. Samarbeid med Skjærgårdstjenesten må imidlertid vurderes i forbindelse med en eventuell framtidig forvaltning av sikrede områder i Voldsfjorden.
4. Et friluftsråd bør i størst mulig grad dekke friluftsområder som brukes av befolkningen gjennom hele året. Med bakgrunn i dette er Skien kommune av den oppfatning at det kan være mest hensiktsmessig å etablere et framtidig friluftsråd for den nedre delen av Telemark og ikke bare for kystsonen.

4. og 5. Skjærgårdstjenesten i Telemark – driftsstyret 27.08.04

Skjærgårdstjenesten ser planen som et viktig bidrag til å videreutvikle allerede eksisterende samarbeid mellom driftsenhetene. Skjærgårdstjenesten understreker at arbeidsmengden for driftspersonellet øker i takt med sikring av nye områder og ved økt bruk av områdene. Det kreves derfor en økning i driftstilskudda fra Statens side i takt med økning i antall brukere og krav om mer tilrettelegging av tekniske installasjoner (brygger, serviceanlegg mv).

Styret mener at dagens ordning med organisering av Skjærgårdstjenesten fungerer tilfredsstillende, men ser at samordning mellom driftsenhetene kan bli bedre. Spørsmålet om opprettelse av interkommunalt friluftsråd er en realitet, og styret har nedsatt ei gruppe for å utrede et forslag til hvilke oppgaver som bør ligge til et interkommunalt friluftsråd og hvordan dette skal organiseres. Tiltaket bør følges opp i forvaltningsplanen.

Styret mener videre at planene ikke er presis nok i forhold til drift, investeringer og prioriteringer, samt hvem som skal bidra med midler. På dette punkt mener styret at planen må konkretiseres nærmere, og at det åpnes for rullering i planperioden.

Videre foreslås det utviklet ett ”prestisjeprosjekt” i hver kommune, og det er lagt med eksempel fra Olavsberget med Kattøya i Porsgrunn, der atkomstbrygge/flytebrygge fra fastlandet vil gjøre øya tilgjengelig for alle og hele året.

Når det gjelder sikring av nye områder presiserer styret for Skjærgårdstjenesten at det må følge med midler for å dekke økte driftskostnader.

6. Norges Jeger og Fiskerforbund – avd. Telemark (NJFF) – 15.09.04

Uttrykker tilfredshet med at utøvelse av jakt og fiske er tatt med i planen som en viktig del av et aktivt friluftsliv. Friluftslivsområdene vil på denne måten få en mer aktiv bruk gjennom hele året. NJFF understreker betydningen av ajourføre og videreutvikle informasjonsmaterieell og metoder, bl.a. på Internett. Videre støtter de opp om arbeidet med å tilrettelegge for kystled i Telemark og syns det er meget positivt at overnattingslokaler gjøres tilgjengelige særlig for familier. NJFF nevner Skien Telemark Turistforening som en viktig aktør for organisering av dette tilbudet.

7. Oslofjordens Friluftsråd (OF) – 13.09.04

OF anbefaler at plandokumentet innarbeides i kommunenes egne planer slik at intensjonene aktivt blir fulgt opp; kommuneplan, kommunedelplan for idrett og friluftsliv og evt. reguleringsplanarbeider. Dette for å bedre og styrke kommunens ansvar for forvaltning og utvikling av friluftsområdene.

Planlegging og realisering av kystleder og kyststier bidrar til å åpne områder for allmennheten som ikke fra før er lett tilgjengelig og vil styrke framtidige friluftslivmuligheter og aktiviteter.

Drifta bør videreføres gjennom Skjærgårdstjenesten som et regionalt samarbeid mellom kommunene, fylkeskommunen og staten. OF mener at kartmaterieell, områdebeskrivelser og lignende vil være et godt supplement til driftsplaner og driftsrutiner for Skjærgårdstjenesten.

8. Friluftsrådernes Landsforbund (FL) – 14.09.04

FL mener at forvaltningsplanen kan tjene som eksempel for tilsvarende planer langs kysten og mener de viktigste problemstillinger i forhold til forvaltning av friluftsområder langs kysten er tatt med. Videre er det et viktig grep at alle offentlige kystfriluftsområder i fylket – uansett eierskap – skal bli en del av skjærgårdsparken.

FL mener at det gjennom kommuneplanprosessen bør avklares hvilke områder i kommunen som skal sikres til friluftslivsformål. Kyststier bør også vises på kommuneplankart. Dette kan komme enda tydeligere fram i forvaltningsplanen.

Det er hensiktsmessig med en overordna vurdering og sonering av tilretteleggingsgrad på de enkelte områder, og det må komme tydeligere fram i planen (kap 4.3.5). FL ber om at behovet for bruk av atferdsregler vurderes nøye og advarer mot for detaljert regleverk i områdene (kap 4.3.8). FL ser det som positivt at ulovligheter på offentlige friluftslivsområder prioriteres, og mener at reaksjonstida er avgjørende her (kap 4.3.14).

Når det gjelder sikring av nye områder støtter FL at innsatsen i Telemark konsentreres om landfaste områder. FL mener at kystkommunene bør innarbeide i kommuneplanen arealdel de områder de har prioritert å sikre til friluftslivsformål.

FL er positiv til planene om utvikling av kystled og kyststier i Telemark og anbefaler, der det er mulig, at det etableres kyststier mellom kystledhyttene. FL sier videre at det erfaringsmessig er krevende å få brukerne til å ro fra hytte til hytte, og at det i Oslofjorden er mange som bruker hyttene som base for kortere ro- og gåturer.

FL støtter at spørsmålet om etablering av friluftsråd for Telemarkskysten utredes. Telemarkskysten (Grenland) er den eneste større regionen på kyststrekningen Østfold til Hordaland hvor kommunene ikke har organisert et forpliktende interkommunalt samarbeid gjennom et friluftsråd. Initiativ og vilje til å danne friluftsråd eller melde seg inn (for eksempel i Oslofjordens friluftsråd) må imidlertid komme fra kommunene sjøl. FL kan bistå ved å delta på møter, med eksempler, peke på ulike løsninger med hensyn til arbeidsoppgaver, organisering og rolle- og arbeidsdeling mellom primærkommunene og et eventuelt friluftsråd.

Når det gjelder områder som tidligere er sikra til friluftslivsformål, og som nå er vernet eller blir vernet etter naturvernloven, understreker FL hvor viktig det er at verne- og friluftsinnteressene så langt det er mulig forsterker og tilpasser seg hverandre.

9. Norsk Ornitologisk Forening (NOF) - Avdeling Telemark – 15.08.04

NOF-Telemark savner mer fokus på hensyn til naturverdiene i offentlig eide arealer i strandsonen. Offentlige myndigheter har i det siste ofte framholdt at strandsonen trues fra flere hold, og at blant annet viktige verdier knyttet til biologisk mangfold i strandsonen er truet. NOF peker på at kun et fåtall av områdebeskrivelsene har opplyst noe om spesielle naturverdier og særlige hensyn som må tas. Det kan i enkelte tilfeller være konflikt mellom tilrettelegging for friluftsliv og hensyn til viktige naturverdier.

I områder med store skogarealer, bør en legge opp til minimal skjøtsel utenom de mest brukte områdene, dvs i strandnære partier, stitrasèer etc. Det bør utarbeides skjøtelsesplaner for hvert område. Helt konkret foreslår NOF-Telemark at skogskjøtsel utgår som hovedarbeidsoppgave for Skjærgårdstjenesten. Opparbeidelse av grassletter og nye sandstrender i strandsone, på bekostning av naturlig/tradisjonell vegetasjon, bør ikke forekomme. Av naturtyper som fortjener særlig oppmerksomhet nevnes spesielt svartorskog, strandeng, strandsump, kalkskog og rike edelløvskoger. NOF ser det som positivt at tidligere kultur- eller naturbeiter holdes åpne og mer bruksvennlig ved hjelp av økt omfang av bruk av beitedyr på områdene.

Det pekes videre på at en del av områdebeskrivelsen er mangelfulle, og at tiltaksplan og opplisting av aktuelle tiltak for det enkelte området ikke samsvarer. NOF Telemark litser opp ”spesielle naturverdier” i disse områdene: 1,3,15,19,23,24,31,34,35,36, 40, 54, 71, 78, 82, 118, 119,131 og 141.

10. Driftspersonell i Skjærgårdstjenesten i driftsenhetene Porsgrunn, Bamble og Kragerø – 15.09.04

Skjærgårdstjenesten i Telemark får stadig tilført nye oppgaver, bl.a. skjøtsel av verneområder og naturoppsyn. En bedre samordning av oppgavene totalt sett er helt nødvendig for å kunne gjennomføre framtidige oppgaver innen drift, vedlikehold, opparbeidning og naturoppsyn. En bedre samordning vil være avhengig av felles planlegging og koordinering. Denne funksjonen vil kunne ivaretas av et friluftsråd for Telemarkskysten. Friluftsrådet vil også kunne ivareta oppgaver som enhetlig driftsledelse (1 driftsenhet), kompetanseheving og et faglig og sosialt miljø. De operative mannskapene i driftsenhetene er positive til en vurdering av om hvorvidt et friluftsråd også skal være arbeidsgiver for Skjærgårdstjenesten.

Det er videre behov for økt ressurstilgang både når det gjelder bemanning og teknisk driftsutstyr for å kunne gjennomføre tiltaksplanen for enkeltområdene i skjærgårdsparken.

Vurderingene som er lagt til grunn i planene er meget nøkterne, når det gjelder konsekvenser for økt drift og behov for nytt teknisk driftsutstyr.

11. Kragerø Seilforening (KSF) – 11.10.04

Kragerø Seilforening undrer seg over navnet på plandokumentet – i og med at flere av områdene omtalt i planen ikke har status som skjærgårdspark. Det foreslås vurdert et navn som ”forvaltningsplan for friluftsliv og friområder i skjærgården”. KSF ser likevel store fordeler for brukerne av kysten at det er tilrettelagte områder i skjærgården. Det medfører klarere avgrensninger i forhold til private hytteeieres markeringer av sine ”revir”. KSF ønsker seg bedre og flere informasjonsskilt, enkle fortøyningsbolter, brygger, søppelstativer m.v.

KSF uttaler seg ellers som eier av Saltneven - område nr 103 – og ønsker at Saltneven ikke markeres som skjærgårdspark i Kragerø, og at feil og mangler på kartet og kartsymboler rettes opp i plandokumentet. KSF har for øvrig lagt ved en rammeplan for nye tiltak på Saltneven i regi av seilforeninga, der bl.a. ny gangvei med fast dekke og fiskeplass for funksjonshemmede er planlagt. KSF ønsker dette tiltaket tatt inn i forvaltningsplanen.

12. Sannidal Skogeierlag, Skåtøy Skogeierlag og Kragerø Bondelag – 14.10.04

Skogeierlagene uttrykker misnøye med høringsrunda, og at de kom for seint inn i prosessen. Dette ble beklaget av Fylkesmannen. Vi tok det til etterretning og arrangerte et eget møte med dem på Jomfruland 19.november 2004, (se uttale nr 22).

Styret i skogeierlaga mener at grunneierens interesser i vernetiltak etter naturvernloven og forvaltningsplanarbeidet ikke er tilstrekkelig ivaretatt. Verneobjektene er i den flotte stand de er, på grunn av at eieren har latt disse områdene være i bruk som beiteområder for husdyr og stelt skogen med hensyn på bærekraftig beitedrift. Primærnæringenes grunneiere har forståelse for befolkningens ferdsel i utmark. Konflikter og stengsler mot allmennheten er det stort sett nybakte hytteeiere som står for, og disse er ikke medlemmer i våre foreninger.

Vernetiltak på et område påfører eieren utgifter, mye bryderi, kanskje ubehageligheter og til sist en eventuell erstatning kanskje så lav at den også oppleves som en provokasjon. Skogeierlaga minner om at servituttavtaler som er inngått, ikke betyr at grunneieren er fratatt eiendomsretten. Erverv av nye områder må i størst mulig grad baseres på frivillighet, og eierne må informeres om følgene av inngrepene i deres eiendomsforhold. Over halvparten av skjærgårdsparkens arealer i Telemark eies av primærnæringseiere, og deres rettigheter må komme klart fram i forvaltningsplanen for skjærgårdsparken.

Skjærgårdsparken må ha en kontaktperson for henvendelse angående hendelser i skjærgårdsparken, som hærverk på annen manns eiendom og skog- og gressbrann for å avklare ansvar for opprydding og eventuell erstatning. Vedlikeholdsarbeider bør primært utføres av grunneiere, som vil avlaste skjærgårdstjenesten og føre til en bedre utnyttelse av arbeidstida gjennom å bruke lokalt bosatt arbeidskraft. Arbeidet skjærgårdstjenesten skal utføre bør settes ut på anbud.

Servituttavtalene som er inngått for skjærgårdsparken i Kragerø er ikke god nok og ivaretar ikke hensynet til å bevare kulturlandskapet. Miljøverndepartementet må ha et klart ansvar for å beskytte området mot slitasje og ødeleggelse av enhver art som følger med allmennhetens ferdsel og aktivitet. Eieren må ha rett til skogskjøtsel, det virker feil at han skal søke tillatelse hos instans som ønsker urskog. Landskapsvernområdet (Jomfruland) kan "verne seg selv i hjel" ved at det ikke hugges. Naturlig suksessjon vil føre til at gran overtar som skyggetålende klimakstre. Vederlaget for servituttavtalen er for lite, det bør gjenspeile områdets virkelige verdi. Servituttavtalen skal ikke gi anledning til å ta seg til rette mot eierens interesse i drift av primærnærning.

13. Forum for natur og friluftsliv Telemark (FNF) – 12.10.04

FNF er positive til at vi får en samlet plan for forvaltning av offentlige friluftsområder langs Telemarkskysten. Den er oversiktlig og grundig og ivaretar friluftsinteressene på en god måte.

Friluftsorganisasjonene er involvert i en rekke praktiske forvaltningsoppgaver i tilknytning til skjærgårdsparken. Dette er viktig å føre videre fordi det er motiverende, skaper engasjement og samtidig også noen inntekter til organisasjonene.

Noen områder bør ha liten eller ingen grad av tilrettelegging. For eksempel med hensyn til slitasje og forstyrrelse av dyre- og planteliv. FNF ser det som positivt at planen legger opp til et samarbeid med frivillige organisasjoner når det gjelder bruk og vedlikehold av bygninger i offentlige eie på enkeltområder. FNF ser positivt på at det åpnes for å drive jakt i utvalgte offentlige friluftsområder i skjærgårdsparken. FNF støtter arbeidet med å prioritere ulovligheter i strandsona, både i forhold til byggesaker og allmennhetens adgang til strandsona.

I sikringsarbeidet bør det for framtida fokusere på bynære og landfaste områder, samt øyene i Voldsfjorden i Skien kommune. FNF mener det er svært viktig at kommunene ved rullering av sine arealplaner tar inn disse områdene og prioriterer dette arbeidet.

FNF slutter opp om planene om å etablere kystled i Telemark. Skien Telemark Turistforening nevnes som en aktør som kan stå for organisering av drift og aktiviteter, da disse har lang erfaring på dette feltet. Det er positivt at det arbeides med å få en mest mulig sammenhengende kyststi i Telemark.

FNF støtter forslaget om at etablering av et friluftsråd utredes, og mener at FNF bør være en naturlig samarbeidspartner i vurdering av ulike felles- og samarbeidsløsninger.

14. Kystverket Sørøst – 16.10.04

Kystverket Sørøst kan ikke se at forvaltningsplanen berører deres interesser i området som eiendommer, sjøverts ferdsel eller navigasjonsinstallasjoner.

15. Agder-Telemark Skogeierforening (AT skog) – 15.10.04

AT Skog og skogeierlaga beklager at de ikke har hatt status som høringsinstans ved første utsendelse av plandokumentene.

AT Skog tilrår at grunneierne gis reell medvirkning i forvaltning av arealene. Grunneierne er i stor grad eiere av omkringliggende arealer og innehar gjennom forvaltning av sine eiendommer kunnskaper om kulturlandskapet og kystområdene. Konseptet Kystled kan være interessant også som ledd i næringsutvikling. Det finnes private bygg og anlegg langs kysten som kan inngå i kystleden, og som kan bidra til økt verdiskaping innen f.eks. gårdstilknyttet næringsvirksomhet.

Ved utvidelser av verneområder eller oppretting av nye, vil AT Skog på det sterkeste tilrår at avtaler etableres gjennom frivillighet med grunneiere. Det ønskes en presisering av formuleringen i plandokumentet vedr. båndlegging av arealer i 4 år for senere regulering eller vern. Det bør opplyses om det erstatningsansvar som påløper ved vern eller regulering.

AT Skog viser for øvrig til uttalelse fra skogeierlaga i Kragerø og nevner spesielt erfaringer fra skjøtsel av kulturlandskapet på Jomfruland.

16. Porsgrunn kommune – bystyret – 30.09.04

Rådmannen gjør bl.a. disse vurderinger i saken:

Forvaltningsplanen vil innebære at Porsgrunns sikra friområder vil inngå som en del av skjærgårdsparken i Telemark.

Forvaltningsplanen for skjærgården inngår som et positivt element i det generelle arbeidet for å ivareta friluftslivet. Friluftsliv er et gode i seg selv, og fremmer helsen. Det er ingen tvil om at friluftslivet etter krigen har blitt langt lavere prioritert enn idretten. Friluftslivet tilføres bare en liten brøkdel av de penger idretten får. Både stat og kommune bør gjøre noe med dette.

Fjordområdene med skjærgården har stor betydning for folks helse og trivsel, for barn og unges oppvekstvilkår samt for natur- og kulturopplevelser. Videre at en attraktiv skjærgård og lett tilgjengelige naturområder er et stort fortrinn når folk skal vurdere om de vil etablere seg i distriktet, for utvikling av næringsliv, for reiselivet og for verdsetting av kulturtilbudet. Gjennom oppfølging av arbeidet med forvaltningsplan, mener vi kommuner, fylkeskommune, statlige myndigheter og foreninger kan gjøre allment friluftsliv til et felles satsingsområde. Det forplikter kommunen i noen grad. Men kommunen fastsetter selv nivå og innretning på investeringer og driftsutgifter i de årlige budsjettbehandlinger. Slik budsjettsituasjonen er i Porsgrunn, må vi vurdere nøye år for år hva vi skal prioritere og regner med at en del investeringer med tilhørende driftsutgifter i beste fall blir noe forsinket i forhold til hva som framgår av forvaltningsplanen. Rådet (friluftsrådet) kan, drevet på rette måte, innebære en effektivisering.

Administrasjonen er godt fornøyd med hvordan Skjærgårdstjenesten for Telemarkskysten utfører sine drifts- og vedlikeholdsoppgaver, og vi ser betydningen av den nære tilknytning til andre driftsenheter i kommunene/havnevesenene. Administrasjonens vurdering er at dette bør beholdes. Men vi tror at et

eget friluftsråd kan bidra til å få det allmenne friluftslivet høyere opp på dagsorden, og at det kan tillegges en pådriverrolle og oppgaver av overordnet, koordinerende art i forhold til myndigheter og frivillige organisasjoner.

I dag dekkes Porsgrunn kommunes andel av driften av Skjærgårdstjenesten for Telemark over budsjettet til bydrift (tidligere ingeniørvesenet/parkavdelingen) og vi foreslår ingen endring av dette. Vi mener også at kommunens andel av utgiftene til drift av kystled og et interkommunalt friluftsråd, bør inngå i det samme budsjettet. Samtidig bør vi se på mulighetene for en samordning av driften med den planlagte GEO-parken (egen sak).

I tillegg til forvaltningen av de sikra friområdene, og sikring av nye områder, har kommunen viktige oppgaver i forhold til utviklingen i skjærgården generelt. For uten å skulle håndtere frilftsloven § 13 om sjikanøse stengsler, og plan- og bygningslovens § 17-2 om forbud mot bygging i 100-metersbeltet langs sjøen, bør kommunen gjøre seg opp en begrunnet oppfatning om hvilken tekniske standard for vann og avløp med videre som vi anser ønskelig for fritidseiendommene på øyene og langs fjordene i åra framover (jf den nye avløpsforskriften, som gjelder fra 01.07.04). En større satsing på disse områdene, krever etter vår oppfatning en betydelig omfordeling av eller økte ressurser.

Porsgrunn bystyre gjorde følgende enstemmige vedtak:

Porsgrunn kommune slutter seg i hovedsak til:

1. Forslaget til handlingsprogram for perioden 2004 – 2010 og vil så langt råd er følge den opp i de årlige handlingsplaner/budsjett.
2. Forslaget til retningslinjer for forvaltning av friområdene.
3. Forslaget til forvaltningsavtale mellom stat og kommune for statens områder.
4. Forslaget til prioriteringsliste for sikring av nye friområder i Porsgrunn.
5. Forslaget om utviklingen av en ”kystled”.

Vi finner dagens organisering av driftsoppgaver gjennom Skjærgårdstjenesten Telemark tilfredsstillende. Vi drøfter likevel gjerne en etablering av et interkommunalt friluftsråd for Telemarkskysten med sikte på å få økt fokus på og støtte opp om det allmenne friluftslivet, dersom det viser seg mer effektivt.

Vi vil fortsatt forankre natur- og friluftinteresser i strandsona i kommuneplanens arealdel og kommunedelplan for anlegg og områder for idrett, friluftsliv og kulturbygg, som er under arbeid.

17. Kragerø kommunestyre. 21.10.2004

Kragerø kommunestyre fattet følgende vedtak til forvaltningsplanen:

1. Kragerø kommune mener at forvaltningsplanen for skjærgårdsparken i Telemark er ambisiøs. Områder som er mye brukt, lett tilgjengelige og barnevennlige bør prioriteres.
2. Oppfølging av alle oppgaver innen forvaltning av friluftsområder må kunne tilpasses kommunens økonomiske og bemanningsmessige situasjon.
3. Forvaltningsavtale bør være presis når det gjelder fordeling av oppgaver mellom stat og kommune og godkjennes av rådmann når den foreligger.
4. Kragerø kommune mener at et interkommunalt friluftstråd er en interessant løsning, men må utredes nærmere før kommunestyret tar stilling til det.
5. I handlingsprogrammet savner kommunen at områder som Gunnarsholmen og Nautebakken ikke har fått foreslått nye tiltak i planen. På Nautebakken bør det settes opp et toalett.
6. Fra Kragerø kommunes side er Grønnsvik og Stråholmen østre øya høyest prioritert når det gjelder sikring av nye områder. Annen prioritet har Skarres badeplass ved Kalstadkilen, en

landfast badeplass i Kil, Møllebrygga ved Skarbo og Åtangen badeplass med adkomst. Nye tiltak i disse områdene kan innarbeides i planen ved revisjon. For Mosholmen, Simensholmen og Kjellsøy er det konsesjonsvilkår som bør følges opp fra statens side.

7. For Kystled Telemark, etablering av en driftsorganisasjon og organisere aktiviteter bør forslaget for Kragerø sin del bearbeides og ”modnes”.

8. Kommunen arbeider med å forankre natur- og friluftsinnteresser i strandsonen sterkere i kommunal planlegging for framtiden.

9. Kragerø kommune støtter uttalelse fra Styret for Skjærgårdstjenesten i Telemark. Styret fremhever at en stor del av brukerne av områdene er storsamfunnet og skjærgårdstjenesten forventer en økning i tilskuddene til drift fra statens side i takt med stadig økende antall brukere og ikke minst når det gjelder økende krav om tilrettelegging, f.eks. brygger, serviceanlegg m.m.

10. Rådmannen ser behovet for styrkning av kommunens bidrag til driften av Skjærgårdsparken. Dette må imidlertid sees i lys av kommunens økonomiske situasjon. Eventuelle økte bevilgninger må behandles i forbindelse med budsjett og økonomiplan 2005-2008.

11. I tillegg foreslå kommunen å innarbeide en målsetting og tiltak for å redusere omfanget av renovasjonssystemet i skjærgården for å frigjøre ressurser i skjærgårdstjenesten.

12. Det opparbeides sandstrender på områder der det ligger til rette for slike tiltak på en enkel og rimelig måte for å gjøre de barnevennlige.

18. Bamble kommune – Kommunestyret 28.10.04

I rådmannens vurderinger kan vi finne følgende:

Forslaget til en felles forvaltningsplan for Telemarksskjærgården gir det offentlige muligheter til en helhetlig tilrettelegging og drift av strandområdene. Vi ser at belastningen øker år for år. Det er derfor viktig med en videreutvikling av strandområdene, og at området i denne prosessen sees under ett. Utvidelsene av områdene og økte bruk fører nødvendigvis til økte driftskostnader. Størstedelen av områdene brukes vesentligst av storsamfunnet. Det er derfor viktig å få klarlagt at utgifter til investeringer og det vesentligste av økte driftskostnader i fremtiden må bevilges av storsamfunnet (staten).

For at forvaltningsplanen skal være et levende og realistisk dokument bør den revideres minimum hvert 4. år. Vurdert litt ut fra de reelle bevilgninger.

Drift og vedlikehold av områdene utføres i dag av skjærgårdstjenesten i Telemark, bestående av tre driftsenheter nært tilknyttet den enkelte kommunes/havnevesenets driftsavdelinger. Dette gir stor grad av fleksibilitet og god utnyttelse av felles ressurser. Driftsenhetene samarbeider på enkeltområder som kompetanseheving, innkjøp, standardisering, informasjon, båtinvestering og andre enkeltoppgaver.

Administrasjonen er godt fornøyd med denne organisasjonsformen, og mener den bør for skjærgårdstjenestens del beholdes. Etablering av et friluftsråd vil muligens kunne føre til at det generelle friluftsliv kommer høyere opp på dagsorden. Et friluftsråd kan tillegges pådriverrolle samt koordinere arbeid i forhold til myndigheter og frivillige organisasjoner. For driften av skjærgårdstjenesten mener vi det vil ha mindre betydning.

Kulturenheten i kommunen fremhever et grundig dokument. Mener at problematikken med stengsler langs kysten burde vært tillagt mer arbeid. Ber om at fredede områder merkes og fremgår i forvaltningsplanen. Ønsker at fornminner og kulturminner avmerkes på kart og skiltes.

Kommunestyret fattet følgende enstemmige vedtak:

Bamble kommune ser positivt på at det nå er utarbeidet en forvaltningsplan for ”skjærgårdsparken” i Telemark og slutter seg til forslaget.

Dette inkluderer:

- Retningslinjer for forvaltning av friområder.
- Forvaltningsavtaler for statens områder.
- Prioriteringsliste for sikring av nye friområder i Bamble.
- Forslaget til kystled.
- Handlingsprogram for perioden 2004 – 2010, men tar forbehold om at gjennomføring må foregå i tråd med de til en hver tid gitte bevilgninger.

Kommunen finner dagens organisering av skjærgårdstjenestens driftsoppgaver i Telemark svært tilfredsstillende. Kommunen stiller seg likevel positivt til å utrede et evt. ”friluftsråd” for Telemarkskysten med tanke på økt fokus på det allmenne friluftsliv.

19. Telemark fylkeskommune v/TFK Eiendom – 10.01.05

Telemark fylkeskommune sin uttalelse til planen forvaltningsplan skjærgårdsparken i Telemark lyder som følger:

Telemark fylkeskommune støtter planen om etablering av et interkommunalt friluftsråd for kystområdene som skal samordne arbeidet med friluftsliv knyttet til sjøområder, herunder drift av skjærgårdsparken, kystledene og kyststier.

Telemark fylkeskommune v/ TFK Eiendom har ingen kommentarer til tiltakene foreslått i forvaltningsplanen.

20. Porsgrunn kommune v/Finn Resch - driftsansv. for Skjærgårdstjen. - 03.11.04

Det gjøres her oppmerksom på at noen tall over driftsmidler for Skjærgårdstjenesten i tabell 5.1 for Porsgrunns del må rettes opp. Det legges også ved tall for kostnadene ved utvikling av området ved Olavsberget og Kattøya, bl.a. med flytebrygge over til Kattøya.

21. Kragerø Havnevesen – Skjærgårdstjenesten – 06.01.05

Viser til behovet for bemanningsøkning som avgjørende for å få utført pålagte driftsoppgaver og tilretteleggingstiltak i planen. Vedlikeholds- og skjøtselsoppgaver i verne- og skjærgårdsparkområder må utføres i stor grad i perioden oktober – april og kan vanskelig utføres av 1 person. De ønsker derfor utvidet driftstilskudd på kr 100.000 tilsvarende ¼ stilling for 2005 og ½ stilling fra 2006 slik planen foreslår i kap 11.3.

22. Oppsummering av møte og befaring på Jomfruland 19.11.04

Møtet var kommet i stand med bakgrunn i uttalelse fra grunneierne til Forvaltningsplan for Skjærgårdsparken Telemark, der bl.a. praktisering av vernebestemmelser for Jomfruland landskapsvernområde og skjøtsel av verneområdet var tatt opp.

1) Plan for hele øya

Det var et ønske fra grunneierne på Jomfruland at det ble tatt initiativ til utarbeiding av en plan for hele øya. Dette for å se både verneinteressene, bruken av øya, miljøtiltak i landbruket og andre tiltak for å styrke bosettingen og næringsgrunnlaget i sammenheng.

2) Faste Jomfrulandsmøter

Det ble etterlyst en fast og felles møteplass, for å ta opp spørsmål med de ulike aktørene på Jomfruland. Siden Jomfrulandsstyret var nedlagt var dette et savn – særlig fra lokalbefolkningen. Slike møter kan bidra til å bedre kommunikasjonen mellom berørte parter/interessegrupper på Jomfruland.

3) Stiplan

Det var ønske om å opparbeide alternativ sti mellom Tårnområdet og landskapsvernområdet mot utsida av Jomfruland. Det kan søkes om både spillemidler og tiltaksmidler friluftsliv (over miljøverndepartementets budsjett) til en slik stiplan. Under befaringen ble det også påpekt behovet for å utbedre eksisterende natur- og kultursti på Jomfruland, særlig med tanke på å fornye eksisterende skilter. Jomfruland Vel i samarbeid med andre lokale aktører fremlegger prosjektplan.

4) Skjøtsel av landskapsvernområdet

Flere av deltakerne på befaringa var uenig i at forvaltningsplanen legger opp til naturlig utvikling i deler av området. Landskapsvernområdet er delt inn i soner for å ivareta både estetiske og biologiske hensyn. Der hensynet til de biologiske verdiene er prioritert, er det lagt opp til naturlig utvikling, mens det skal drives mer skjøtsel i resten av området. Det er likevel mulig å ta ut noe ved av området i samråd med Fylkesmannen.

5) Øitangen

Befaringen ble avsluttet på Øitangen, og det ble kort orientert om statens og fylkeskommunens engasjement i forhold til bygninger og anlegg på Øitangen. Nytt av året var reparasjon av midtre bryggekar, som var gjort i vinter med lokal tiltakshaver.

23. Innspill fra Miljøverndepartementet fra rådgiver I.Hjermundrud – 08.06.05

Konkrete, faglige innspill fra Miljøverndepartementet er kommet Fylkesmannen i hende i forbindelse med møte i juni 2005 og blir tillagt vekt i redigering av endelig planutkast.

Av innspilla nevnes spesielt at MD ikke synes det er aktuelt å ta ut områder som Seivall, Dammane i Brevik, Tangen Fort og Saltneven, selv om de strengt tatt ikke inngår i skjærgårdsparken fordi arealene er så viktige for kystfriluftslivet i Telemark. Videre ser MD helt klart behov for etablering av et friluftsråd, bl.a. for å skape kontinuitet for dagens mannskaper i Skjærgårdstjenesten.

Vedlegg 2

AVTALE OM FORVALTNINGEN AV SKJÆRGÅRDSPARKEN

1. *Forvaltningsgrunnlag.*

Kommunen vil i samråd med staten forestå en helhetlig, samlet forvaltning av skjærgårdsparkens friluftslivsområder, som omfatter arealer stilt til rådighet for dette formål, gjennom tinglyst servituttavtale med grunneier, eller ved offentlig erverv.

Dette innebærer at all tilrettelegging for allmennhetens bruk og for bevaring av friluftslivets naturgrunnlag gjennomføres med bakgrunn i en retningsgivende forvaltningsplan godkjent av fylkesmannen.

Det er en intensjon at staten og kommunen stiller til disposisjon virkemidler som kan kvalitetssikre områdeforvaltningen gjennom tilrettelegging ut fra skjærgårdsparkens nasjonale og lokale betydning.

Forvaltningen betinges av at staten og kommunen dekker midler til sine respektive forpliktelser i henhold til inngåtte servituttavtaler og for statlig og kommunal eiendom som inngår i parken.

Bygninger og anlegg som bevares og brukes skal forvaltes i samsvar med eiendommenes funksjon som friluftsområde for allmennheten, og bygge opp under dette formålet.

Kommunen avgjør i hvilke områder og hvordan de enkelte tiltak og oppgaver gjennomføres i samsvar med ovenstående og ellers i henhold til respektive budsjettforutsetninger, og rapporterer samlet til fylkesmannen om gjennomføringen hvert år. Fordeling på driftsoppgaver (skjærgårdstjeneste m.v.) og investeringstiltak (opparbeiding med innretninger, kjøp av driftsbåt/utstyr m.v.) skal fremgå.

Retningslinjer for områdeforvaltningen er trukket opp i Direktoratet for naturforvaltnings håndbok nr. 16 - 2001, jf også tilhørende veiledning gitt i DN-håndbok 2/91 og 3/93.

2. *Fullmakt.*

Staten ved Miljøverndepartementet/Direktoratet for naturforvaltning gir herved kommunen fullmakt til å ivareta nedenstående forvaltningsoppgaver for friluftslivsområder tilknyttet skjærgårdsparken.

a) I henhold til tinglyste servituttbestemmelser etter avtale mellom staten og private grunneiere skal kommunen forestå:

- statens interesser i rådighet og tilgjengelighet for allmennheten, herunder også i naboforhold og ved jordskifte samt midlertidig omdisponering.
- merking av områdene.
- forvaltningsplan som grunnlag for områdebruk.

- fysisk og teknisk tilrettelegging.
- renhold, tilsyn, rydding og naturskjøtsel.
- lovhjemlet oppsyn.
- hensiktsmessig kontakt med grunneier.
- avveining av rimelige hensyn til eierens bruk og fastsetting av aktuelle vilkår og avgjørelser tilknyttet eiendomsbruken.

b) På statlig eiendom skal kommunen forestå oppgaver nevnt under punkt a) så langt de passer og ivareta den øvrige sammenheng til skjærgårdsparken og det allmenne friluftslivsformål i grunneiers posisjon.

Kommunen forplikter seg til å utføre oppgavene etter fullmakten i samsvar med ovennevnte forvaltningsgrunnlag og de retningslinjer som til enhver tid gis av Miljøverndepartementet, Direktoratet for naturforvaltning eller Fylkesmannen i Telemark. Gjeldende retningslinjer er gitt i DN-håndbok nr. 16 – 2001. Det presiseres at midlertidig omdisponering er inntil 10 år og bør bare medføre lav kontrast til natur og friluftsliv.

Fylkesmannen skal sendes kopi av alle avgjørelser som kommunen treffer i henhold til fullmakten. Fullmakten fratar ikke staten overordnet forvaltningsmyndighet.

3. Endring – oppsigelse

Denne forvaltningsavtale med tilhørende fullmaktsforhold kan endres dersom staten eller kommunen finner det hensiktsmessig, og endres eller sies opp dersom det er nødvendig som følge av endringer i statens og kommunens oppgaver med sikrede friluftsområder. Behov for endring eller oppsigelse skal varsles i god tid, for eventuell oppsigelse med minst ett års varsel.

Denne avtale foreligger i ett eksemplar til hver av ovennevnte organer.

Dato.....

For Staten

Forkommune

ordfører